

Nr 185.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till den lägre mejeriundervisningen m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

I statsverkspropositionen till årets riksdag, nionde huvudtiteln, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, för budgetåret 1938/1939 beräkna dels under punkterna 36—44 för lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp, till avlöningar 259,300 kronor, till omkostnader 97,400 kronor, till materiel m. m. 16,000 kronor, till bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek 7,000

kronor, för stipendier m. m. 13,900 kronor, för byggnadsarbeten 85,000 kronor, för byggnadsarbeten m. m. för mejeriskola 31,500 kronor, för byggnadsarbeten m. m. för försöksverksamhet 18,000 kronor och för lokala trädgårdsförsök 4,000 kronor, dels ock under punkt 49 till lantbruksundervisning, lägre mejeriskolor 51,000 kronor. Jag torde nu ånyo få anmäla dessa ärenden för Kungl. Maj:t.

Den 1 december 1933 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sex utredningsmän att verkställa utredning och avgiva förslag rörande mejerihanteringen och mjölkproduktionen. I enlighet härmed tillkallade dåvarande departementschefen samma dag ledamoten av riksdagens första kammare godsägaren B. H. von Stockenström (ordförande), professorn vid lantbrukshögskolan P. L. Nanneson, professorn och dåvarande avdelningsföreståndaren för mejeriavdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet J. B. Platon, direktören i svenska smörprovningarna A. R. T. Söderlund, husdjurskonsulenten C. H. Nilsson och ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren K. A. M. Andersson, Löbbo, att såsom utredningsmän verkställa den sålunda beslutade utredningen. Vid behandlingen av vissa frågor rörande den lägre mejeriundervisningen har utredningen jämlikt bemyndigande haft överläggning med professorerna vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut L. G. Thomé och E. J. G. Samuelsson, t. f. byråinspektören för mejeriärenden, statskonsulenten N. E. Carlberg, mejerikonsulenterna O. Hesselberg och C. O. L. Börjeson samt ordföranden i allmänna svenska mejeristföreningen, disponenten C. F. E. Lilliebladh.

Utredningsmännen, vilka antagit benämningen 1933 års mjölk- och mejerikutredning, hava med skrivelse den 16 december 1936 avgivit betänkande med förslag rörande den lägre mejeriundervisningens omorganisation. Vid betänkandet har fogats ett särskilt yttrande av herr Söderlund, som i vissa avseenden haft en avvikande mening rörande det framlagda förslaget innehåll. Över betänkandet hava yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, styrelsen för svenska smörprovningarna, styrelserna för mejeriskolorna för kvinnor, svenska mejerikonsulentföreningen och sekreteraren hos allmänna svenska mejeristföreningen, styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, styrelsen för lantbrukshögskolan, styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, svenska mejeriernas riksförening u. p. a. samt mjölkcentralen, lantmännens mjölkförsäljningsförening u. p. a. Riksföreningen har vid sitt yttrande fogat utlåtanden från ett stort antal mejeriförbund. Därjämte har skrivelser i ärendet inkommit från styrelsen för svenska mejeristföreningen och styrelsen för Åtvidabergs mejeriatebolag.

Utredningsmännen anföra i sitt betänkande, att frågan om en reformering av den lägre mejeriundervisningen varit aktuell under de senare årtiondena, utan att hittills några mer genomgripande reformer eller förändringar vidtagits. På åtskilliga andra områden hade staten påtagit sig avsevärda kostnader för olika slag av yrkesundervisning. För mejerihanteringen gällde det utbild-

dandet av yrkesskicklig personal för handhavandet av tillverkningen och behandlingen av synnerligen värdefulla och viktiga produkter och varor. På dessa produkter och varor ställdes alltjämt ökade krav, som betingades dels av hänsynen till folkhälsa och folkhygien och dels av marknadsförhållandena inom såväl den inrikes som den utrikes handeln.

Mjölkproduktionen vore enligt utredningsmännens uppfattning en av de allra viktigaste grenarna inom svensk lantushållning, och värdet av det smör och den ost, som årligen tillverkades vid landets samtliga mejerier, kunde för närvarande beräknas uppgå till omkring 200 miljoner kronor, varjämte en avsevärd del av den mjölk, som åtginge för direkt konsumtion, emottoges och behandlades av mejerierna. Inom svensk mejerihantering påginge en livlig förbättrings- och nydaningsverksamhet av både teknisk och organisatorisk art. Om resultaten härav skulle bliva de åsyftade och bestående fördelar kunna vinnas, krävdes emellertid även tillgång till verkligt yrkesskicklig och väl utbildad personal.

Nuvarande organisation av den lägre mejeriundervisningen.

Innan jag närmare ingår på utredningsmännens förslag torde jag i anslutning till vad i betänkandet härutinnan anförts få lämna en kortfattad redogörelse dels för den nu gällande organisationen av den lägre mejeriundervisningen och dels för tidigare förslag till densammas omorganisation.

Sedan 1893 är den lägre mejeriundervisningen för män förlagd till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Enligt nu gällande stadgar för institutet den 20 juli 1933 (nr 495) skall vid institutet meddelas undervisning å, bland annat, en mejeriavdelning med en högre och en lägre kurs (högre mejerikurs och mejeriskola). Den senare har till ändamål att meddela undervisning i grunderna för mjölkhus hållningen samt giva övning och färdighet i mejeriarbetens utförande, ledning och ordnande. Undervisningen vid mejeriskolan är ettårig. Teoretisk undervisning i förening med demonstrationer, experiment och övningar meddelas i svenska språket, välskrivning, matematik (räkning och geometri), kemi, fysik, bakteriologi, mejerilära och mejeriekonomi, maskinlära, byggnadslära, husdjursskötsel, hygien, bokföring, handelslära och affärskorrespondens samt ritning.

Vid mejeriskolan skall finnas plats för minst 22 elever. För inträde fordras att hava fyllt 21 år, hava god hälsa och tillräckliga kroppskrafter, hava med goda vitsord genomgått folkskola och under minst 3 år hava under utbildad fackmans ledning deltagit i alla vid ett mejeri förefallande göromål. Elev skall erlägga en avgift av 125 kronor för delat rum, uppvärmning, lyse och städning. För kosthåll, läkarvård m. m. erlägger elev därjämte de avgifter, som för varje år bestämmas av institutets styrelse. Elev är skyldig att själv hålla sig med sängkläder, linne och tvätt. Fyra stipendier, vardera å 500 kronor, finnas, varjämte fem elever erhålla fri bostad med uppvärmning, lyse och städning.

Lärarkollegiet har varje år att till styrelsen ingiva förslag till undervisningsplan samt till läs- och arbetsordning. Undervisningen meddelas av en professor i mejerilära och mejeriekonomi, som tillika är mejeriavdelningens och mejeriets föreståndare, en professor i mejerikemi och mejeribakteriologi samt av vederbörande ämnes- och speciallärare.

Undervisningen i de olika ämnena upptog under åren 1931—1935 följande antal timmar.

Undervisningsämne	Antal undervisningstimmar år				
	1930—31	1931—32	1932—33	1933—34	1934—35
Fysik, kemi, bakteriologi	81	77	79	80	84
Mejerilära	125	133	132	145	142
Husdjurslära (utom hästskötsel) ..	20	20	20	20	20
Hälso- och sjukvårdslära	10	10	10	10	10
Ångpanne- och ångmaskinlära	25	25	30	65	122
Husbyggnadslära och ritning	22	22	20	30	30
Mejeribokhålleri	70	70	75	97	95
Handelslära	35	25	25	20	20
Svenska och räkning	76	75	75	111	103
Tillsammans	464	457	466	578	626

Övningar i mejeriarbeten upptogo under vardera av de senaste åren 320 dagar med 5 å 6 timmar dagligen. Smörprovning övades utom å mejeriet vid svenska smörprovningarna samt Malmöhus läns bytteprovningar. Exkursjoner och studieresor företogs varje år till smör-, ost- och maskinutställningar samt till mejerier i Skåne och Danmark.

Antalet elever har de senare åren varit 25—26.

Eleverna hava i regel omedelbart efter kursens avslutning erhållit platser som föreståndare för mindre mejerier, förste mejerister, smör- och ostmejerister eller mjölkbedömare.

Beträffande den *lägre mejeriundervisningen för kvinnor* erhöll denna sin nuvarande organisation genom reglemente den 30 juni 1921 (nr 509). Enligt detta må inrättas högst 7 skolor, och varje skola skall förläggas till välskött, tidsenligt anordnat mejeri. Lantbruksstyrelsen fattar beslut härom med iakttagande att skolorna fördelas på olika delar av landet. Inalles böra vid skolorna finnas platser för minst 42 frielever och 14 betalande elever. Varje kurs är ettårig med början den 24 oktober. Den teoretiska undervisningen omfattar svenska språket, räkning, naturkunnighet, mejerilära, byggnadslära, maskinlära och bokföring. De praktiska övningarna omfatta regelbundna turer i 1) undersökning av mjölk, 2) syring av grädde och beredning av smör, 3) beredning av olika ostsorter och lagring av ost, 4) undersökning och bedömning av ost och smör, 5) skötande av ångpanna, ångmaskin och övriga mejerimaskiner samt, i den mån lämpligen kan ske, deltagande i reparation och underhåll av mejerilokaler, maskiner och redskap. För inträde såsom elev fordras, bland annat, en ålder av 19 år, goda vitsord från genomgången folkskolekurs samt minst 2 års väl vitsordad mejeripraktik. Vid an-

tagande av elever lämnas företräde åt sökande, som uppnått mogen ålder, äger särdeles god praktik och företer intyg om förvärvade grundläggande kunskaper. Såsom elever skola dock i första hand mottagas sökande, som genomgått av lantbruksstyrelsen anordnad kurs för mejerielever vid s. k. elevmejerier och av nämnda styrelse blivit hänvisade till viss mejeriskola. Enligt medgivande av Kungl. Maj:t den 28 september 1928 äger dock lantbruksstyrelsen att utan hinder av nämnda bestämmelse till mejeriskola för kvinnor hänvisa elev, som med nöjaktiga vitsord genomgått med statsmedel understött elevmejeri och förklarats för yrket lämplig. Frielev skall erhålla fri undervisning, kost och möblerad bostad m. m. Betalande elev erlägger avgift, vars storlek bestämmes av lantbruksstyrelsen, men är i övrigt likställd med frielev. Avgiften plägar bestämmas så låg, att den knappast motsvarar kostens värde. Elev må ej under lärotiden användas till annat arbete än sådant, som kan befordra det ändamål, för vilket eleven vistas vid skolan. Till deltagande i mjölkning må elev icke användas. Elev är skyldig att vid behov i tur deltaga i göromål för det gemensamma skolhushållet. Skolans styrelse utgöres av 5 ledamöter, varav 1, som tillika är ordförande, utses av lantbruksstyrelsen, 3 av hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt 1 utgöres av skolans föreståndare. Därest mejeriskolan är förlagd till lantbruksskola, fungerar denna skolas styrelse även som styrelse för mejeriskolan. Föreståndare antages av skolstyrelsen under iakttagande att, därest skolan är förlagd till privat mejeri, dettas innehavare skall förordnas som sådan, om han därtill är villig och kompetent. Vid skolan skall finnas en huvudlärare, som av lantbruksstyrelsen förklarats kompetent därtill. Föreståndaren må kunna antagas till lärare. Därjämte skall finnas en instruktionsmejerska, som med goda betyg genomgått mejeriskola.

De nuvarande 7 mejeriskolorna äro förlagda till Oppeby i Södermanlands län, Bankeberg i Östergötlands län, Ljungbyholm i Kalmar län, Axvall i Skaraborgs län, Dvärsätt i Jämtlands län, Flarken i Västerbottens län och Boden i Norrbottens län. Elevantalet har under de senaste fem åren växlat mellan 44 och 47, varvid antalet frielever uppgått till 39—44 och antalet betalande elever till 2—6. Av eleverna hava 20—34 varit från det län, vari skolan är belägen, samt 10—25 från annat län. Antalet elever har vid varje skola växlat mellan 4 och 9. Den invägda mjölmängden var under året 1934—35 störst vid Bankeberg, nämligen 6,550,000 kg och minst vid Flarken med blott 531,000 kg. Vid samtliga mejerier bedrevs såväl smör- som osttillverkning. Vid Bankeberg, Ljungbyholm och Oppeby bedrevs huvudsakligen smörtillverkning, medan osttillverkning var den väsentligaste produktionsgrenen vid de norrländska mejerierna. Den teoretiska undervisningens omfattning har under de senaste verksamhetsåren omfattat 350 å 415 timmar, därav 70—88 timmar i svenska språket, 75—103 timmar i räkning, 30—51 timmar i naturkunnighet, 80—102 timmar i mejerilära, 20—35 timmar i maskin- och byggnadslära samt 66—86 timmar i bokföring.

Ordinarie reservationsanslaget för lägre mejeriskolor för kvinnor utgick till och med budgetåret 1932/33 med 29,000 kronor årligen. Från och med

budgetåret 1933/34 sänktes anslaget till 27,000 kronor. Det under de senaste fem åren utgående statsbidraget till verksamheten vid skolorna har växlat mellan 27,370 (år 1932/33) och 26,842 (år 1934/35) kronor. Härav har statsbidrag till mejeriinnehavare utgått med högst 2,000 kronor årligen. Till huvudläraren vid varje skola utgår fast lön med högst 800 kronor årligen jämte, om han ej är bosatt vid skolan, högst 300 kronor till bestridande av utgifter för resor till samt kost och bostad under vistelsen vid skolan. Huvudlärarna vid skolorna i Flarken och Boden åtnjuta dock sedan 1929 rese- och traktamentsersättning med högst 600 kronor. Ersättning åt timlärare beräknas vid varje skola till 1,000 kronor. Härtill kommer statsanslag för elevstipendier, vilket under de senaste fem åren växlat mellan 4,250 och 5,040 kronor årligen.

Efter tillkomsten av mejeriskolor för kvinnor år 1921 uppkommo omedelbart svårigheter att inom vissa delar av Norrland och mellersta Sverige erhålla elever med tillräcklig föregående utbildning. För att avhjälpa denna svårighet anordnades förutbildning vid särskilda s. k. elevmejerier, till vilka statsbidrag utgått. Anslaget härför har uppgått till 8,100 kronor årligen och fördelats som statsbidrag dels till kursens föreståndare med 150 kronor för varje elev och dels som understöd till obemedlad elev med högst 100 kronor och till mindre bemedlad elev med högst 50 kronor per kurs. Det under de senaste fem åren utgående statsbidraget till elevmejerierna har växlat mellan 4,350 och 4,500 kronor, varvid samtidigt elevstipendierna växlat mellan 2,400 och 3,420 kronor årligen. Reglemente för elevmejerierna är fastställt av lantbruksstyrelsen den 8 september 1922. Enligt detta antager lantbruksstyrelsen i mån av behov enskilt, välskött och tidsenligt mejeri till elevmejeri samt utser styrelse för detta. Föreståndaren skall vara boende vid mejeriet och öva närmaste tillsyn över verksamheten. Elever antagas av mejeriets styrelse. För inträde fordras, bland annat, 18 års ålder samt goda vitsord om genomgången fullständig folkskolekurs eller därmed jämförliga kunskaper. Vid antagande av elever skall särskild hänsyn tagas till den tid, elev förut må hava deltagit i mejeriarbete. Kursen börjar den 24 oktober och är ettårig. Elev erhåller avgiftsfritt undervisning, bostad och kost. Den teoretiska undervisningen omfattar svenska språket, räkning, välskrivning och förande av mejerijournal. De praktiska övningarna utgöras av regelbundna turer i mejeriet, innefattande renhållning, mejeriinventariernas skötsel och vård, mjölkens invägning och separering, gräddens syring och smörets beredning samt ostens beredning och lagring. För att meddela praktisk undervisning vid elevmejeri fordras att vara förklarad därtill kompetent av lantbruksstyrelsen. Elev, som med nöjaktiga vitsord genomgått kursen och förklarats för yrket lämplig, blir av lantbruksstyrelsen tilldelad plats i mejeriskola.

De senaste åren har elevmejeriernas antal uppgått till 14. Under det senaste verksamhetsåret funnos 3 elevmejerier inom Södermanlands län, 2 inom vardera av Östergötlands, Skaraborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt 1 inom vardera av Kalmar, Västernorrlands och Jämtlands län.

Antalet elever växlade under den senaste femårsperioden mellan 28 och 36. Av dessa voro 15—26 från det län, vari skolan är belägen, samt 7—14 från annat län. Den invägda mjölmängden växlade under verksamhetsåret 1934—35 mellan 354 ton (vid Torestorp i Skaraborgs län) och 6,678 ton (vid Bettna i Södermanlands län). Vid samtliga mejerier tillverkades såväl smör som ost, varvid i allmänhet smörtillverkningen dominerade vid de mellansvenska mejerierna, medan vid de norrländska osttillverkningen var viktigast.

Slutligen må erinras, att en privat mejeriskola finnes vid Åtvidaberg. Denna skola åtnjuter icke statsunderstöd och är icke underkastad statskontroll. Skolans kurs är halvårig.

Tidigare förslag rörande den lägre mejeriundervisningens ordnande.

Den 1 juni 1928 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet *sakkunniga för utredning rörande det lämpligaste sättet för ordnande av den lägre lantbruksundervisningen*. I sitt den 30 april 1930 avgivna betänkande (stat. off. utr. 1930: 9) framlade de sakkunniga jämväl förslag till den lägre mejeriundervisningens ordnande (sid. 531 o. ff.). Detta förslag innebar i huvudsak följande.

För utbildning av manliga mejerister och sådana kvinnliga mejerister, som önskade vinna samma kompetens som de manliga, borde inrättas ytterligare en mejeriskola i mellersta Sverige av samma typ som den vilken för närvarande finnes vid Alnarp. För inträde i dessa mejeriskolor borde fordras, att sökanden fullgjort ett års provtjänstgöring samt därefter tjänstgjort två år såsom elev vid elevmejeri. För sökande, som genomgått lantmannaskolekurs, borde provtjänstgöringen kunna inskränkas till ett halvt år. Något särskilt statsunderstöd till elevmejerierna ansågs icke erforderligt. Undervisningen vid mejeriskolan borde vara ettårig. Eleverna borde för undervisningen erlägga en mindre avgift. Vissa special- och repetitionskurser för mejerister borde därjämte anordnas vid mejeriskolan. För de kvinnliga mejeristernas utbildning borde förutom nyssnämnda skolor inrättas tre större och tre mindre mejeriskolor. De sistnämnda borde företrädesvis mottaga elever från norra Sverige. De större skolorna borde kunna mottaga 15—20 elever och de mindre 6—8 elever. Förutbildningen för inträde i dessa skolor borde inskränkas att omfatta ett provår och ett elevår.

Över förslaget avgåvos ett stort antal yttranden.

På hösten 1929 framlades ett förslag rörande utbildningen för vinnande av tillträde till mejeriskolorna. Detta förslag avgavs till lantbruksstyrelsen av kommitterade för ett i Malmö anordnat möte med representanter för Malmöhus läns mejeriidkareförening, mjölkcentralen i Stockholm samt nio andra större mejeriföreningar och mejeriföretag. Förslaget finnes i sin helhet återgivet i nyss nämnda betänkande med förslag angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen. Rörande innehållet i förslaget tillåter jag mig hänvisa till betänkandet.

Vid 1931 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 84 i samband med äskandet av medel för den lägre mejeriundervisningen riktlinjer för densammans ordnande.

Härvid anslöt sig Kungl. Maj:t i princip till de sakkunnigas förslag om inrättande av ytterligare en mejeriskola av samma typ, som den i Alnarp. Detta förslags realiserande borde emellertid anstå i avbidan på lösningen av frågan rörande den högre lantbruksundervisningens ordnande. Några ändringar i Alnarpskolans organisation och elevantal ansågs icke heller för det dåvarande böra vidtagas. Beträffande förutbildningen borde denna i huvudsak ordnas endigt de sakkunnigas förslag. Något företräde för inträde i mejeriskola för elever, som genomgått lantmannaskola borde däremot icke medgivas. I fråga om de kvinnliga mejeristernas utbildning förordades bibehållandet av de nuvarande skolorna samt inrättande därutöver av ytterligare två sådana skolor. Förutbildningen för eleverna vid dessa skolor borde bli treårig.

Jordbruksutskottet, vilket behandlade berörda proposition, avstyrkte i sitt utlåtande nr 51 bifall till densamma. Utskottet anförde i sitt utlåtande i ämnet följande.

Även om mejeriundervisningen i stort sett hade på ett tillfredsställande sätt fyllt de krav, som mejerihanteringen tidigare ställt på densamma, torde dock särskilt den starka tendens till koncentration, som präglade utvecklingen på mejerihanteringsens område, göra en omläggning i vissa avseenden av behovet påkallad. Härvid vore av största vikt, att mejerieleverna vid inträde i vederbörande mejeriskolor ägde de allmänna förkunskaper och den grundläggande insikt icke minst i vad rörde mejeriarbetets praktiska sida, som erfordrades för att kunna tillgodogöra sig undervisningen vid mejeriskolan. Att betydligt strängare krav i sådant avseende borde uppställas, därom torde av utredningen i ärendet att döma icke heller några delade meningar råda.

I fråga om de kvinnliga mejeriskolorna hade i förevarande avseenden framkommit två principiellt olika meningsriktningar. Den ena hade framförts av förenämnda sakkunniga och åsyftade en övergång från det nuvarande systemet med ett flertal mindre mejeriskolor till ett mindre antal större skolor (tre större skolor) utom beträffande Norrland, för vars vidare framkommande fortfarande ansetts böra upprätthållas tre skolor av den nuvarande mindre typen. Den andra meningen hade företräts av lantbruksstyrelsen, som i sitt yttrande över de sakkunnigas förslag förklarar den nuvarande organisationen i stort sett väl fylla sitt ändamål och därför böra bibehållas.

För egen del hade utskottet efter vägande mot varandra av de skäl, som i ärendet anförts för den ena och den andra av dessa meningar funnit sig böra principiellt ansluta sig till den uppfattningen, att en övergång borde ske till ett mindre antal större mejeriskolor. Enligt utskottets mening kunde ej bortses ifrån, att inom södra och mellersta Sverige betydande svårigheter torde möta att vid de nuvarande mindre mejeriskolorna med vederbörande mejerikonsulent som föreståndare och huvudlärare giva den utbildning, som med hänsyn till nämnda utveckling måste anses erforderlig. Utskottet förbisåge visserligen ingalunda de fördelar ur undervisningssynpunkt, som mejerikonsulenternas förbindelse med den praktiska verksamheten erbjöde, och ville på intet sätt förringa vär-

det av de utan tvivel betydelsefulla insatser, som mejerikonsulenterna utövade jämväl som föreståndare och lärare vid mejeriskolorna. I betraktande av de med mejerikonsulentbefattningarna förenade övriga omfattande och viktiga uppgifterna måste utskottet likväl dela de sakkunnigas mening, att mejeriundervisningens handhavande numera ställde så stora krav på ledaren, att denne måste beräknas i sådan utsträckning tagas i anspråk för uppgiften, att det icke torde vara möjligt för vederbörande mejerikonsulent att jämte konsulentverksamheten handha och leda mejeriundervisningen inom distriktet i enlighet med utvecklingens krav. På grund av den intensitet, varmed undervisningen måste bedrivas, för att eleverna skulle erhålla en utbildning, som motsvarade de fordringar, som i yrkets praktiska utövning komme att ställas på dem, måste man utgå ifrån att för fyllande av ifrågavarande uppgift torde erfordras en till skolan mera fast knuten och på platsen bosatt föreståndare med huvudsaklig uppgift att leda och övervaka mejeriundervisningen. I detta sammanhang hade utskottet ansett sig icke helt böra förbigå vad från vissa håll anförts därom att mejerikonsulenterna — hur skickliga och förfarna på det tekniska området de än kunde anses vara — icke alltid vore så lämpliga, som man kunde önska, när det gällde att handhava ifrågavarande undervisning. Då det för övrigt endast funnes 13 mejerikonsulenter i hela landet, skulle, om de kvinnliga mejeriskolornas antal ökades från 7 till 9, endast återstå 4 mejerikonsulenter, som kunde helt ägna sig åt sin egentliga verksamhet. Från representanter för mejerihanteringen hade såväl i avgivna yttranden över de sakkunnigas förslag som i vissa till utskottet inkomna framställningar i ärendet uttalats, att ett påbyggande av det nuvarande systemet i enlighet med lantbruksstyrelsens och Kungl. Maj:ts förslag icke kunde vara ägnat att undanröja de brister, som enligt deras mening vidlåde detta system.

Utskottet förbisåge i detta sammanhang icke, hurusom i mån av mejerihanteringens koncentration man vid de större mejerierna börjat alltmer övergå till manliga föreståndare. Detta förhållande gjorde emellertid frågan om de kvinnliga mejeristernas utbildning icke mindre viktig, alldenstund dessa alltjämt torde komma att fylla en betydelsefull uppgift på ifrågavarande område. Vissa skäl syntes utskottet dock tala för lämpligheten av att, såsom de sakkunniga föreslagit, för vissa delar av landet bibehålla systemet med mindre skolor för kvinnliga elever.

Såsom ett skäl mot en förändring i av de sakkunniga angiven riktning hade av lantbruksstyrelsen åberopats svårigheten att erhålla mejerier, till vilka de ifrågasatta större mejeriskolorna kunde förläggas. Emellertid torde dessa svårigheter icke behöva överdrivas, och i varje fall innefattade lantbruksstyrelsens yttrande icke någon utredning, som bestyrkte de av styrelsen hysta farhågorna i detta avseende.

Utskottet vore fullt medvetet om att det vore i hög grad önskvärt, särskilt i betraktande av rådande förhållanden, att förevarande spørsmål kunde lösas vid 1931 års riksdag såsom en komplettering till de av 1930 års riksdag beslutade åtgärderna till mejerihanteringens främjande. Utskottet hade fäst sig vid att såväl de förenämnda sakkunniga som lantbruksstyrelsen i avvaktan på lösningen av frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande ansett sig böra avstå från att framställa förslag rörande anordnande av en yfterligare mejeriskola av samma typ som den till Alnarp förlagda skolan, ehuru de sakkunniga och lantbruksstyrelsen varit fullt ense om dess behövlighet. Utskottet ansåge sålunda, att frågan om den lägre mejeriundervisningens ordnande i dess helhet borde underkastas förnyat övervägande under beaktande därvid av vad utskottet anförde.

Riksdagen godkände utskottets hemställan om avslag å Kungl. Maj:ts proposition och begärde förnyad utredning i ärendet.

Kungl. Maj:t anbefalldes sedermera lantbruksstyrelsen att utföra den begärda utredningen angående den lägre mejeriundervisningens ordnande enligt jordbruksutskottets förberörda utlåtande angivna grundlinjer och *lantbruksstyrelsen* avgav med skrivelse den 9 oktober 1931 utredning med förslag i ämnet.

I sitt förslag avhandlade lantbruksstyrelsen först frågan om utbildningen av manliga mejerister. Under erinran om att 1931 års riksdag beslutat inrättande av en lantbrukshögskola å Ultuna framhöll lantbruksstyrelsen, att den ytterligare erforderliga manliga mejeriutbildningen borde anslutas till den mejeriundervisning, som sålunda komme att anordnas vid Ultuna. Endast om så skedde, framhöll styrelsen, kunde denna utbildning komma att uppfattas såsom jämnställd med motsvarande utbildning vid Alnarp. Lantbruksstyrelsen erinrade i detta sammanhang, att en mejerianläggning vid Ultuna komme att medföra betydande engångskostnader, utan att nödig mjölktilförsel till Ultuna kunde tryggas. Även om så kunde ske, vore dock en betydande årlig driftsförlust att emotse vid mejeriet, som måste hava karaktär av försöksmejeri. Lantbruksstyrelsen ansåge sig under sådana förhållanden icke böra ifrågasätta, att en ny mejeriskola förlades till Ultuna. Härefter anförde lantbruksstyrelsen, att en ny mejeriskola för män möjligen kunde inrättas utan direkt samband med statens undervisningsanstalter vid Ultuna men en sådan åtgärd borde endast i nödfall tillgripas.

I anledning av det givna uppdraget hade lantbruksstyrelsen även undersökt möjligheterna av genomförandet av det utav riksdagen ifrågasatta förslaget angående ändrad organisation av mejeriskolorna för kvinnor. Med åberopande av en utav statskonsulenten i mejerihushållning gjord utredning anförde lantbruksstyrelsen, att en mejeriskola av den större typen ställde stora krav på det mejeri, vartill skolan förlades, icke blott i fråga om lokaler och tidsenlig utrustning utan jämväl i avseende å mjölktillgång och allsidig utrustning. Omfattningen av mejeriets verksamhet syntes om möjligt icke böra understiga 10,000 liter mjölk per dag. För elevernas handledning syntes erfordras, förutom huvudlärare-föreståndare, en mejerist och en maskinist.

Av verkställd utredning var eventuellt beslutade större skolor skulle kunna förläggas, hade styrelsen dragit den slutsatsen, att hinder icke skulle komma att uppstå att inom vart och ett av södra, västra och mellansvenska distriktet träffa avtal med lämpligt mejeri om dess upplåtande såsom skolmejeri.

Såsom en sammanfattning av statens utgifter för den kvinnliga mejeriutbildningen, omfattande förutbildning av 50 elever samt tre större och tre mindre mejeriskolor, beräknade lantbruksstyrelsen för elevmejerierna 17,500 kronor och för mejeriskolorna 50,100 kronor eller tillhopa 67,600 kronor.

1933 års mjölk- och mejeriutrednings förslag.

Jag övergår nu till att redogöra för det av mjölk- och mejeriutredningen avgivna förut omnämnda betänkandet i fråga om den lägre mejeriundervisningens ordnande.

I fråga om *behovet av utbildad personal* inom mejerihanteringen anför utredningen, att under de senaste årtiondena en stark förskjutning ägt rum mellan antalet män och kvinnor i mejerihanteringen. Denna förskjutning

illustreras av följande uppgifter om antalet manliga resp. kvinnliga föreståndare och mejerister vid mejerierna.

	1914	1919	1924	1929	1934
Manliga	880	805	1,023	1,415	1,495
Kvinnliga	1,838	1,448	1,302	1,176	802.

Utredningen tillskriver denna förskjutning, vilken ännu alltjämt fortgår, bland annat rådande avlöningsförhållanden och den mindre tillfredsställande utbildning, som kommit de kvinnliga mejeristerna till del, samtidigt som mejerihanteringsens utveckling medfört stegrade anspråk på personalens yrkesskicklighet.

Till upplysning rörande den vid mejerierna anställda personalens antal samt fördelning efter kön och utbildning har utredningen uppgjort följande tabell:

Personalgrupp	Föreståndare	Övrig driftspersonal	Båda grupperna tillsammans
Manlig personal:			
med mejeriskola: Alnarp	310	82	392
Ätvidaberg	235	68	303
Övriga skolor	25	19	44
Tillsammans	570	169	739
utan mejeriskola	506	1,141	1,647
hela antalet	1,076	1,310	2,386
Kvinnlig personal:			
med mejeriskola	219	165	384
utan »	136	771	907
hela antalet	355	936	1,291
Personal av båda könen tillsammans	1,431	2,246	3,677.

Rörande innehållet i tablån har utredningen anfört:

Denna tabell visade, att av de 1,431 föreståndarna 1,076 vore manliga och 355 kvinnliga. Av de förstnämnda hade 570 genomgått mejeriskola, medan 506 ej genomgått dylik. Av de kvinnliga föreståndarna hade 219 genomgått mejeriskola, medan 136 saknade sådan. Den i övrigt vid mejeridriften anställda personalen utgjordes av 1,310 män och 936 kvinnor. Av den hithörande manliga personalen hade 169 genomgått mejeriskola, medan 1,141 ej genomgått dylik. För den kvinnliga personalen vore motsvarande siffror 165 och 771. Dessutom funnes 1,200 manliga och 554 kvinnliga elever, varför hela elevantalet uppginge till 1,754.

I fråga om uppskattning av behovet av skolad personal har utredningen ansett vanskligt att göra något uttalande, i synnerhet som den fortgående koncentrationen torde medföra reducering av det nuvarande antalet mejerier. Utredningen har härom vidare anfört:

Utginge man från antalet mejerier enligt 1934 års statistik och antog, att varje mejeri med en invägd årlig mjölmängd av 300—3,000 ton anställde en skolad mejerist och varje mejeri med över 3,000 ton årlig mjölmängd i medeltal två skolade mejerister, skulle följande behov av skolad personal erhållas.

Invägd mjölk- mängd i ton pr år	Antal mejerier	Antal skolade mejerister vid varje mejeri	Hela antalet skolade meje- rister
300—3,000	851	1	851
över 3,000	216	2	432
			Summa 1,283.

Enligt denna beräkning erfordrades alltså omkring 1,300 skolade mejerister, manliga och kvinnliga, inom hela landet. I denna kalkyl hade ej inberäknats det antal av för närvarande 362 små mejerier, som invägde mindre än 300 ton mjölk per år. Vid flertalet av dessa torde icke heller anställning av skolutbildad personal kunna påräknas. Med hänsyn till dessa mejerier och särskilt därtill, att ett sammanförande av dylika småmejerier i större driftsenheter efter hand torde komma att äga rum, borde emellertid behovet av skolutbildad personal beräknas något högre än i förberörda kalkyl. Denna ökning torde kunna uppskattas till ett 100-tal, varigenom det sammanlagda behovet skulle komma att uppgå till omkring 1,400 skolade mejerister.

Vid beräklandet av detta utbildningsbehov hade utredningen alltså utgått från att vid fullständig mejeriskola utbildad personal ej i någon större omfattning komme att anställas vid de mycket små mejerierna. Utredningen hade därmed icke förbisett, att det vore av vikt, att även personalen vid dylika mejerier finge en viss utbildning i sitt yrke. Emellertid syntes det för detta ändamål ej vara påkallat att upprätta särskilda skolor, utan detta utbildningsbehov torde lämpligen kunna tillgodoses genom ordnandet av kurser, speciellt avsedda för vid smärre mejerier anställd personal. Dylika kurser torde i erforderlig utsträckning kunna ordnas medelst till lantbruksstyrelsens förfogande ställda medel, avseende fortbildningskurser för mejeripersonal. Kurserna ifråga borde främst avse meddelandet av erforderliga insikter i produktberedning och borde omfatta så lång tid, som ur denna synpunkt erfordrades.

Med utgångspunkt från det sålunda beräknade behovet av mejeriskoleutbildad personal har utredningen med stöd av inhämtade uppgifter om personalens anställningstid, som för manlig mejerist anslagits till i medeltal 20 år och för kvinnlig mejerist till i medeltal 10 år, eller, då hänsyn toges till antalet män i förhållande till antalet kvinnor, till i medeltal omkring 17 år för hela personalen, beräknat att årligen 80—85 mejerister kunde påräkna anställning vid mejerierna. Med hänsyn till att en del av de utbildade mejeristerna ej kunna ifrågakomma för anställning, har utredningen ansett, att ett 90-tal mejerister årligen behövde utbildas vid mejeriskolorna.

Vid uppdragande av *allmänna riktlinjer för den lägre mejeriundervisningen* har utredningen först berört den nuvarande typen för mejeriskolor för kvinnor och därvid anfört, bland annat, följande.

Denna skoltyp erbjöde ej nödig garanti för en tillfredsställande utbildning av mejeristerna. Särskilt det förhållandet, att för huvudläraren vid skolan undervisningen endast vore en bisyssla och att han endast tidvis tjänstgjorde vid skolan, syntes starkt tala emot bibehållandet av denna skolform. Eleverna saknade den ledning vid arbetenas planläggning och utförande, som vore en nödvändig förutsättning för ett tillfredsställande resultat av utbildningen.

Den differentiering i utbildningen för manliga och kvinnliga mejerister, som tidigare förekommit, har utredningen icke ansett längre befogad, då utrustningen och tillverkningsmetoderna numera vore i princip desamma vid såväl större som mindre mejerier. Med hänsyn till mejeriarbetets mångsidighet kunde man med större rätt tänka sig en mera specialiserad utbildning för olika arbetsuppgifter. En dylik uppdelning har emellertid utredningen icke ansett lämplig. Utredningen har därvid anfört följande.

Med hänsyn till det relativt ringa antalet sysselsatta personer inom mejerihanteringen skulle det möta stora svårigheter att redan vid utbildningens början förutse, vid vilken gren av hanteringen sysselsättning skulle kunna erhållas. Därtill komme, att vid de alltfjämt i många fall små driftsenheterna arbeten av vitt skiftande art förekomme.

Utredningen har i övrigt uttalat, att en koncentration av utbildningen till ett mindre antal skolor borde eftersträvas. En sådan koncentration måste nämligen medföra väsentliga fördelar ur ekonomisk synpunkt, isynnerhet om högt kvalificerade lärarkrafter användes och mejeriskolorna hölles på den för meddelandet av en tillfredsställande undervisning nödvändiga standarden.

I anslutning till sin förut uttalade uppfattning rörande lika utbildning för manlig och kvinnlig mejeripersonal har utredningen i fråga om *förutbildningen* ansett, att samma krav på sådan utbildning borde ställas på elever av båda kategorierna. Innan elev anställdes vid elevmejeri, borde han ha fullgjort minst ett års mejeripraktik vid ett mejeri, vilket som helst. Där-efter borde, enligt utredningens mening, en elevtid av tre år vid särskilt antagna och kvalificerade elevmejerier fordras för inträde vid mejeriskola. För säkerställande av en allsidig praktik under elevtiden har utredningen i detta avseende föreslagit, bland annat, följande föreskrifter:

Elev skall minst ett år vid ett och samma mejeri praktisera i smörberedning, under minst ett år vid ett och samma mejeri i ostberedning samt under minst ett år i konsumtionsmjölkens behandling och i ångpannors och maskiners skötsel. Vidare skall elev fullgöra den obligatoriska praktiken vid minst 2 mejerier. För att elevpraktik skall godkännas för inträde vid mejeriskola, skall densamma hava fullgjorts efter fyllda 17 år.

Utredningen har vidare ansett, att på de auktoriserade elevmejerierna och den vid dem anställda personalen borde vissa minimifordringar uppställas, och har därom föreslagit, bland annat, följande:

Elevmejeri bör vara välskött samt tidsenligt utrustat. Den gren av produktberedning, i vilken elevpraktik förvärras, skall stå under omedelbar ledning av person med genomgången mejeriskola. Skall elevutbildning meddelas i smörberedning, bör mejeriet vara anslutet till svenska smörprovningarna. Vid ett och samma elevmejeri böra ej få anställas flera än två elever i varje utbildningsgren. Mejeriets föreståndare bör ansvara för att eleverna under anställningstiden komma att delta i alla de arbeten utbildningen avser. Vidare bör vid elevmejeri finnas tillgång på lämplig facklitteratur. Efter elevtidens slut skall föreståndaren meddela intyg över tjänstgöringen enligt särskilt fastställt formulär.

Då en mejerist icke bör vara helt främmande för de förhållanden, som sammanhånga med mjölkens produktion, har utredningen föreslagit, att såsom villkor för inträde vid mejeriskola även uppställas den fordran, att sökanden under minst en månad skall hava deltagit i ladugårdsarbete.

I utredningens betänkande har erinrats därom, att stipendier för närvarande utgå till elever vid de av lantbruksstyrelsen antagna elevmejerierna, varjämte föreståndarna för dessa mejerier erhålla viss ersättning. Utredningen har emellertid ansett det föga ändamålsenligt att genom särskilt understöd från statens sida locka kvinnlig arbetskraft in på ett område, där utvecklingen trots detta medfört, att manlig arbetskraft alltmer undanträngt den kvinnliga. Utredningen har vidare anfört, att då eleverna redan efter relativt kort tids tjänstgöring kunna vara till sådan direkt nytta såsom arbetskraft, att mejeriet bör kunna lämna vederlag i form av fritt vivre och i många fall dessutom kontant lön, denna elevutbildning icke behöver bliva särskilt ekonomiskt betungande. Det har syntts utredningen ur dessa synpunkter icke påkallat, att bidrag av statsmedel utgå vare sig till eleverna eller elevmejerierna. I den mån det kan anses erforderligt eller önskvärt, att staten ekonomiskt underlättar inhämtandet av yrkesutbildning på detta område, har utredningen ansett detta bäst ske i form av elevstipendier vid mejeriskolorna.

I fråga om antalet erforderliga elevmejerier samt antagandet av elevmejerier har utredningen anfört bland annat.

Med en årlig utbildning av omkring 90 mejerister vid mejeriskolorna förutsatte den föreslagna utbildningstiden, att platser funnes för omkring 400 mejerielever, därest man räknade med att 75 % av de ursprungligen antagna eleverna vunne inträde vid mejeriskola. Om i medeltal 1 à 2 elever kunde utbildas vid varje elevmejeri, skulle omkring 250 elevmejerier erfordras. Antalet elevmejerier torde emellertid icke böra begränsas, utan varje mejeri, som fyllde de uppställda fordringarna, borde kunna auktoriseras såsom elevmejeri.

En viss garanti borde krävas beträffande elevmejeriernas kvalifikationer, vilket förutsatte någon form för dessas auktorisering. Härvid syntes ett från olika håll förordadt förslag om särskilt för ändamålet inrättade lokala mejerinämnader vara en mindre lämplig anordning.

Med den kännedom om landets mejerier lantbruksstyrelsen ägde, borde antagandet av elevmejerier och utövandet av eventuellt erforderlig inspektion över dessa läggas under nämnda styrelse. Det syntes emellertid lämpligt, att antagandet av elevmejerier anförtroddes åt en särskild av lantbruksstyrelsen utsedd nämnd, bestående av byråinspektören för mejeriärenden i nämnda styrelse, en representant för mejeriorganisationen och en för mejeriskolorna. Före antagandet av elevmejeri syntes yttrande i varje särskilt fall böra inhämtas från vederbörande mejerikonstulent. Mejerier, som önskade bliva erkända som elevmejerier, skulle till lantbruksstyrelsen göra framställning härom i enlighet med fastställt formulär. Själva antagandet av elev borde överlämnas åt elevmejeriet. Det syntes böra ankomma på lantbruksstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter beträffande elevutbildningen och antagandet av elevmejerier, som befundes erforderliga.

I fråga om *utbildningen vid mejeriskolorna* har utredningen anfört, att ehuru utredningen ej ansett den vid statens mejeriskola i Alnarp meddelade

utbildningen såsom i alla hänseenden tillfredsställande, utredningen dock ansett det lämpligt att taga denna till utgångspunkt vid en nyorganisation av den lägre mejeriundervisningen. Vid Alnarps mejeriskola meddelas såväl teoretisk som praktisk undervisning jämsides under hela året.

Utredningen har uttalat, att tiden för den praktiska utbildningen vid mejeriskolorna borde kunna avsevärt begränsas. Med den föreslagna förutbildningen skulle eleverna redan vid inträdet i mejeriskolan enligt utredningens mening besitta nödig rutin i alla förekommande mejeriarbeten, varför den praktiska utbildningen vid mejeriskolan i huvudsak borde avse de mera betydelsefulla detaljarbetenas rätta utförande samt arbetsteknikens rätta anpassning efter olika förutsättningar. Om undervisningsmomentet gäves större utrymme vid den praktiska undervisningen, kunde denna medhinnas under ett halvt år. Enligt utredningens mening vore en utökning av den teoretiska undervisningen, i jämförelse med den vid Alnarps mejeriskola nu meddelade, i hög grad erforderlig, om de blivande mejeristerna skulle kunna på ett i allo tillfredsställande sätt fylla sin uppgift enligt nutida krav.

Utredningen har föreslagit följande undervisningsplan, varvid till jämförelse även det under läsåret 1934—1935 vid Alnarp disponerade antalet timmar i resp. ämnen angivits.

Undervisningsämne	Utredningens förslag		Alnarps mejeriskola	
	Lektionstim.	Övningstim.	Lektionstim.	Övningstim.
Svenska	45	—	37	—
Räkning	60	—	66	—
Fysik.....	30	—	20	—
Kemi.....	100	70	46	—
Bakteriologi.....	50	50	18	—
Mejerilära.....	140	—	} 127	—
Mejeriekonomi ¹	75	—		15
Maskinlära	100	70	112	10
Byggnadslära med ritning	20	40	10	20
Husdjurslära	30	—	20	—
Hygien	10	—	10	—
Bokföring.....	} 30	70	15	80
Handelslära och affärskorrespondens		20	20	10
Tillsammans	710	320	491	135.

För att eleverna redan vid inträdet skola besitta tämligen grundliga förkunskaper i svenska och räkning, har utredningen föreslagit, att för inträde skulle krävas kunskaper i dessa ämnen, motsvarande minst de vid 5-månaders folkhögskolekurs meddelade. För konstaterandet av erforderligt kunskapsmått i nämnda ämnen skulle elev underkastas av skolan anordnat inträdesprov vid kursens början. Förutom den i planen upptagna undervisningen skulle övningar i för driftskontroll erforderliga analyser förekomma i samband med de praktiska arbetena i mejeriet. Dessutom borde eleverna givas tillfälle att i samband med smör- och ostprovningar erhålla övning i

¹ Detta ämne innefattar även författnings- och föreningskunskap.

smör- och ostbedömning samt att under sammanlagt 6 dagar besöka väl-skötta mejerier och utställningar på mejerihanteringsens område.

Enligt förut omförmälda kursplan skall sammanlagda antalet lektions- och övningstimmar uppgå till 1,030 mot 626 enligt den nu vid Alnarps mejeriskola tillämpade undervisningsplanen. Utredningen har ansett, att den föreslagna undervisningen borde kunna medhinnas under loppet av ett år enligt följande plan.

Under det halvår, då praktisk undervisning bedreves, borde 8 timmar per vecka kunna disponeras för lektioner. Beräknades att för dylik undervisning, efter avdrag för helgdagar, 25 veckor stode till förfogande, skulle under detta halvår 200 lektionstimmar medhinnas. Det återstode då 830 timmar för det andra halvåret. Beräknades av detta såsom ferier, helgdagar och studieresor bortgå 4 veckor, återstode 22 veckor, d. v. s. 132 läsdagar, vilket betydde omkring 6 lektions- och övningstimmar per dag under detta halvår.

I anslutning härtill har utredningen framhållit, att med avseende på upp-rätthållande av mejeridriften, som vore beroende av eleverna som arbetskraft, den föreslagna anordningen skulle medföra, att elever intoges två gånger om året, så att ena kursen tjänstgjorde i mejeriet, när den andra utslutande åtnjöte teoretisk undervisning. En sådan anordning har utredningens icke ansett möta några betänkligheter. Tvärtom vunnes enligt utredningens mening härigenom möjligheter att effektivare utnyttja såväl mejerianläggningen som den vid skolan anställda lärarpersonalen. Beträffande undervisningens planläggning i övrigt har utredningen anfört i huvudsak följande.

Då eleverna vid inträdet beräknades hava ingående kännedom om de praktiska arbetena och bättre kunde utnyttja den praktiska handledningen vid skolan, om de först inhämtat kunskap om det teoretiska underlaget för mejeridriften arbetsmetoder, borde den huvudsakliga teoretiska undervisningen meddelas under första halvåret.

Med hänsyn till arbetena i mejeriet föresloges att kurser intoges vid skolan den 7 januari och den 7 juli. Den förstnämnda skulle erhålla 2 veckors ferier vid påsk eller omedelbart före praktikhalvårets början, den senare ävenledes 2 veckor vid jul, alltså vid första halvårets slut. Under praktikhalvåret skulle ferier nämligen icke ifrågakomma.

Rörande *antalet mejeriskolor*, som skulle erfordras för fyllande av behovet av utbildade mejerister, har utredningen ansett, att utöver skolan vid Alnarp ytterligare en skola av denna typ skulle vara behöflig. Utredningen har till stöd härför anfört i huvudsak följande.

Under det att för närvarande omkring 25 mejerister årligen utbildades vid Alnarp, skulle antalet efter den av utredningen föreslagna omorganisationen med dubbla kurser kunna ökas till omkring 50; utredningen ansåge emellertid, att det ur undervisningssynpunkt skulle vara en fördel, om antalet elever per kurs kunde begränsas till omkring 20 eller till högst 45 per år. För att fylla behovet av det förut till omkring 90 beräknade antalet utbildade mejerister skulle sålunda erfordras ytterligare en skola av samma storlek som den vid Alnarp. Båda skolorna borde ifråga om undervisningens art och omfattning vara fullt jämställda. Att tillgodose det föreliggande behovet av

utbildning genom upprättandet av flera mindre skolor ansåge utredningen olämpligt.

Skulle det förut anförda kravet på full likställighet mellan skolorna kunna vinnas, vore det ofrånkomligt, att den nya skolan till hela sin organisation överensstämde med skolan vid Alnarp. En av förutsättningarna härför syntes vara, att staten komme att äga och driva skolmejeriet.

Utredningen hade även övervägt möjligheten av att skolan vore statlig men förlagd till ett av privat företag ägt mejeri. Med hänsyn till den föreslagna skolans omfattning ansåge utredningen det emellertid helt uteslutet att det kunde finnas ett mejeri, som i nu befintligt skick med hänsyn till såväl utrustning som driftens mångsidighet skulle lämpa sig som skolmejeri. Det vore också nödvändigt, att staten finge ensam bestämmanderätt ej blott över undervisningens bedrivande utan även beträffande skolmejeriets hela utrustning och driften vid detsamma. Om så icke bleve fallet, måste man nämligen befara, att privatekonomiska synpunkter kunde komma att göra sig gällande till förfång för undervisningens rationella bedrivande.

I fråga om den föreslagna skolans förläggning har utredningen förordat, att densamma förlades till Ultuna. Såsom motivering för skolans förläggning till Ultuna har utredningen anfört.

Ur undervisningssynpunkt måste en förläggning i omedelbar närhet av lantbrukshögskolan medföra fördelar både för denna och mejeriskolan. Det syntes nämligen vara av betydelse både för den högre lantbruksundervisningen och den försöksverksamhet på husdjursskötselns område, som komme att förläggas till Ultuna, att komma i direkt kontakt med en institution, företrädande mejerihanteringen. Då till mejeriskolan borde anknytas en avdelning av försöksverksamheten på mejeriområdet, vore det även ur denna synpunkt av betydelse, att mejeriskolan förlades i mellersta Sverige och i närheten av de vid Ultuna befintliga institutionerna.

Under erinran om att vid skolmejeriet i Alnarp dagligen förarbetas 5 à 6 tusen kg mjölk, vilken kvantitet enligt utredningens mening vore i minsta laget för att möjliggöra en mera allsidig utbildning av eleverna, har utredningen uttalat, att mjölmängden vid det föreslagna nya skolmejeriet borde beräknas till 7 à 8 tusen kg per dag. Då så gott som samtliga mjölkproducenter i trakten av Ultuna vore anslutna till Mjölkcenralen i Stockholm hade utredningen hos detta företag inhämtat, att förutsättningar funnes för en överenskommelse om överlåtandet av erforderlig kvantitet mjölk för skolmejeriets drivande. Det vore emellertid nödvändigt, att garantier erhöles för framtida trygghet av skolmejeriets tillgång på mjölk på rimliga villkor, varvid avtalets uppgörande och godkännande skulle ankomma på Kungl. Maj:t. Dyligt avtal borde upprättas, innan beslut om skolans förläggning och uppförande komme till stånd.

Utredningen har i detta sammanhang i sitt betänkande i korthet berört en för försöksverksamheten på mejerihanteringsområdet betydelsefull fråga, nämligen spørsmålet om *inrättande av en filial till försöksverksamheten* vid Alnarp. Enligt utredningens mening borde denna fråga lösas i samband med den lägre mejeriundervisningens omorganisation. Utredningen erinrade om ett uttalande i Kungl. Maj:ts prop. nr 143 till 1931 års riksdag

angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m., att, om mejeriförsöken förlades till Alnarp, syntes det nödvändigt, att en filial till nämnda försök inrättades i mellersta Sverige. En utväg härvid vore, att denna filial inrättades i samband med den eventuella tillkomsten av en statens lägre mejeriskola i mellersta Sverige och i samorganisation med denna. I anslutning till detta uttalande har utredningen anfört i huvudsak följande.

Ehuru av försöksverksamheten bedrivna tillämpningsförsök och mera praktiskt betonade undersökningar i många fall med stor fördel kunde förläggas till under praktiska förhållanden arbetande driftsmejerier, syntes det med hänsyn till mejeriförsökens effektivitet ofrånkomligt, att en fast försöksstation bleve inrättad i mellersta Sverige. Av naturliga skäl borde denna institution särskilt vara inriktad på behandlingen av problem inom osthanteringsens område, men ifrågavarande försöksfilial syntes icke böra sakna möjligheter att upptaga arbeten, som vore av betydelse även för andra grenar av mejerihanteringen.

Ökade möjligheter till ett intimt samarbete mellan försöksverksamheten på husdjursskötselns och på mejerihanteringsens område hade under senare tid framstått såsom ett alltmera trängande behov. Sedan numera den större delen av försöksverksamheten på husdjursskötselns område vore avsedd att förflyttas till Ultuna, funne utredningen det på grund av anförda förhållanden angeläget att framhålla önskvärdheten av att frågan om förläggandet av en filial till mejeriförsöken till samma plats upptoges till omprövning samtidigt med frågan om förläggandet dit av en mejeriskola.

Beträffande *styrelserna för mejeriskolorna* har utredningen föreslagit, att styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut skulle liksom hittills fungera som styrelse för den till Alnarp förlagda mejeriskolan, varvid liksom för närvarande föreståndaren för mejeriavdelningen, vilken också vore mejeriskolans föreståndare, skulle vara självskriven ledamot av styrelsen vid behandling av ärende, som berörde hans avdelning.

Styrelsen för lantbrukshögskolan bör enligt utredningen fungera som styrelse för den till Ultuna förlagda mejeriskolan och vid behandlingen av ärenden rörande mejeriskolan bör dennas föreståndare vara självskriven ledamot av styrelsen.

Såvida tvenne kurser samtidigt komme att erhålla undervisning vid mejeriskolan å Alnarp och den teoretiska undervisningen inom varje kurs bleve väsentligt utökad, har utredningen ansett, att detta skulle medföra ett ökat *behov av lärarekrafter vid Alnarp*. Utredningen har därom anfört bland annat:

Liksom för närvarande vore fallet skulle undervisningen i svenska och räkning, sammanlagt 210 timmar, kunna anförtros åt en folkskollärare. Kostnaden per timme kunde liksom för närvarande beräknas till 7 kronor, och den sammanlagda kostnaden skulle då bli 1,470 kronor. Undervisningen i hygien, bokföring samt handelslära och affärskorrespondens omfattade enligt den föreslagna planen 120 lektions- och 180 övningstimmar per år. Med den nu utgående ersättningen av 15 respektive 7 kronor 50 öre per timme skulle undervisning i dessa ämnen medföra en kostnad av 3,150 kronor.

Enligt utredningens mening vore det önskvärt, att undervisningen i bygg-

nadslära, omfattade 40 lektions- och 80 övningstimmar, i mejeriskolan omhänderhades av en för hela Alnarpsinstitutet gemensam ämneslärare. Med hänsyn till därigenom uppkommande utökning av arbetsbördan, syntes det rimligt, att denne ämneslärare erhöle biträde vid övningarna ej blott i mejeriskolan utan även i övriga kurser vid institutet. Kostnaderna för sådant biträde beräknade utredningen till 1,200 kronor per år.

Den med 20 timmar per år utökade undervisningen i husdjurslära syntes kunna bestridas av institutets ämneslärare i husdjurslära och mjölkhushållning och sålunda ej behöva medföra särskilda kostnader.

I fråga om återstående läroämnen, fysik, bakteriologi, mejerilära, mejeriekonomi samt maskinlära, skulle undervisningen med i det följande nämnt undantag bestridas av fast anställda ämneslärare med mejerikonsumens kompetens. Det syntes utredningen härvidlag lämpligt, att ämnena kemi och bakteriologi kombinerades till en, mejerilära, mejeriekonomi, fysik och maskinlära till en annan lärarebefattning. Enär eleverna vid övningarna i dessa ämnen måste uppdelas i upp till tre grupper, komme antalet undervisningstimmar för läraren (läraretimmar) att bli större än för eleverna (elevtimmar). Antalet läraretimmar under ett år kunde i kemi beräknas uppgå till 620 och i bakteriologi till 400. För närvarande bestrede professorn i mejerikemi och bakteriologi omkring 65 timmars undervisning per år i mejeriskolan i ämnena kemi och bakteriologi. Det syntes av flera skäl ändamålsenligt, att nämnda befattningshavare även efter den här föreslagna omorganisationen bibehölle någon undervisning vid mejeriskolan. Denna syntes lämpligen böra omfatta den speciella mejeribakteriologien, vilken beräknades komma att kräva omkring 50 lektionstimmar per år. Ämnesläraren i kemi och bakteriologi skulle därigenom komma att få 970 undervisningstimmar årligen. För ämnena mejerilära, mejeriekonomi, fysik och maskinlära kunde antalet läraretimmar beräknas till respektive 280, 150, 60 och 480 eller sammanlagt 970. Då en stor del av denna undervisning utgjordes av övningar och övrig undervisning med hänsyn till elevmaterialet borde meddelas i form av lektioner snarare än föreläsningar, kunde ifrågakvarande antal undervisningstimmar per år icke anses alltför betungande. Denna uppfattning styrktes av det förhållandet, att en läroverksadjunkt, med undervisning förlagd till realskolestadiet, hade skyldighet att undervisa 24—28 timmar per vecka, vilket med 38 undervisningsveckor per år motsvarade omkring 1,000 undervisningstimmar.

Vad angår löneställningen för de lärare, vilka skulle tjänstgöra såsom ämneslärare vid mejeriskolan, har utredningen föreslagit, att dessa placerades i lönegrad B 24. I detta hänseende anför utredningen följande motivering.

Alnarpsinstitutets nuvarande ämneslärare, vilka hade omkring 600 timmars undervisning per år, vore placerade i löneklass B 24 och anställda med 6 månaders uppsägningstid. Ehuru nämnda lärares undervisning delvis låge på ett högre stadium än den undervisning, som komme att meddelas vid mejeriskolan, torde det med hänsyn till det väsentligt större antalet undervisningstimmar för dessa sistnämnda vara berättigat, att anställningsvillkoren bleve desamma som för de nuvarande ämneslärarna vid institutet. Detta skulle medföra en kostnad av 7,380 kronor per lärare.

Enligt den av utredningen uppgjorda planen för undervisningen skall professorn i mejerilära och mejeriekonomi, vilken åvilar en omfattande både teoretisk och praktisk undervisning i högre mejerikursen och samtidigt är mejeriskolans och skolmejeriets föreståndare, befrias från teoretisk under-

visning vid mejeriskolan, vilken omfattat omkring 125 timmar. Det skall dock enligt utredningens förslag alltjämt åligga skolmejeriets föreståndare att handhava ledningen av den praktiska undervisningen.

Utredningen har vidare förordat, att *instruktionspersonalen vid Alnarps skolmejeri* utökades med en instruktionsmejerist. Utredningen har härom anfört.

I skolmejeriet tjänstgjorde för närvarande en förste mejerist och tre instruktionsmejerister jämte en fast anställd maskinist. Samtliga dessa befattningshavare vore upptagna på skolmejeriets stat. Då direkt undervisning och handledning i samband med elevernas tjänstgöring i mejeriet skulle förekomma i väsentligt större utsträckning, än som för närvarande vore fallet, och då tvenne kurser årligen skulle erhålla praktisk utbildning i mejeriet, funne utredningen viss ökning av instruktionspersonalen vara ofrånkomlig. Sålunda behövde ännu en instruktionsmejerist anställas, varigenom förste mejeristen kunde biträda föreståndaren vid övervakandet av samtliga arbeten i mejeriet. Utredningen föresloge, att förste mejeristen samt maskinisten upptoges på mejeriets stat, medan instruktionspersonalen i övrigt skulle upptagas på skolans stat. För de fyra instruktionsmejeristerna beräknades en årlig avlöning av sammanlagt 10,000 kronor jämte fria bostäder.

Rörande *lärare- och instruktionspersonal vid Ultunaskolan* har utredningen ansett, att föreståndaren för mejeriskolan och skolmejeriet därstädes borde vara skyldig att bestrida undervisningen i mjölkhusållning vid lantbruks-högskolan. Dessutom skulle enligt utredningens förslag skolans och skolmejeriets föreståndare även vara föreståndare för den föreslagna, till skolan förlagda filialen av mejeriförsöken. Med hänsyn till dessa arbetsuppgifter har utredningen förordat, att denne befattningshavare, som förutom allsidig utbildning inom mejerihanteringen även skulle äga vetenskaplig utbildning, placerades i lönegrad B 28. Liksom vid skolan i Alnarp borde föreståndaren för Ultunaskolan leda elevernas praktiska utbildning.

Undervisningen i ämnena byggnadslära och husdjurslära har utredningen föreslagit skola bestridas av timplärare, under det att den övriga teoretiska undervisningen borde meddelas av tvenne ämneslärare i lönegrad B 24 med undantag för undervisningen i speciell mejeribakteriologi, som borde anföras åt skolans föreståndare.

I fråga om instruktionspersonalen har utredningen ansett antalet befattningshavare böra vara lika med det vid Alnarp.

Kostnaderna för lärare- och instruktionspersonal vid de båda mejeriskolorna i enlighet med det nu återgivna förslaget har utredningen beräknat till 74,720 kronor. Utredningen har över kostnaderna uppgjort följande specifikation.

Alnarpskolan.

Arvode åt timplärare

i svenska och räkning 210 tim. à 7 kr.	kronor 1,470
i hygien, bokföring samt handelslära och affärskorrespondens 120 lektionstim. à 15 kr.	» 1,800
180 övningstim. à 7: 50 kr.	» 1,350
biträde åt läraren i byggnadslära	» 1,200

Lön åt 2 ämneslärare i B 24	kronor	14,760
Arvode åt 4 instruktionsmejerister	»	10,000
	Summa kronor	30,580.

Ultunaskolan.

Lön åt föreståndare i B 28	kronor	10,740
Arvode åt timlärare		
i svenska och räkning 210 tim. à 7 kr.	»	1,470
i hygien, bokföring samt handelslära och affärskorrespondens		
120 lektionstim. à 15 kr.	»	1,800
180 övningstim. à 7: 50 kr.	»	1,350
i byggnadslära och husdjurslära		
100 lektionstim. à 15 kr.	»	1,500
80 övningstim. à 7: 50 kr.	»	600
Lön åt 2 ämneslärare i B 24	»	16,680
Arvode åt 4 instruktionsmejerister	»	10,000
	Summa kronor	44,140.

Utredningen har i anslutning härtill påpekat, att på lantbrukshögskolans stat vore upptaget ett belopp av omkring 1,700 kronor för undervisning i mjölkhushållning, vilket till följd av det föreliggande förslaget ej vidare behövde utgå.

Utredningen har i sitt betänkande framlagt *förslag till vissa ombyggnader*, som bliva erforderliga *vid skolan i Alnarp* i anledning av utredningens förslag. För nytillkommande övningar i kemi och bakteriologi har utredningen sålunda föreslagit, att tvenne laboratoriesalar inreddes i gamla laboratoriebyggnaden. Kostnaden härför har beräknats till 12,000 kronor. Med hänsyn till den utökade teoretiska undervisningen har utredningen ansett behöfligt inreda ytterligare en lektions- och föreläsningssal utöver redan befintliga. Kostnaderna för erforderliga omändringsarbeten i gamla laboratoriebyggnaden för denna sal ha beräknats till 2,500 kronor.

För den planerade utökningen av övningarna i maskinlära har utredningen ansett ett större rum i källarvåningen i det nybyggda mejeriet kunna användas. Det erforderliga inredningsarbetet för denna lokal har utredningen beräknat draga en kostnad av 5,000 kronor.

Utredningen har även låtit verkställa vissa *beräkningar rörande kostnaderna för inrättandet av den nya skolan vid Ultuna*. Utredningen har framhållit, att den föreslagna mejeriskolan vid Ultuna förutsatte uppförandet av helt nytt skolmejeri, som förutom de egentliga mejerilokalerna lämpligen borde inrymma samtliga för undervisningen erforderliga utrymmen samt lokaler för försöksfilialen. Kostnaderna för själva byggnaden hade på föranstaltande av utredningen beräknats av svenska mejeriernas riksförenings tekniska avdelning. Denna kostnadsberäkning hade slutat å ett belopp av 230,000 kronor. Kostnaderna för skolmejeriets maskin- och apparatutrust-

ning hade approximativt beräknats till 90,000 kronor samt för värme-, sanitets- och elektriska anläggningar till 30,000 kronor.

Vad angår *behovet av bostadsbyggnader* vid skolorna har utredningen, under erinran att vid *Alnarpskolan* skulle nyanställas två ämneslärare och en instruktionsmejerist uttalat, att för de förra skulle tjänstebostäder icke tillhandahållas under det att instruktionsmejeristen skulle kunna beredas bostadsutrymme i en ledigblivande bostad.

Utredningen har vidare påpekat att enligt den föreslagna omorganisationen skulle två kurser samtidigt erhålla undervisning. Utredningen har emellertid ansett, att det icke vore nödvändigt, att eleverna under det halvår, då de åtnjöte enbart teoretisk undervisning, vore bosatta vid skolan. Vid sådant förhållande har utredningen funnit, att den nyligen iordningställda bostadsbyggnaden för mejeriskolans elever skulle bli tillräcklig även efter omorganisationen.

Av den vid *Ultunaskolan* föreslagna personalen har utredningen föreslagit, att föreståndaren, maskinisten, förste mejeristen samt de fyra instruktionsmejeristerna skulle vara bosatta vid skolan. Vidare borde enligt vad utredningen framhållit bostäder vid skolan beredas eleverna den tid, de tjänstgjorde i mejeriet. Genom avgång i en nära framtid av vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan skulle enligt vad utredningen upplyst bostäder bli lediga, vilka icke nödvändigtvis erfordrades för högskolans personal. På detta sätt har det synts utredningen möjligt att bereda bostad åt mejeriskolans föreståndare i redan befintlig byggnad. För övriga av de ifrågakommande befattningshavarna ävensom för eleverna har utredningen ansett uppförandet av nya bostadshus bli erforderligt, varvid för vardera av förste mejeristen och maskinisten borde beräknas 3 rum och kök, för var och en av instruktionsmejeristerna ett större enkelrum samt för eleverna 30 mindre enkelrum. Härvid har det synts utredningen lämpligt, att särskild byggnad uppfördes för de manliga eleverna och instruktionsmejeristerna samt särskild byggnad för maskinisten, förste mejeristen och de kvinnliga eleverna. Kostnaderna för dessa byggnader har av utredningen approximativt beräknats till 125,000 kronor, vartill komme kostnaden för möblering av enkelrummen, beräknad till 10,000 kronor.

För *undervisningsmaterial*, huvudsakligen innefattande utrustning för de kemiska och bakteriologiska övningslaboratorierna, har utredningen beräknat för vardera skolan en engångskostnad av 12,000 kronor. Den årliga kostnaden för ersättningsköp och förbrukningsartiklar har utredningen för vardera skolan upptagit till 1,000 kronor.

För täckandet av *kostnader för elevmejerinämndens verksamhet*, har utredningen beräknat ett årligt belopp av 1,000 kronor.

För utbildningens underlättande föreslår utredningen, att ett belopp av 2,500 kronor till varje kurs eller tillsammans 10,000 kronor årligen anslås för utdelande av *stipendier*. Därjämte skall enligt utredningens förslag ett sammanlagt belopp för båda skolorna av 1,000 kronor årligen ställas till förfogande såsom *resebidrag för elever* med avlägsen bostadsort i förhållande till skolan.

Utredningen har vidare föreslagit, att som bidrag till kostnaderna för *studieresor* upptoges ett belopp av 500 kronor per kurs eller sammanlagt 2,000 kronor per år.

Under den tid, då både praktisk och teoretisk undervisning meddelas, har utredningen ansett att *eleverna* borde erhålla *kost* vid skolan. För dem, som så önskade, skulle detta vara fallet även under den övriga delen av läsåret. Utredningen har upplyst, att vid Alnarp förefunnes redan sådan möjlighet, i det den nuvarande restaurangbyggnaden härför vore fullt tillräcklig. Vid Ultuna vore däremot restaurangbyggnaden alltför liten för att medgiva en dylik anordning. Enligt vad utredningen inhämtat, torde emellertid tämligen snart ombyggnad av denna bliva behöfelig, varvid utrymme borde beräknas även för mejeriskolans elever. Utredningen har förordat, att såväl vid Alnarp som vid Ultuna kosten borde tillhandahållas till självkostnadspris, vilket styrelsen årligen skulle bestämma.

Utredningen har slutligen uttalat, att *undervisningen* borde som hittills vara avgiftsfri. Avgift för bostad borde årligen fastställas av styrelsen.

Utredningen har i anslutning till vad sålunda föreslagits upprättat följande *sammanfattning* över de kostnader statsverket skulle åsamkas för den lägre mejeriundervisningen enligt utredningens förslag:

	Kostnad i kronor vid	
	Alnarp	Ultuna
<i>Engångskostnad.</i>		
<i>Skol- och mejerilokaler.</i>		
Två laboratoriesalar	12,000	—
Lektionssal	2,500	—
Maskinrum	5,000	—
Mejeribyggnad	—	230,000
Maskin- och apparatutrustning	—	90,000
Värme-, sanitets- och elektr. anläggning	—	30,000
	Summa	350,000
<i>Bostäder.</i>		
Byggnader för instruktionspersonal och elever	—	125,000
Möbler för enkelrum	—	10,000
	Summa	135,000
<i>Undervisningsmaterial.</i>		
Utrustning av övningslaboratorier m. m.	12,000	12,000
	Total engångskostnad	497,000
Engångskostnaden för båda skolorna tillsammans uppgår sålunda till 528,500 kronor.		
<i>Årlig kostnad.</i>		
Lärare- och instruktionspersonal	30,580	44,140
Undervisningsmaterial	1,000	1,000
Övriga kostnader (stipendier, resebidrag och studieresor)	6,500	6,500
	Summa	51,640

Den årliga kostnaden uppgår sålunda till 89,720 kronor för båda skolorna tillsammans. Härtill kommer den föreslagna kostnaden av 1,000 kronor årligen för elevmejerinämnden, varför sammanlagda beloppet uppgår till 90,720 kronor. Dessutom tillkommer enligt vad utredningen påpekat kostnad för uppvärmning, belysning och städning m. m. vid båda skolorna.

I förut omförmälda till betänkandet fogade *reservation* har herr Söderlund uttalat sig för att utbildningen av personal för mejerier med mindre än 300 ton mjölk per år borde ordnas genom upprättande av en fast organiserad mejeriskola, som speciellt avsåge att utbilda eleverna i produkttillverkning. För inträde vid dylik skola borde enligt reservantens mening krävas en elevtid av minimum två år och i anslutning härtill borde utbildningstiden vid skolan utgöra ett år. Eleverna finge då tillfälle att lära känna de olika skiftningarna inom produkttillverkningen under året. Skolan borde förestås av en med statsmedel avlönad föreståndare med mejerikonsulents kompetens, biträdd av en likaledes av statsmedel avlönad instruktionsmejerist. Elevantalet vid skolan borde utgöra minst 15 elever. Reservanten har vidare ansett, att det av utredningen beräknade behovet av utbildad personal vore för knappt tilltaget. Denna brist kunde i viss mån avhjälpas genom utbildad personal från denna skola.

Yttrandena över förslaget.

Ur de över förslaget angivna yttrandena må här återgivas följande.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har anfört bland annat: Avsaknaden av ordnad förutbildning av eleverna hade länge varit en brist, som menligt inverkat på resultatet av undervisningen vid mejeriskolan. Styrelsen instämde därför med utredningens förslag i detta avseende. Föreståndarna vid elevmejerierna borde dock åläggas att giva eleverna undervisning och övning icke endast i produktberedning utan även i tillverknings-, eldnings- och ekonomisk kontroll. Den föreslagna avsevärt grundligare och mera omfattande teoretiska utbildningen vid mejeriskolan funne styrelsen i allt väsentligt tillfredsställande.

Med hänsyn till den av svenska mejeriernas riksförening och allmänna svenska mejeristföreningen godkända och förordade löneskalan för mejeriföreståndare och mejeripersonal borde den årliga kontanta avlöningen till 4 instruktionsmejerister vid vardera skolan upptagas till 12,000 kronor i stället för av utredningen beräknade 10,000 kronor. För att bereda bostad åt eleverna vid skolan även under det halvår, då de komme att åtnjuta enbart teoretisk undervisning, ansåge styrelsen, att ett nytt bostadshus för 25 elever borde uppföras.

Förslaget om upprättandet av en filial till mejeriförsöken vid Ultuna i samband med förläggandet dit av en mejeriskola vore värt allt beaktande.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har understrukt, att det vore till stort gagn för undervisningen i mjölkhushållning vid lantbrukshögskolan och särskilt för den försöksverksamhet i husdjursskötsel, som vore avsedd att förläggas till lantbrukshögskolan, om ett mejeri förlades till Ultuna.

Med avseende å utredningens uttalande att bostad för mejeriskolans föreståndare kunde beredas i ledigblivande bostadsutrymmen vid högskolan, har styrelsen uttalat, att dessa utrymmen komme att tagas i anspråk för högskolans egna befattningshavare.

Beträffande själva organisationen av utbildningen har högskolestyrelsen anfört starka betänkligheter mot utredningens förslag om en enda skoltyp. För utbildning av produktberedarepersonal vid mindre mejerier har styrelsen ansett en skoltyp motsvarande de nuvarande mejeriskolorna för kvinnor vara erforderlig.

Styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har begränsat sitt yttrande till den detalj i betänkandet, som rör försöksverksamheten på mejerihanterings område. I likhet med utredningen har styrelsen framhållit vikten av att en station för mejeriförsök förlades till mellersta Sverige. Upprättandet av en mejeriskola vid Ultuna syntes möjliggöra en god lösning av frågan om en fast mejeriförsöksstation i mellersta Sverige. Styrelsen hade likväl härvid icke ingått på prövning av frågan, huruvida Ultuna ur ekonomisk synpunkt vore den lämpligaste förläggningsorten för en mejeriskola.

Svenska mejeriernas riksförening har ifrågasatt, om icke omorganisationen av den lägre mejeriundervisningen lämpligen borde genomföras i etapp, så att erfarenheter efterhand vunnes om behovet av personal, utbildad vid skolor av den typ, utredningen föreslagit, samt om behovet av särskilda produktberedareskolor vid sidan om dessa. Omorganisationen av Alnarpskolan torde vara lämplig, varför en sådan omorganisation i första hand borde komma till stånd samtidigt som ett fåtal produktberedareskolor på lämpliga platser i landet inrättades såsom ersättning för nuvarande kvinnliga mejeriskolor. Dessa produktberedareskolor borde vara tillgängliga för både män och kvinnor och givas en fastare organisation än de nuvarande kvinnliga mejeriskolorna särskilt med hänsyn till vid dem anställda lärarkrafter.

Mjölkcentralen, lantmännens mjölkförsäljningsförening u. p. a. har erinrat, att den nuvarande mejeriskolan vid Alnarp meddelade undervisning i grunderna för mjölkhushållningen ävensom gäve övning och färdighet i mejeriarbetenas utförande, ledning och ordnande, under det att mejeriskolorna för kvinnor avsåge att utbilda skickliga och dugliga mejerskor. Mejeriskolan vid Åtvidaberg slutligen hade till syfte att lämna män och kvinnor, vilka redan varit verksamma inom mejeriyrket, tillfälle att ytterligare förkovra sig i mejerihushållningens teori och praktik. Den hittillsvarande mejeriundervisningen fyllde sålunda tre olika ändamål. Utredningens förslag innebure, att den särskilda utbildningen av produktberedare komme att upphöra och att samtliga elever vid mejeriskolorna skulle utbilda sig till mejeriföreståndare. Att de föreslagna mejeriskolorna avsåge sådan utbildning framginge av den för dessa skolor uppgjorda timplanen enligt vilken eleverna skulle undervisas under 40 timmar i handelslära och affärskorrespondens, 100 timmar i bokföring, 30 timmar i husdjurskötsel, 60 timmar i byggnadslära med ritning samt ej mindre än 170 timmar i maskinlära.

Då den moderna mejerihanteringen ej endast krävde mejeriföreståndare utan även dugliga produktberedare, hade av staten understödda och kontrollerade mejeriskolor för utbildning av produktberedare, tillgängliga för såväl män som kvinnor, en betydelsefull uppgift att fylla. Vid dessa borde huvudläraren vara fast anställd samt äga mejerikonstulents kompetens. Vid bestämmandet av elevantalet borde man utgå ifrån, att behovet av å ena

sidan mejeriföreståndare, utbildade vid Alnarp och Ultuna, och å andra sidan av utbildade produktberedare tillgodosåges. Utredningens förslag borde komma till utförande endast såvida lämpligt antal mejeriskolor för utbildning av manliga och kvinnliga produktberedare samtidigt inrättades.

Av *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* hava *Stockholms läns och stads, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs läns norra, Älvsborgs läns södra och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anslutit sig till de av utredningen föreslagna principerna för den lägre mejeriundervisningens organisation. Vissa av de nämnda sällskapen hava dock anfört en del detaljmärkningar. Icke heller *hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Uppsala, Östergötlands län samt Kalmar läns norra del och Kalmar läns södra del*, ävensom *Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län* hava haft något att i huvudsak erinra mot utredningens förslag till omorganisation av Alnarpskolan och inrättandet av en med denna likvärdig mejeriskola å Ultuna men framhållit, att såväl de mindre mejerierna som de större hade behov av skickliga och dugliga produktberedare, för vilka särskilt organiserad utbildning vore erforderlig. *Kopparbergs och Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* hava framfört allvarliga erinringar mot utredningens förslag i principiellt avseende. Ur innehållet i berörda yttranden må utöver det nu sagda återgivas följande.

Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har anfört. Den av utredningen föreslagna utbildningen vore för många befattningar allt för kvalificerad samtidigt som den i praktiskt hänseende icke syntes tillräcklig för alla befattningar. Tillgång komme alltid att krävas på dugliga produktberedare, exempelvis särskilda smör- och ostmejerister, ostlagerföreståndare o. dyl. Det kunde av nu antydda skäl befaras, att, ifall den av utredningen föreslagna utbildningen bleve den enda tillgängliga, kvalificerad kvinnlig arbetskraft komme att i praktiken icke längre finnas tillgänglig för mejerierna, vilket icke syntes vara till fromma för mejerihanteringen. Då det icke kunde anses lämpligt, att utbildningen av här avsedda produktberedare bleve beroende av eventuell särskild företagsamhet, hade nuvarande lägre mejeriskolor för kvinnor alltså en betydelsefull uppgift. Givetvis kunde övervägas, huruvida någon centralisering till ett mindre antal skolor än det nuvarande vore att förorda.

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit. Även om man kunde dela utredningens uppfattning, att utrustningen och tillverkningsmetoderna vid mindre mejerier numera i princip vore desamma som vid de större och att samma krav borde ställas på all mjölkförädling, så kunde det dock icke bestridas, att behov alljämt förefunnes av skickliga och dugliga produktberedare, icke blott vid de mindre mejerierna utan även vid de större. Hittills hade befattningarna såsom produktberedare, liksom föreståndaretjänsterna vid de mindre mejerierna, i avsevärd omfattning rekryterats med kvinnor, som genomgått de härför upprättade mejeriskolorna för kvinnor. Visserligen komme sannolikt flera av de från mejeriskolorna vid Alnarp och Ultuna utexaminerade eleverna att finna anställning såsom produktberedare, då icke alla elever besuttede sådana kvalifikationer, att de lämpligen kunde anställas såsom föreståndare. Det kunde dock ifrågasättas, huruvida behovet av produktberedare enbart kunde fyllas genom att

ett visst antal från nämnda mejeriskolor utexaminerade elever vunne anställning som sådana. Det förtjänade också i detta sammanhang uppmärksammas, att de skärpta fordringar, som uppställts för vinnande av inträde och avläggande av examen vid de föreslagna mejeriskolorna komme att försvåra möjligheten för kvinnor att genomgå dessa. Slutligen vore det i ekonomiskt hänseende för mejerierna av betydelse att hava tillgång på produktberedarepersonal, som på grund av de mindre utbildningskostnaderna kunde anställas mot lägre lön än de från de föreslagna mejeriskolorna utgångna.

I anslutning till det anförda funne förvaltningsutskottet vågande skäl tala för att jämväl i fortsättningen lämpligt organiserade utbildningsanstalter för produktberedare i erforderlig utsträckning anordnades. Antalet elever vid en sådan utbildningsanstalt syntes böra utgöra 12 à 15. Skolan borde förestås av en med statsmedel avlönad föreståndare med mejerikonstulents kompetens, biträdd av en likaledes med statsmedel avlönad instruktionsmejerist. Antalet dylika utbildningsanstalter borde begränsas, så att det motsvarade det oundgängliga behovet och utskottet föreställde sig att 2—3 utbildningsanstalter bleve tillräckligt.

Även *Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har givit uttryck åt den farhågan, att utbildningen av kvinnlig personal komme att minskas om den föreslagna anordningen komme att genomföras och framhåller, att en mindre kvalificerad utbildning än den av utredningen föreslagna kunde vara tillfyllest för s. k. produktberedare, om tillräcklig yrkesskicklighet i övrigt föreläge.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har understrukt angelägenheten av att det på ett effektivare sätt än vad utredningen föreslagit sörjdes för utbildning av personal för de mindre mejeriernas behov. Även efter det att de pågående centraliseringssträvandena inom mejeridriften kommit till sin fulla rätt, komme ett betydande antal mindre mejerier, särskilt för ostberedning, att finnas kvar. Så torde bliva förhållandet ej enbart i Norrland, utan även på åtskilliga håll i södra och mellersta Sverige, däribland Skaraborgs län och Västergötland i övrigt. Utredningens förslag vore ej tillfyllest för att säkerställa behovet av dels skolad personal vid dessa mejerier, dels ock skolade medhjälpare åt föreståndare vid de större mejerierna. Utbildningen av dylik personal borde sålunda ske vid fasta skolor med huvudvikten lagd på produkttillverkning. Utskottet föresloge, att dylik lägre utbildning komme att anordnas vid tvenne fasta skolor, därav en förlagd till Norrland och en till lämpligt mejeri i södra eller mellersta Sverige.

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ifrågasatt, om icke de nuvarande mejeriskolorna för kvinnor fortfarande hade en uppgift att fylla med hänsyn dels till småmejerierna, dels även till de större mejeriernas behov av specialutbildad personal för sin produkttillverkning. Detta vore motiverat med hänsyn till att tiden för en meyerskas tjänstgöring beräknades så kort som till i medeltal endast åtta år. Fem års utbildning för att innehava en tjänst i åtta år syntes knappast vara en rimlig proportion.

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har anført: Nuvarande mejeriskolor för kvinnor vore otillfredsställande, men det kunde ifrågasättas, om icke detta i än högre grad bleve fallet med den undervisning, som komme att lämnas vid de av utredningen föreslagna fortbildningskurserna. De vid Åtvidaberg utbildade mejeristerna anställdes inom mejerikonstulentsdistriktet i minst lika stor utsträckning som Alnarpsmejerister utan att man funnit någon väsentlig grundskillnad mellan dessa två grupper av mejerister. Det syntes ofrånkomligt, att även i fortsättningen tva kategorier manlig och kvinnlig föreståndarepersonal komme att behövas vid mejerierna, nämligen en sådan med grundligare utbildning för befattningarna vid de större meje-

rierna samt en grupp ej så ingående teoretiskt skolad personal för de mindre och lägre avlönade befattningarna vid mindre mejerier eller som underbefäl vid större mejerier.

Uppsala, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha ansett, att de små mejerierna finge svårigheter att erhålla utbildad personal, om alla nuvarande mejeriskolor i Norrland skulle nedläggas. Åtminstone en utbildningsanstalt, avsedd att tillgodose behovet av ledande mejeripersonal vid de mindre mejerierna och underordnad personal vid de större, borde därför allttjämt finnas i Norrland. Därest dylik skola ej komme till stånd ansåge förvaltningsutskottet i Jämtland, att sådan måste anordnas genom enskilt initiativ, vilket dock innebure en orättvisa mot det norrländska jordbruket.

Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har uttalat:

Så väsentliga invändningar kunde göras mot utredningens förslag, att det icke i dess nuvarande skick borde realiseras. Det syntes betänkligt, att utredningen ej framlagt förslag om specialutbildning — analog med driftsledarekurserna på jordbruksområdet — för driftsledarna på mejeriområdet, på vilkas sakkunskap och utbildning ej minst på affärsverksamhetens område det ekonomiska utfallet av mejeridriften i så hög grad vore beroende. Den nuvarande lägre mejerikursen vid Alnarp hade hittills i viss grad tjänstgjort såsom utbildningsanstalt för driftsledare på mejeriområdet inom hela landet. Förvaltningsutskottet ansåge, att skolan i fråga definitivt borde organiseras såsom dylik utbildningskurs, till vilken inträde borde kunna vinnas av sådana från mejeriskolor utexaminerade elever, som efter avgången från dylik skola under minst två år dokumenterat sig för utbildning till driftsledare. Om såsom villkor för inträde vid mejeriskola föreskrevs minst två års elevtid vid elevmejeri, komme utbildningstiden för driftsledare sålunda att omfatta minst sex år.

Utan att närmare gå in på organisationen av de av utredningen föreslagna två mejeriskolorna ansåge förvaltningsutskottet det nödvändigt att minst en större mejeriskola anordnades i Norrland såsom ersättning för de nuvarande trenne skolorna därstädes. I likhet med reservanten ansåge förvaltningsutskottet, att kortare utbildningskurser icke kunde ifrågakomma såsom ersättning för mejeriskoleutbildning för mejerister vid smärre mejerier.

Utbildningen borde alltså organiseras dels i form av ett tillräckligt antal mejeriskolor av ungefärligen samma typ som Alnarp, och dels i form av särskild driftsledarekurs för mejeriföreståndare.

I fråga om förslagets detaljer hava en del av hushållningssällskapen framfört vissa erinringar.

Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott har förutsatt, att tillträdet till skolorna reglerades efter behovet med hänsyn tagen till att tjänstetiden torde komma att bliva längre än den av utredningen beräknade på grund av ordnade pensionsförhållanden, sammanslagning av mindre mejerier till större enheter och begränsad användning av mejeriskoleutbildade föreståndare.

Förvaltningsutskotten i Västernorrlands och Norrbottens län ha ansett, att utredningen beräknat allt för ringa behov av yrkesutbildad personal. De ökade kvalitetskraven på mejeridriften och stegrade löneanspråk från den lägre mejeripersonalens sida medförde ökat anställande av fackutbildad arbetskraft. Mejerister, manliga eller kvinnliga, som förestode mindre mejerier med under 300 ton mjölk per år, vore även i behov av en grundlig utbildning. För den enskilde jordbrukaren vore det givetvis av lika stor betydelse,

att hans produktion bleve så behandlad vid mejeriet, att han finge största möjliga valuta för densamma, oavsett om han tillhörde ett stort eller litet mejeri. Ett annat starkt talande skäl härför vore, att vid sådana mindre mejerier förekomme, att mejeristen eller mejerskan även vore föreståndare för mejeriet. För dessa ansvarsfulla befattningar syntes kvalificerad utbildning ej kunna erhållas vid fortbildningskurser för mejeripersonal.

Beträffande utredningens förslag om förutbildningen har *Uppsala läns hushållningssällskap förvaltningsutskott* framhållit, att tiden måhända för närvarande kunde begränsas till två år, under det *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Värmlands län* ansett, att tre års förutbildning borde krävas. Värdet av den av utredningen föreslagna ladugårdspraktiken hava *Stockholms läns och stads* och *Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ansett problematisk, under det *förvaltningsutskottet hos Jönköpings läns hushållningssällskap* ansett, att den obligatoriska ladugårdspraktiken borde utsträckas till två månader. För att öka mejeristernas intresse för elevernas utbildning har *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ansett det önskvärt, att viss ersättning utginge till dem. *Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har funnit, att frågan om ersättning till elevmejerierna borde underkastas förnyad prövning och lösas så att svårigheter icke framdeles uppstode vid antagandet av lämpliga elevmejerier.

En del av hushållningssällskapen hava även framfört vissa erinringar beträffande undervisningsplanen vid de av utredningen föreslagna mejeriskolorna. *Sälunda* har *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ifrågasatt om ej den praktiska utbildningen borde tillmätas något större utrymme. *Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har ansett, att undervisningsplanen upptog vissa ämnen, om vilkas värde för en blivande mejeriförståndare tvekan kunde råda. *Sälunda* vore undervisningen i husdjursskötsel en onödig belastning. Även i fråga om undervisningen i byggnadslära och ritning inställde sig en viss tvekan, då uppgörandet av ritningar väl knappast anförtroddes åt en mejeriförståndare. Dylika uppdrag borde åvila mejerikonsulenterna och av svenska mejeriernas riksförening för ändamålet särskilt anställda experter. Ju mer undervisningen kunde begränsas och specialiseras till rent mejeritekniska ämnen, desto mer gagnades utbildningens syfte. *Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har ifrågasatt, om det kunde vara rimligt med 30 timmar fysik, då ej mindre än 170 timmar anslagits till kemi och 100 timmar till bakteriologi.

Malmöhus och Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att bostäder borde inrättas vid *Alnarps*skolan i så stor utsträckning, att eleverna finge bo vid skolan såväl under kursens teoretiska del som under den praktiska. Sistnämnda utskott har även behandlat frågan om stipendier vid mejeriskolorna och därvid föreslagit, att av årsavgiften, som för närvarande uppginge till 800 kronor, borde eleven själv erlägga en fjärdedel och resten, 600 kronor, bestridas med statsmedel. För 90 elever borde alltså beräknas 54,000 kronor i stället för föreslagna 10,000 kronor.

Styrelserna för mejeriskolorna för kvinnor i Oppeby, Bankeberg, Axvall, Flarken och Boden hava i stort sett framfört samma synpunkter på den lägre mejeriundervisningens utformning, som kommit till uttryck i de yttranden, som avgivits av förvaltningsutskotten hos de hushållningssällskap, inom vilkas områden vederbörande mejeriskolor äro belägna. *Styrelsen för Dvårsätts mejeriskola* har framhållit, bland annat, följande.

Även om med transportförhållandenas utveckling en ökad koncentration av mejeridriften kunde uppnås, måste man dock för framtiden räkna med ett stort antal små mejerier inom fjälltrakter och mera glest befolkade områden. Då dessa mejerier måste anläggas för osttillverkning och denna produktion krävde större yrkesskicklighet och omdömesförmåga än smörtillverkning, som vore mera beroende av den tekniska utrustningen, syntes det föreliggande förslaget mindre väl avvägt. Att inskränka utbildningen av personal för dessa mejerier till kortare fortbildningskurser, skulle från det allmännas sida vara ansvarslöst. Till följd av utvecklingen på arbetsmarknaden och löneförhållandena samt de ökade kraven på mejeridriften, ävensom med hänsyn till att en del av dem, som genomgått mejeriskola sökte sig in på andra verksamhetsområden, syntes det beräknade utbildningsbehovet vara allt för lågt.

I anslutning till utredningens uppfattning att i jämförelse med de vid Alnarp utbildade manliga mejeristerna de kvinnliga mejeristerna erhållit en mindre grundlig utbildning, anmärkte styrelsen, att utbildningen vid Alnarp närmast utgjorde en påbyggnad för personer, som uppnått mogen ålder och hade tillräckligt lång praktisk erfarenhet för att kunna aspirera på anställning som föreståndare eller ledare för större mejerier, under det att de kvinnliga mejeriskolorna icke gjorde anspråk på att utbilda mejeriföreståndare, utan avsåge att meddela teoretisk insikt och praktisk duglighet i yrket samt meriterade till självständigt utförande av olika arbeten i mindre och medelstora mejerier.

Intet vore att invända mot utredningens förslag om lika utbildning för manliga och kvinnliga mejerister, såvida undervisningen anpassades efter olika stadier och behov för å ena sidan mejeripersonal och arbetsförmän och å andra sidan för driftsledare, mejeriföreståndare, fusionsledare etc. För utbildning av mejeripersonal, arbetsförmän, smör- och osttillverkare borde sålunda inrättas ett nödigt antal fast organiserade mejeriskolor med ettårig kurs, förlagda till större mejerier. Det syntes numera icke möta några svårigheter att inom olika delar av landet uppbringa mejerier, som lämpade sig som skolmejerier och där driften anpassades för en rationell undervisning. Den teoretiska undervisningen syntes böra gå hand i hand med den praktiska undervisningen och först mot slutet av kursen, då eleverna uppnått nödig träning, koncentreras.

Ehuru önskvärd kunde en alltför lång elevtid verka avskräckande och hämmande på elevmaterialet och tillslutningen av elever. Elevtiden borde därför begränsas till minimum två år.

Den nuvarande mejeriskolan vid Alnarp borde omläggas för utbildning av driftsledare, mejeriföreståndare och fusionsledare. Utbildningstiden borde pågå ett år och utgöra en påbyggnad på mejeriskolan. För inträde i denna driftsledarkurs skulle fordras minst två års anställning vid mejeri efter genomgången mejeriskola samt en ålder av minst 24 år.

Styrelsen ville vidare understryka nödvändigheten av att en statens mejeriskola förlades till Norrland.

Då försöksverksamheten på mejerihanteringens område borde lösas i samband med den lägre mejeriundervisningens omorganisation, syntes en filial till mejeriförsöken böra inrättas i Norrland i samband med tillkomsten av en statens mejeriskola därstädes.

Styrelsen för svenska smörprovningarna, som begränsat sitt yttrande till att gälla endast elevutbildningen i smörberedning, har anslutit sig till utredningens förslag, att denna utbildning borde förläggas till mejerier, som vore anslutna till svenska smörprovningarna. Ledaren för tillverkningen

ävensom smörmejerist, där sådan funnes anställd, borde hava genomgått mejeriskola.

Enligt *styrelsens för svenska mejerikonsulentföreningen* mening borde utbildningen av manliga och kvinnliga mejerister vara lika, och organiseras så, att den anpassade sig efter de fordringar, som ställdes på olika befattningshavare. Sålunda borde utbildningen för personer, som anställdes såsom föreståndare vid större och medelstora mejerier vara mera allsidig och omfattande än för personer, som avsåges bliva anställda såsom föreståndare vid mindre mejerier (invägd mjölmängd mindre än 1 milj. kg per år) eller i underordnade befattningar. Denna uppdelning vore även av betydelse ur kostnadssynpunkt för både staten och eleverna. På grund av att den föreslagna utbildningen bleve så pass krävande och tidsödande, uppstode fara för att kvinnor ej komme att ägna sig åt mejeriyrket.

Två olika typer av lägre mejeriskolor borde inrättas, dels en skoltyp lika den av utredningen föreslagna (benämnd A-typ), dels en mera praktiskt betonat (benämnd B-typ). Endast en mejeriskola av A-typ vore tillsvidare erforderlig. Den kunde lämpligen förläggas vid Alnarp. Med hänsyn till mejerihanteringsens rationella ordnande i Uppsalatrakten syntes ett mejeri å Ultuna olämpligt. Det förefölle dessutom, som om driften vid detta mejeri komme att medföra kostnader, vilka ur nyttosynpunkt knappast kunde anses försvarliga.

Vid mejeriskolor av B-typ skulle dugliga smör- och osttillverkare utbildas. Som inträdesvillkor till skola av B-typ borde krävas två års förutbildning vid godkända mejerier. Kurstiden borde vara ett år. Skolan borde förestås av en därstädes bosatt person med mejerikonsulents kompetens. En skola av B-typ borde förläggas till Norrland samt en eller flera till mellersta eller södra Sverige. Varje skola borde avses för cirka 15 elever.

Allmänna svenska mejeristföreningens sekreterare, vilken avgivit det från föreningen infordrade yttrandet, har ansett, att utbildning av driftsledare med särskilt grundlig och omfattande undervisning borde ordnas vid sidan av en något elementärare utbildning för ystare, smörtillverkare och mejerimaskinister.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande anfört, att styrelsen funne det riktigast, att den lägre mejeriutbildningen utbyggdes enligt samma huvudprinciper, som hittills varit rådande, med de förändringar, som kunde visa sig erforderliga med hänsyn till inträdda förhållanden på mejerihanteringsens område. De synpunkter, som därvid i första hand syntes värda beaktande, vore de ökade krav på utbildning som betingades av mejerihanteringsens utveckling, den i och med organisationsarbetets genomförande inträdda koncentringen av produkttillverkningen till större mejerier, den tydligen redan skedda och alltjämt fortgående förskjutningen inom denna produktion från kvinnlig personal till manlig sådan samt de ökade krav, som numera ställdes på mejerikonsulenterna i och för deras egentliga verksamhet. En utvidgning och viss omläggning av driftsledareutbildningen vid Alnarp syntes därför vara av behovet påkallad samtidigt som mejeriskolorna för kvinnor ersattes med ett mindre antal produkttillverkareskolor med större antal elever och med fast anställda föreståndare. Båda dessa skoltyper borde stå öppna för såväl manliga som kvinnliga elever.

Lantbruksstyrelsen har därefter rörande förslaget vidare anfört, bland annat, följande.

Även om en fortgående övergång från kvinnliga till manliga föreståndare och mejerister allttjämt ägde rum, vore de kvinnligas utbildning icke mindre viktig. Av genom utredningen införskaffade uppgifter framginge, att en betydande del av den vid mejerierna anställda personalen icke genomgått mejeriskola. Mejerierna borde dock i större utsträckning än hittills använda sig av mejeriskolad personal, vilken visserligen hade större fordringar å avlöning men i längden bleve den förmånligaste arbetskraften. De av utredningen för utbildning av personal vid mindre mejerier föreslagna kurserna ansåge lantbruksstyrelsen icke vara tillfyllest. Ifrågavarande mejeripersonal hade behov av en betydligt grundligare utbildning än den, som kunde erhållas vid sådana tillfälligt anordnade kurser. Om utredningens förslag genomfördes, komme sannolikt ett stort antal kvinnor på grund av de skärpta inträdesfordringarna att utestängas från möjligheten att genomgå mejeriskola och sålunda även från mejeriyrket. En sådan konsekvens syntes icke önskvärd.

För närvarande utbildades omkring 55 manliga och 45 kvinnliga mejerister. I jämförelse härmed och med hänsyn till behovet av skolade produktberedare och personal vid mindre mejerier syntes antalet mejerister, som årligen behövde utbildas, vara för lågt beräknat. Då cirka en tredjedel av den nuvarande personalen icke genomgått mejeriskola, behövde således 150 föreståndare och produktberedare årligen utbildas, för att täcka behovet. Med hänsyn till den fortgående koncentreringen inom mejerihanteringen ansåge lantbruksstyrelsen dock att tills vidare 130 elever årligen behövde utbildas.

Ifråga om skoltyper har lantbruksstyrelsen uttalat, att behov föreläge av skolor med ettåriga kurser. Skolorna borde inrättas i form av dels en A-typ (driftsledarskolor), dels en B-typ (produkttillverkareskolor). Skola av A-typ skulle avse utbildning av mejeriföreståndare och driftsledare vid större mejeri. Personal vid mindre mejeri och i underordnade befattningar vid större mejeri skulle erhålla sin utbildning vid skola av B-typ.

Lantbruksstyrelsen har ifråga om förutbildningen anfört:

I stort sett vore intet att erinra mot de av utredningen föreslagna fordringarna på förutbildningen i vad densamma avsåge elevpraktik före inträdet i A-skola, men styrelsen ifrågasatte, om icke tre års väl kvalificerad elevpraktik vore tillräcklig. För inträde i B-skola borde minst 2 års praktik vid elevmejeri vara tillräcklig. Denna praktik borde ordnas efter samma bestämmelser som för inträde i A-skola, dock med vederbörlig hänsyn tagen till den kortare elevtiden. Då det vore önskvärt, att eleverna i A-skola genomgått produkttillverkareskola, borde ifrågavarande elever kunna vinna inträde i A-skola, om de förutom genomgången produkttillverkareskola förvärvat minst två års kvalificerad mejeripraktik.

Enligt lantbruksstyrelsens förmenande skulle den av utredningen föreslagna elevmejerinämnden medföra omgång och fördröjning i behandlingen av de ärenden, som vore avsedda att handläggas av denna nämnd. Lantbruksstyrelsen ansåge sig därför icke kunna biträda förslaget om inrättandet av en sådan nämnd. Ej heller ansåge sig lantbruksstyrelsen böra tillstyrka, att såsom villkor för inträde i mejeriskolan uppställdes fordran å ladugårdspraktik. För inträde i mejeriskola hade utredningen föreslagit, att sökande skulle genom prov vid kursens början visa sig äga kunskaper i svenska och räkning motsvarande de vid 5 månaders folkhögskolekurs meddelade. Dy-

lika inträdesprov kunde dock icke tillmätas sådan betydelse, att värdet av desamma kunde anses uppväga den stora praktiska olägenhet, som låge däri, att en elev, som preliminärt antagits och kostat på sig en måhända långväga resa till skolan, skulle kunna avvisas på grund av för svaga kunskaper i dessa ämnen. Lantbruksstyrelsen ansåge, att för inträde vid såväl A- som B-skola skulle fordras, att sökande med goda vitsord, särskilt i svenska och räkning, genomgått vanlig folkskola och fortsättningsskola.

Beträffande undervisningens ordnande har lantbruksstyrelsen uttalat:

I fråga om undervisningen vid skola av A-typ ville lantbruksstyrelsen ifrågasätta, om det icke vore lämpligare, att den praktiska undervisningen förlades till det första halvåret. Beträffande undervisningsplanen kunde den erinran göras, att antalet lektioner och övningstimmar i kemi syntes väl högt. Likaledes syntes antalet övningstimmar i byggnadslära rätt högt, då den huvudsakliga uppgiften vore att lära eleverna förstå en byggnadsritning och icke att uppgöra byggnadsförslag. Övningstimmar kunde ned sättas till 20.

Vid skolorna av B-typ borde den teoretiska undervisningen fördelas över hela undervisningsåret med cirka två timmar lektioner och övningar per dag och ordnas efter följande läroplan:

	Lektioner och övningar
Svenska	30 timmar
Räkning	90 »
Kemi, fysik och bakteriologi	75 »
Mejerilära	130 »
Maskin- och byggnadslära	60 »
Bokföring m. m.	70 »
	Summa 455 timmar

Utöver nu nämnda timantal, vilket endast tjänade till ledning vid uppgörande av förslag till undervisningsplan, syntes antalet undervisningstimmar — särskilt i mejerilära — böra ökas, om så befunnas erforderligt. För att bereda eleverna erforderlig tid för den teoretiska undervisningen och elevernas självstudier, borde det ankomma på lantbruksstyrelsen att granska och fastställa plan för såväl den praktiska som den teoretiska undervisningen.

Lantbruksstyrelsen har rörande den föreslagna skolan vid Ultuna anfört:

Lantbruksstyrelsen förordade omändringen av Alnarpskolan på av utredningen föreslaget sätt, men ifrågasatte om en liknande skola vid Ultuna vore behövlig, när Alnarpskolan omorganiserades för att taga emot dubbelt så stort antal elever som hittills. Engångskostnaderna för Ultunaskolan skulle bli högst väsentliga, därigenom att såväl nytt mejeri som ny bostadsbyggnad för personal och elever måste uppföras. Ultuna förfogade icke själv över tillräcklig mjölmängd för ett skolmejeri. Vid sådant förhållande måste uppgörelse träffas med mejeriföretag angående leverans av erforderlig mjölkkvantitet, då de flesta jordbrukare i Uppsala-trakten vore anslutna till mjölkcentralens mejeri i Uppsala. Detta beroende av ett främmande mejeriföretag ifråga om mjölkleverans kunde icke vara lyckligt för ett skolmejeri. Då intet förslag till avtal förelåge, som utvisade på vilka villkor denna mjölk skulle levereras, syntes det omöjligt att bedöma dessa möjligheters värde och inverkan på mejeriets ekonomi. Lantbruksstyrelsen ställde sig icke helt avvisande till förslaget om upprättande av ytterligare

en skola av A-typ, men med inrättande av en sådan skola borde dock anstå intill dess behov härav visade sig föreligga.

Vad angår förläggningen av skolorna av B-typ har lantbruksstyrelsen yttrat:

Skolor av B-typ borde förläggas till välskötta tidsenligt utrustade och tillräckligt stora mejerier. Vid dessa borde undervisning meddelas åt minst 15 högst 20 manliga och kvinnliga elever. Av denna skolform vore i första hand fyra skolor erforderliga nämligen en för Norrland, två för mellersta och en för södra Sverige. Om ytterliga en skola borde inrättas, finge bero på efterfrågan å skolade produkttillverkare och föreståndare för de mindre mejerierna samt å därav följande ökad elevtillströmning till skolorna.

I fråga om styrelsen för B-skola har lantbruksstyrelsen framhållit, att den borde bestå av, förutom skolans föreståndare, en utav lantbruksstyrelsen utsedd ordförande, en av hushållningssällskapetets förvaltningsutskott inom det län, där skolan vore belägen, utsedd ledamot samt en av vederbörande mejeriförbund, inom vars område skolan vore belägen, utsedd ledamot.

I fråga om lärare vid Alnarpskolan, har lantbruksstyrelsen endast ifrågasatt, om särskild biträdande lärare i ritning vore erforderlig. Då även kvinnliga elever skulle kunna erhålla utbildning vid denna skola, vore det lämpligt, att en av instruktionsmejeristerna vore kvinnlig.

Beträffande kostnaderna för lärarpersonalen har lantbruksstyrelsen anfört:

Timlärarnas arvode syntes vara väl högt beräknat. Arvodet åt timlärare i svenska och räkning syntes kunna utgå efter 5 kronor per timme. Samma arvode borde också kunna anses skäligt för övningstimmar. För lektionstimmar i övrigt syntes böra utgå ett arvode av 10 kronor per timme.

Årliga kostnader för lärarnas och instruktionspersonalens avlöning skulle enligt lantbruksstyrelsens beräkning uppgå till

lön åt 2 ämneslärare i lönegrad B 24, ortsgroup B	kronor	15,720
arvode med 2,500 kronor åt envar av 4 instruktionsmejerister	»	10,000
arvode åt timlärare		
i svenska och räkning 210 timmar à 5 kronor	»	1,050
i hygien, bokföring samt handelslära och affärskorrespondens		
120 lektionstimmar à 10 kronor	»	1,200
220 övningstimmar à 5 kronor	»	1,100
		Summa kronor 29,070.

Beträffande skolornas av B-typ organisation och kostnaderna för dessa skolor har lantbruksstyrelsen yttrat:

B-skolorna skulle i tillämpliga delar organiseras som de statsunderstödda lantbruksskolorna. Sedan Kungl. Maj:t efter förslag av lantbruksstyrelsen bestämt förläggning av mejeriskola skulle styrelsen träffa avtal med vederbörande mejeriföretag angående upprätthållande av en statsunderstödd mejeriskola. Minimiantalet elever vid varje skola borde utgöras av s. k. frielever, det vill säga elever som åtnjöte fri undervisning, kost och logi samt läkarvård. Betalande elever skulle erlägga de avgifter för kost och bostad, som lantbruksstyrelsen på förslag av vederbörande skolstyrelse bestämde.

Vid varje skola borde finnas en vid skolmejeriet boende huvudlärare, vilken tillika vore skolans föreståndare. Denne, som borde hava mejerikon-sulents kompetens, borde handhava ledningen av elevernas praktiska utbildning i mejeriet och meddela teoretisk undervisning i alla läroämnena utom i svenska och räkning, i vilka ämnen särskild timlärare borde undervisa. I regel kunde förutsättas, att skolföreståndaren bleve ledare av den praktiska verksamheten i mejeriet. Skolans föreståndare borde åtnjuta samma avlöningsförmåner som en föreståndare vid statsunderstödd lantbruksskola, däri inberäknat även fri bostad och fritt bränsle.

Arvodet åt timlärare borde utgå efter 5 kronor per timme.

Kostnaderna för lärarnas avlöning vid en B-skola skulle således bliva följande:

Föreståndaren:

Grundlön	kronor	5,400	
Dyrtidstillägg cirka 32 procent å 2,700 kronor cirka	»	860	
Provisorisk avlöningsförbättring	»	600	kronor 6,860

Timlärare:

120 timmar å 5 kronor	»	600	
-----------------------------	---	-----	--

Summa kronor 7,460.

eller alltså för fyra skolor .....

Då antalet frielever, vilka vid B-skola skulle åtnjuta fritt vivre m. m., föreslagits till minst 15 och mejeriet skulle tillhandahålla skolföreståndaren lämplig bostad och bränsle, borde den statliga ersättningen härför till varje skola uppgå till minst 6,000 kronor för år eller alltså för fyra skolor till sammanlagt 20,000 kronor.

Beträffande de framlagda kostnadsberäkningarna ifråga om byggnadsarbeten och material m. m. har lantbruksstyrelsen anfört:

Lantbruksstyrelsen hade intet att erinra mot utredningens förslag om inredning av skol- och mejerilokaler vid Alnarpskolan, men ansåge dock, att de till 12,000 kronor beräknade kostnaderna för laboratoriesalarnas inredning förefölle väl högt beräknade.

Lantbruksstyrelsen ville ifrågasätta, om icke den föreslagna utvidgningen av mejeriskolan vid Alnarp komme att medföra krav på ökad tillgång på elevbostäder. Då det vore av vikt, att B-skolorna ägde tillgång till erforderlig undervisningsmateriel borde varje skola för anskaffning av dylik materiel beredes ett årligt statsbidrag av 300 kronor.

Mot det av utredningen beräknade beloppet av 2,500 kronor att för varje kurs vid Alnarpskolan utgå såsom elevstipendier hade lantbruksstyrelsen intet att erinra. Eleverna vid B-skolorna borde komma i åtnjutande av samma understöd som obemedlade och mindre bemedlade elever vid de nuvarande mejeriskolorna. Om man utginge ifrån att 70 av skolornas 80 elever vore i behov av understöd, kunde det för ändamålet erforderliga beloppet beräknas till cirka 7,000 kronor.

Det av utredningen föreslagna statsbidraget till vissa elevers resekostnader ansåge lantbruksstyrelsen sig icke kunna tillstyrka.

De av lantbruksstyrelsen beräknade kostnaderna för styrelsens förslag till den lägre mejerierundervisningens omorganisation framginge av följande sammanställning.

Engångskostnader.

	A-skolan vid Alnarp kronor	Fyra B- skolor kronor
Skol- och mejerilokaler	19,500	—
Undervisningsmateriel	12,100 ¹	—
Summa kronor	31,500	

Årliga kostnader.

Lärare och instruktionspersonal	29,070	29,840
Mejeriinnnehavare	—	20,000
Undervisningsmateriel	1,000	1,200
Studieresor	1,000	—
Elevstipendier	5,000	7,000
Summa kronor	36,070	58.040

Anslaget till stipendier åt elever vid Alnarps mejeriskola syntes upptagas bland de årliga kostnaderna för denna skola och fördelas av skolans styrelse. Understöden åt eleverna vid B-skolorna borde däremot utgå från förslagsanslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, vilket borde höjas med 3,000 kronor, då från nämnda anslag utgått understöd åt mejeriskolornas elever med cirka 4,000 kronor per år. Därest detta förslag godkändes, skulle årskostnaderna för de fyra B-skolorna uppgå till 51,040 kronor.

För den lägre mejeriundervisningen funnes i riksstaten under rubriken Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor för kvinnor upptaget ett reservationsanslag å 27,000 kronor. Därjämte hade Kungl. Maj:t av reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar årligen anvisat ett belopp av 7,500 kronor till anordnande av förberedande praktiska utbildningskurser för inträdessökande i mejeriskolor för kvinnor. Om lantbruksstyrelsens förslag om upprättande av 4 produkttillverkareskolor godkändes, behövde nyssnämnda anslag icke tagas i anspråk. Merkostnaderna för dessa skolor — elevunderstöden ej medräknade — skulle då uppgå till omkring 16,500 kronor.

Utredningen hade icke gjort något uttalande angående överinseendet över mejeriskolorna, men lantbruksstyrelsen förutsatte att samtliga mejeriskolor skulle stå under lantbruksstyrelsens överinseende och kontroll.

Sedan lantbruksstyrelsen avgivit förut omförmälda yttrande har *svenska mejeristföreningen i skrivelse* den 11 november 1937 framfört vissa erinringar mot den av lantbruksstyrelsen föreslagna organisationen av den lägre mejeriundervisningen. I denna skrivelse har föreningen, bland annat, anfört följande.

Någon lägre utbildningsform för skolade mejerister (blivande mejeriföreståndare, förstemejerister, smör- och ostmejerister) kunde icke godtagas än den typ, Alnarp komme att representera efter omorganisation enligt utredningens förslag. Att det skulle behövas någon särskild kategori av mejerister för mindre mejerier kunde icke vitsordas. Vid större mejerier, där två eller flera skolade mejerister vore anställda, talade intet emot, att dessa skulle äga likartad utbildning. Om mejerister med olika kompetens skulle

¹ Därest vidare utredning gäve vid handen, att beloppet vore skäligt.

utbildas, skulle detta leda till att en del mejeristyreiser på grund av bristande kännedom om förhållandena komme att anställa de vid de föreslagna produkttillverkareskolorna utbildade såsom föreståndare och driftsledare för mejerier.

I fråga om förutbildningen för mejerielever borde tillfogas den bestämmelsen, att elev före antagning vid elevmejeri, förutom ett års mejeripraktik även skulle äga vissa teoretiska förkunskaper, vilka vore av betydelse för elevutbildningen och samtidigt borde gälla som inträdesfordran till mejeriskola, nämligen antingen avlagd realexamen med kvalificerade betyg i svenska och matematik eller genomgången lägre och högre kurs vid folkhögskola eller ock genomgången lägre kurs vid folkhögskola samt lantmannaskolekurs.

Antagandet av elev för elevmejeri borde överlämnas åt en särskild för varje mejerikonsulentdistrikt utsedd nämnd bestående av distriktsmejerikonsulent, en representant från mejeriorganisationerna och en från mejeristföreningarna. Det skulle åligga nämnden att fördela eleverna på de olika mejerierna och att i övrigt övervaka elevutbildningens bedrivande.

I detta sammanhang vill jag även omnämna att styrelsen för *Åtvidabergs mejeriaktiebolag* i skrivelse den 23 mars 1936 anhållit om statsbidrag för mejeriundervisningens upprätthållande vid Åtvidabergs mejeriskola. I skrivelsen har dessutom anförts:

Styrelsen försloge, att skolan omorganiseras så att kurstiden bleve ett år, varunder första halvåret skulle ägnas åt praktiskt arbete i skolmejeriet och grundläggande teoretisk undervisning samt andra halvåret åt enbart teoretisk undervisning. Vid skolan skulle undervisning meddelas vid lektioner, laborationer och övningar i sammanlagt 1,418 timmar per år. Undervisningen skulle handhavas av tre lärare med mejerikonsulents kompetens, varjämte mejeriet skulle anställa erforderlig instruktionspersonal. Under åberopande av de i skrivelsen framförda förslagen hemställde styrelsen dels om ett engångsanslag av 15,000 kronor för bestridande av kostnader för undervisning och utbyggnad av lektionssalar och laboratorium samt anskaffning och komplettering av laboratorieutrustningen, dels ock om ett årligt bidrag av 18,000 kronor för bestridande av kostnader för avlöning åt lärare, för utdelande av stipendier samt för diverse utgifter.

1933 års mjölk- och mejeriutredning, som anmodats avgiva yttrande över denna framställning, hänvisar i detta endast till sitt den 16 december 1936 avgivna betänkande rörande den lägre mejeriundervisningens omorganisation.

Frågan om den lägre mejeriundervisningens omorganisation har såsom framgår av vad förut anförts sedan lång tid tillbaka stått på dagordningen. Mejerihanteringens lönsamhet är icke allenast beroende av det pris, som kan erhållas för dess produkter, utan även av de kostnader, för vilka produkterna kunna på ett för den konsumerande allmänheten tillfredsställande sätt tillverkas. En väl genomtänkt ekonomisk plan för mejerianläggningarna och en god teknisk utrustning av dessa är därför en angelägenhet av synnerlig vikt. Härutinnan har också en rationalisering och förbättring av den tekniska utrustningen inom mejerinäringen under senare år genomförts. En synnerligen

Departements-
chejen.

viktig faktor vid mejeriproduktionen är emellertid även, att mejeriprodukterna framställas och saluföras på ett sådant sätt, att de fylla högt ställda anspråk, och därigenom å såväl den utländska som den inhemska marknaden kunna tillvinna sig köparnas förtroende. Kunnighet och yrkesskicklighet hos den personal, som har sig produktionen anförtrodd, är en väsentlig förutsättning för att härvidlag komma till det bästa möjliga resultat. Beträffande den personal, som sysselsättes i ifrågavarande för vårt jordbruk så viktiga produktion, har under de senare åren en stark förskjutning inträtt så tillvida att de manliga mejeristerna alltmer börjat undantränga den kvinnliga personalen. År 1914 uppgick antalet manliga mejerister till 880 och de kvinnliga till 1,838, under det att tjugu år senare motsvarande siffror voro 1,495 och 802. Detta förhållande torde i viss mån sammanhänga därmed att yrkesutbildningen för männen i mejeriyrket, såsom framgår av vad förut anförts, är mera tillfredsställande än den som för närvarande står öppen för kvinnorna på samma bana. Med hänsyn till samtliga nu berörda omständigheter kan uppenbarligen, såsom även mjölk- och mejeriutredningen framhållit, den nuvarande organisationen av den lägre mejeriundervisningen icke längre anses tillfredsställande. Jag förordar därför, att frågan om dess omorganisation ånyo upptages till övervägande och att förslag i ämnet förelägges innevarande års riksdag.

Vid de olika tillfällen under senare år då den lägre mejeriundervisningens organisation varit föremål för utredningar och överväganden ha skiftande meningar gjort sig gällande rörande det lämpligaste sättet för dess ordnande. Å ena sidan har framställts förslag om dess uppdelande på ett flertal smärre skolor och å andra sidan har framlagts förslag om dess koncentrerande till större skolor. I likhet med vad 1931 års riksdag uttalat och av mjölk- och mejeriutredningen i dess nu förevarande betänkande föreslagits, anser jag, att mejeriundervisningen bäst främjas genom dess koncentrerande till ett fåtal större skolor. Härigenom vinnes att fasta lärare kunna anställas, vilka helt kunna ägna sig åt undervisningen. Bättre lärarkrafter torde till följd härav kunna erhållas. Genom utbildningens förläggande till större mejeriskolor med denna utbildning som huvuduppgift kan undervisningen rationaliseras och göras mera intensiv, varjämte en bättre utrustning kan ställas till skolornas förfogande.

Om jag sålunda i princip ansluter mig till förslagen rörande den lägre mejeriundervisningens bedrivande vid större skolor, anser jag likväl tveksamt huruvida en av dessa bör på sätt utredningen föreslagit förläggas till Ultuna. Att mejeriskolan vid Alnarp alltjämt bör bibehållas torde vara uppenbart. En förläggning av en andra mejeriskola till Ultuna skulle visserligen medföra fördelar med hänsyn till önskvärdheten av ett nära samband mellan skolan samt undervisnings- och försöksverksamheten vid lantbruks-högskolan. Å andra sidan måste emellertid beaktas, att anläggningskostnaderna för mejeriskolan enligt de gjorda beräkningarna skulle bli synnerligen höga och det torde icke vara uteslutet att nämnda kostnader med hänsyn till de under senare tid stegrade material- och arbetspriserna komme att bli

än större än som beräknats. Därjämte torde böra framhållas, att det icke närmare klarlagts under vilka förutsättningar erforderlig mjölk skulle kunna anskaffas för skolmejeriet. För närvarande synes på ett tillfredsställande sätt vara sörjt för mjölkens förädling inom det naturliga tillförselområde, där Ultuna är beläget. Skulle anskaffandet av mjölk för skolmejeriet medföra, att kapaciteten hos det redan befintliga mejeriet icke fullt kunde utnyttjas, komme detta uppenbarligen att medföra ökade driftskostnader för detta mejeri. Det skulle under sådana förhållanden icke vara otänkbart, att krav komme att resas på att skolmejeriet skulle betala dessa kostnader genom ett extra tillägg på mjölkpriset.

Med hänsyn till det anförda anser jag, att frågan om tillskapandet av ytterligare utbildningsmöjligheter inom mejerihanteringen bör göras till föremål för fortsatt utredning. Vid utredningen bör särskilt beaktas, att behovet av utbildningsmöjligheter för kvalificerad mejeripersonal inom landets mellersta och norra delar tillgodoses. Vid prövning av frågan om förläggning av undervisningsanstalt varom nu är fråga bör tillses, att förläggning sker till trakt med tillräcklig mjölkproduktion och där mjölk kvaliteten väl lämpar sig för beredning av olika slag av mejeriprodukter, icke minst ost. Tillika bör vid utredningen undersökas huruvida icke förenklingar kunna göras i det framlagda förslaget till skolmejeri i syfte att nedbringa anläggningskostnaderna utan att därigenom dess möjlighet att tjäna sitt ändamål försämrass.

I avbidan på den nu förordade utredningens verkställande torde emellertid en omorganisation av undervisningen vid Alnarps mejeriskola böra genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med mjölk- och mejerikutredningens förslag. Härigenom vinnas möjligheter att redan nu förbättra undervisningen samt i högst betydande omfattning utöka elevantalet vid skolan, varigenom den bättre utbildningen kan beredas ett större antal mejerister. Vid sidan av Alnarps skolan torde de nuvarande mindre mejeriskolorna tills vidare böra bibehållas i den omfattning, som är behöfvig för utbildande av erforderligt antal mejerister för täckande av mejerinäringens behov av yrkesutbildad personal.

Innan jag närmare ingår på frågan om omorganisation av undervisningen vid mejeriskolan vid Alnarp, torde jag något få uppehålla mig vid den förutbildning, som eleverna böra hava genomgått, innan de vinna inträde i mejeriskolorna. Ifråga om förutbildningstidens längd synes mig utredningens förslag om ett års mejeripraktik före den egentliga elevutbildningstiden och därefter en elevtid av tre år för eleverna lämpligt avvägd. Därjämte torde på sätt utredningen föreslagit böra gälla att eleverna under någon kortare tid, t. ex. en månad, deltagit i ladugårdsarbete. Beträffande tidpunkten för denna tjänstgöring torde endast böra föreskrivas att den skall hava fullgjorts före inträdet i mejeriskolan. Mejeripraktiken bör på sätt utredningen föreslagit få äga rum vid vilket mejeri som helst. Den därefter följande egentliga elevutbildningen bör däremot ske vid auktoriserat elevmejeri. I fråga om de fordringar, som böra uppställas för att mejeri skall auktoriseras, kan jag i huvudsak ansluta mig till vad mjölk- och mejerikutredningen

föreslagit. Auktoriseringen av elevmejerierna torde på sätt av utredningen föreslagits böra ske av lantbruksstyrelsen. I detta sammanhang vill jag erinra, att de senare årens organisatoriska utveckling inom mejerihanteringen, vilken utveckling framdrivits av nödvändigheten att på ett tillfredsställande sätt ordna såväl mjölkens förädling som produkternas avsättning, medfört en betydande standardhöjning inom detta viktiga produktionsområde. Den centrala mejerierorganisationen, som bland annat även har till uppgift att verka för mejerihanteringsens förbättring i tekniskt avseende, torde ha stort intresse av att medverka till att personalen redan från början får sin utbildning vid mejerier, vilka fylla högt ställda krav ifråga om skötsel och utrustning. Det synes därför i hög grad önskvärt, att denna organisation får medverka vid utväljandet av elevmejerier. Med hänsyn härtill bör lantbruksstyrelsen från den centrala ledningen för denna organisation inhämta yttrande angående vilka mejerier, som böra auktoriseras. Jag förutsätter även, att ledningen för samma organisation beredes tillfälle att hos lantbruksstyrelsen framföra sina synpunkter i fråga om utbildningen vid elevmejerierna.

Jag torde härefter få övergå till att närmare angiva min inställning till frågan huru utbildningen bör ordnas vid mejeriskolan vid Alnarp. Beträffande detta spörsmål kan jag såsom jag förut anfört i huvudsak ansluta mig till vad mjölk- och mejerikutredningen föreslagit. Utbildningstiden vid skolan bör sålunda alltså bli ettårig. I likhet med vad utredningen föreslagit torde utbildningen böra stå öppen för såväl män som kvinnor. Vidare synes den praktiska utbildningen vid skolan för närvarande taga alltför stor del av elevernas arbetstid i anspråk. Efter tre års förutbildning torde eleverna i de flesta fall besitta en tillräcklig allmän kännedom om den praktiska sidan av mejeriarbetet. Den praktiska utbildningen torde därför såsom mjölk- och mejerikutredningen uttalat böra inriktas på att bibringa eleverna fördjupade kunskaper om de mera betydelsefulla detaljarbetenas rätta utförande samt om arbetsteknikens rätta anpassning efter olika förutsättningar. Därest den praktiska utbildningen lägges efter dessa linjer och koncentreras till viss del av utbildningstiden, torde densamma kunna medhinnas under ett halvt år. Den teoretiska utbildningen vid skolan torde i överensstämmelse med utredningens förslag böra i väsentlig mån utökas. Den av utredningen framlagda undervisningsplanen synes i stort sett kunna godtagas. Emellertid bör den utökning i undervisningen i byggnadslära, som av utredningen ifrågasatts, kunna såsom från visst håll förordats något begränsas.

Den nu förordade dispositionen av undervisningen förutsätter att elever skola intagas två gånger om året i skolan. Detta medför betydande fördelar, då därigenom skolans kapacitet bättre kan utnyttjas. Sålunda möjliggöres härigenom, att antalet elever höjes från nuvarande 25 till omkring 50. Skolan vid Alnarp kan således bli i stånd att på ett tillfredsställande sätt utbilda något mer än halva det antal mejerister, som enligt utredningens beräkningar varje år skulle behövas för fyllande av mejerinäringens behov av yrkesutbildad personal. Med hänsyn till arbetsförhållandena inom lantbru-

ket torde det vara mest ändamålsenligt att kurserna vid skolan taga sin början under oktober och april. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag det vara lämpligast, att undervisningens praktiska del inleder kurserna. Såsom utredningen anfört, torde det icke vara nödvändigt att eleverna äro bosatta vid skolan under den del av kursen, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas. Härigenom undvikas kostnaderna för nya bostäder åt eleverna.

Den utbildning av övriga mejerister, som erfordras för fyllande av mejerinäringens personalbehov, torde såsom framgår av vad jag förut anfört tills vidare få äga rum vid de mindre mejeriskolorna. Antalet sådana, som skulle erfordras för utbildande av erforderligt antal elever, torde dock något kunna inskränkas. Därest i genomsnitt 8 elever komma att vinna utbildning vid en var av dessa skolor, skulle antalet dylika skolor kunna begränsas till fem. Jag torde sedermera få underställa Kungl. Maj:t frågan om vilka mejeriskolor, som i fortsättningen böra erhålla statsunderstöd. Vid de mejeriskolor av denna typ, som alltjämt skola bibehållas, torde såsom förut framhållits någon omorganisation eller omläggning av undervisningen icke böra ske. Kurserna torde alltjämt böra vara ettåriga och avse att utbilda kvinnlig mejeripersonal. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att efter utredning av lantbruksstyrelsen besluta, huruvida plats även för manliga elever skall beredas vid sådan skola.

Anslagsbehovet för lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp för budgetåret 1938/1939.

1. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Avlöningar.

För detta ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett förslagsanslag av 215,000 kronor.

För lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp gäller följande av 1937 års riksdag fastställda

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
3 professorer	B 30
1 eldare	B 5
3 vaktmästare	B 5
1 kontorsbiträde	B 4.

Tjänstemän, anställda med viss uppsägningstid.

1 föreståndare för lantbruksavdelningen	B 28
1 föreståndare för trädgårdsavdelningen	B 28
5 ämneslärare vid lantbruksavdelningen	B 24
3 ämneslärare vid trädgårdsavdelningen	B 20.

Anm. En ämneslärarbefattning vid lantbruksavdelningen skall hållas obesatt, så länge å övergångsstat för institutet finnes en professor i jordbrukslära och lantbruksekonomi.

Tjänstemän å extra stat.

Befattning	Lönegrad
2 statsagronomer	B 26.

Förenämnda anslag disponeras enligt följande av Kungl. Maj:t den 25 juli 1937 fastställda

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* .. kronor 40,800
2. Avlöningar till tjänstemän, anställda med viss uppsägningstid, *förslagsvis* ..... » 69,300
3. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, *förslagsvis* ..... » 7,700
4. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:
  - a) lön och tjänstgöringspenningar .... kronor 12,800

Lön	Tjänstgöringspenningar	Befattning	Antal	Summa kronor
4,400	2,000	Professor.....	2	12,800

Ann. Professor åtnjuter ett ålderstillägg av 600 kronor efter 5 års tjänstgöringstid. För bostad, som upplättes åt professor, skall avdrag å lönen ske med 750 kronor årligen.

- b) ålderstillägg, *förslagsvis* ..... » 1,200 » 14,000
5. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
  - a) Grundbelopp ..... kronor 31,050
  - b) Tillfällig löneförbättring ..... » 750 » 31,800
6. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
  - a) Grundavlöningar m. m., *förslagsvis* kronor 47,700
  - b) Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* ..... » 1,700 » 49,400
7. Särskilda löneförmåner till tjänstemän å övergångsstat .. » 2,000

Summa kronor 215,000.

I samband med statens fastställande har Kungl. Maj:t föreskrivit, *dels* att den under arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upptagna anslagsposten till grundbelopp skall under budgetåret 1937/1938 disponeras på följande sätt:

Arvode till rektor	kronor 1,500
» » chefen för försöksverksamheten på trädgårdsodlingens område	» 1,000
» » kamrerare	» 4,000
» » läkare	» 500
» » försöksmejerist	» 3,600

Arvoden till en var av 2 assistenter à 3,600 kronor	kronor	7,200
Arvode till assistent	»	1,800
Arvoden till en var av 2 trädgårdsmästare vid Alnarp à 1,800 kronor	»	3,600
» » följande personal vid försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar:		
försöksledare (jämte bostad)	»	1,800
arbetsförman	»	960
dräng.....	»	420
» » följande befattningshavare vid Rånna försöksstation:		
försöksledare	»	3,150
trädgårdsmästare (jämte bostad).....	»	1,500
	Summa kronor	31,030,

dels att i fråga om försöksledaren vid Rånna försöksstation skall i tillämpliga delar gälla vad i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, med därtill hörande tillämpnings- och tilläggsbestämmelser finnes stadgat beträffande befattningshavare i lönegraden B 24,

dels att den under arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upptagna anslagsposten för tillfällig löneförbättring må under tiden den 1 juli 1937—den 31 december 1937 disponeras för dylik förbättring till följande personal vid försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar, nämligen till försöksledaren med 400 kronor, till arbetsförmanen med 240 kronor samt till drängen med 105 kronor,

dels ock att av den under anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar m. m. må under budgetåret 1937/1938 för nedan nämnda ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

Ersättningar till speciallärare, <i>högst</i>	kronor	27,900
Avlöningar till övriga icke-ordinarie befattningshavare, <i>högst</i> »	»	19,800

Summa kronor 47,700.

Vidare har Kungl. Maj:t medgivit, *dels* att av det sistnämnda beloppet må bland annat bestridas avlöning till fyra förste assistenter — därav två vid mejeriförsöken och två vid trädgårdsförsöken — vilka befattningshavare skola vara placerade såsom extra ordinarie tjänstemän i 21:a lönegraden, *dels ock* att de hittills å mejeriavdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet tjänstgörande förste assistenterna skola, där-est de förordnas såsom förste assistenter i förut angiven lönegrad vid mejeriförsöken vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, äga rätt att vid löneklassplacering få tillgodoräkna sig den tid, varunder de innehåft sina tjänster vid centralanstalten.

I skrivelse den 13 augusti 1937 har *styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* upptagit anslaget till avlöningar vid anstalten för budgetåret 1938/1939 med 233,277 kronor 90 öre.

Lantbruksstyrelsen har med skrivelse den 18 september 1937 avgivit förslag till äskande av anslag för ifrågavarande ändamål, vilket förslag slutar å 239,600 kronor.

Av en jämförelse mellan den nu gällande avlöningsstaten och de föreliggande förslagen framgår följande.

Under posten *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* är för löpande budgetår avlöning åt det i personalförteckningen upptagna kontorsbiträdet, som i samband med genomförandet av trädgårdsförsöksverksamheten anställdes från och med den 1 januari 1938, beräknad för ett halvt år. Styrelsen för institutet har upptagit förevarande post till 39,500 kronor. Lantbruksstyrelsen har för nästkommande budgetår höjt denna post med belopp motsvarande avlöning under ett halvt år för sagda kontorsbiträde eller alltså från 40,800 kronor med $\frac{2,322 - (45 + 81)}{2} = 1,098$ kronor eller i runt tal 1,100 kronor till 41,900 kronor.

Posten *avlöningar till tjänstemän, anställda med viss uppsägningstid*, har beräknats till oförändrat belopp, 69,300 kronor.

Lantbruksstyrelsen har uttalat, att därest den ifrågasatta omorganisationen av mejeriskolan vid Alnarp skulle genomföras från nästkommande budgetår, ifrågavarande post bör ökas med ett belopp av 15,720 kronor, motsvarande avlöning åt två ämneslärare i lönegraden B 24.

Posten *avlöningar till tjänstemän å extra stat* upptager för löpande budgetår avlöning för ett halvt år åt två till trädgårdsförsöksverksamheten knutna statsagronomer i 26:e lönegraden. Då denna post nu skall beräknas för avlöning åt sagda befattningshavare under helt år, har densamma fördubblats och alltså uppförts med ett från 7,700 kronor till 15,400 kronor förhöjt belopp.

Såsom av avlöningsstaten framgår avser posten *avlöningar till tjänstemän å övergångsstat* avlöning åt två professorer. Då den ena av nämnda professorer, nämligen professorn i hästskötsel med hovbeslag samt husdjurens hälso- och sjukvårdslära, den 20 juli 1938 uppnår pensionsåldern, har ifrågavarande post beräknats till följande belopp:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Tillhopa	Ålders-tillägg	Summa
	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
1 professor 12 mån.	4,400: —	2,000: —	6,400: —	600: —	7,000: —
1 „ 20/30 mån.	366: 66	111: 11	477: 77	50: —	527: 77
			6,877: 77	650: —	7,527: 77

För budgetåret 1938/1939 har lantbruksstyrelsen därför upptagit ifrågavarande anslagspost med i avrundat tal 7,600 kronor. Styrelsen för institutet har, efter avdrag av tjänste- och familjepensionsavgifter, upptagit posten till i runt tal 7,000 kronor.

Posten *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, har med anledning av trädgårdsförsöksverksamhetens genomförande höjts något. Från denna post skola bestridas arvoden för helt år åt till sagda försöksverksamhet knutna 1 försöksassistent, 2 trädgårdsmästare samt försöksledaren vid Rånna egendom och 1 trädgårdsmästare därstädes. För nu nämnda befattningshavare äro i avlöningsstaten för löpande budgetår upptagna arvoden för allenast ett halvt år (tiden $\frac{1}{1} - \frac{30}{6}$ 1938). Samtidigt skulle

emellertid bortfalla från denna post hittills utgående arvoden jämte tillfällig löneförbättring åt 1 försöksledare och 1 arbetsförman.

Institutets styrelse har föreslagit att överföra den för närvarande från förevarande post avlönade drängen till timlönare. Häremot har lantbruksstyrelsen ej haft något att erinra.

Hur ifrågavarande post beräknats för budgetåret 1938/1939 i jämförelse med löpande budgetår framgår av följande av lantbruksstyrelsen gjorda uppställning.

	Budgetåret 1937/1938 kronor	Budgetåret 1938/1939 ¹ kronor
Arvode till rektor	1,500	1,500
» » kamrerare	4,000	4,000
» » läkare	500	500
» » 2 mejeriassistenter	7,200	7,200
» » 1 försöksmejerist	3,600	3,600
» » chefen för försöksverksamheten på trädgårdsodlingens område	1,000	1,000
» » försöksassistent	¹ 1,800	3,600
» » försöksledare (jämte bostad)	² 1,800	—
» » arbetsförman	² 960	—
» » dräng	² 420	—
» » 2 trädgårdsmästare	¹ 3,600	7,200
» » försöksledaren vid Rånna	¹ 3,150	6,300
» » 1 trädgårdsmästare vid Rånna (jämte bostad) ..	¹ 1,500	3,000
Summa kronor	31,030	—
Tillfällig löneförbättring under tiden 1 juli—31 december 1937		
till försöksledaren vid Alnarp	400	—
» arbetsförmannen	240	—
» drängen	105	—
Summa kronor	31,775	37,900.

Ifrågavarande post har alltså av lantbruksstyrelsen för budgetåret 1938/1939 uppförts med ett belopp av 37,900 kronor. Institutets styrelse har upptagit posten till försöksledaren vid Rånna med i runt tal 6,900 kronor. Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang framhållit, att om den föreslagna omorganisationen av mejeriskolan vid Alnarp genomföres, i arvoden till en var av 4 instruktionsmejerister med 2,500 kronor för år eller tillhopa 10,000 kronor skulle tillkomma under denna post.

Under den i gällande avlöningsstat upptagna posten å 49,400 kronor till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* beräknas dels till grundavlöningar m. m. ett belopp av 47,700 kronor, dels ock till avlöningsförhöjningar m. m. ett belopp av 1,700 kronor. Enligt särskild föreskrift må såsom förut nämnts av delposten till grundavlöningar m. m. tagas i anspråk till speciallärare högst 27,900 kronor och till avlöningar till övriga icke-ordinarie befattningshavare högst 19,800 kronor.

För nästkommande budgetår beräknar institutets styrelse medelsbehovet för avlöning av speciallärare till 31,650 kronor. Den beräknade ökningen beror dels på att antalet undervisningstimmar för de olika lärarna, som växlar från år till år, antages bliva något ökat under budgetåret 1938/1939, dels

¹ Avser ett halvt år (tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{30}{6}$ 1938).

² » » » » (tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{31}{12}$ 1937).

på att i 1938/1939 års statförslag upptagits två nya speciallärare, nämligen en i bokföreläsning med ett årsarvode av 2,250 kronor och en i hovbeslag samt husdjurens hälso- och sjukvårdslära med ett årsarvode av 1,850 kronor. Som skäl för anställande av den förstnämnde specialläraren framhåller institutets styrelse, att arbetsbördan både för kamreraren, som undervisar mejeriskolans elever i bokföreläsning, och för kassören, vilken meddelar undervisning i samma ämne i lantbruksskolan och trädgårdsskolan, genom den nya försöksverksamheten på trädgårdsodlingens område kommer att öka i avsevärd grad. Institutets styrelsen anser det därför nödvändigt, att nämnda befattningshavare befrias från denna undervisningsskyldighet genom anställande av en speciallärare i bokföreläsning. Efter professorns i hästskötsel m. m. avgång från sin tjänst den 20 juli 1938 måste för undervisningen i hovbeslag samt husdjurens hälso- och sjukvårdslära anställas ny lärarkraft, och föreslås därför anställande av ovannämnda speciallärare i hovbeslag samt husdjurens hälso- och sjukvårdslära.

Lantbruksstyrelsen har funnit det med hänsyn till kamrerarens och kassörens redan nu stora arbetsbörda vara lämpligt, att dessa befattningshavare, som handhåva institutets, egendomens och mejeriets samt trädgårdarnas bokföreläsning, må få helt ägna sig åt dessa arbetsuppgifter. Lantbruksstyrelsen har därför intet att erinra mot institutets styrelsens förslag att anställa en speciallärare i bokföreläsning. Jämväl anställandet av en speciallärare i hovbeslag samt husdjurens hälso- och sjukvårdslära har syntts lantbruksstyrelsen vara av behovet påkallat.

Mot de beräknade arvoden till dessa speciallärare har lantbruksstyrelsen ej haft något att erinra.

Institutets styrelse har vidare under förevarande avlöningspost upptagit ett belopp av 2,801 kronor 67 öre till täckande av vissa institutets merkostnader för speciallärare under budgetåret 1933/1934. Vid institutets omorganisation den 1 november 1933 blevo i staten för budgetåret 1933/1934 kostnaderna för speciallärarnas avlöning upptagna till $\frac{2}{3}$ av de för helt år beräknade. Då flera av speciallärarna före den 1 juli 1934 fullgjorde hela sin undervisning och härför erhöilo fulla årsarvoden av institutet, har enligt vad styrelsen för institutet upplyst skillnaden mellan de utbetalade arvoden och i staten för nämnda budgetår upptaget belopp balanserats i institutets räkenskaper.

De balanserade beloppen utgöra för specialläraren i

skogshushållning	.....	kronor	566: 67
lantbruksbokföreläsning	.....	»	416: 67
handelslära	.....	»	225: —
nationalekonomi m. m.	.....	»	850: —
svenska språket (lantbruksskolan)	.....	»	160: —
fysik och matematik	.....	»	583: 33

Summa kronor 2,801: 67.

Lantbruksstyrelsen, som funnit det anmärkningsvärt, att ifrågasvarande balanserar icke tidigare reglerats utan år efter år balanserats, har förordat, att nu i avlöningsstaten beräknas ett engångsbelopp av 2,801 kronor 67 öre för bristens täckande. Detta belopp borde enligt lantbruksstyrelsens uppfattning måhända rätteligen uppföras såsom en särskild anslagspost men har lantbruksstyrelsen intet haft att erinra mot att beloppet inräknas i delposten till grundavlöningar m. m.

Totala anslagsbehovet för speciallärarnas avlöning under budgetåret 1938/39 har alltså beräknats till (31,650 + 2,801:67 =) 34,451 kronor 67 öre eller i runt tal 35,000 kronor.

Om det föreliggande förslaget till mejeriskolans vid Alnarp omorganisering kommer till utförande, skulle enligt vad lantbruksstyrelsen framhåller tillkomma arvoden till timlärare i svenska och räkning med 1,050 kronor och till timlärare i hygien, bokföring samt handelslära och affärskorrespondens med 2,300 kronor eller tillhoppa 3,350 kronor. Samtidigt har det synts lantbruksstyrelsen genom tillkomsten av sistberörda speciallärare å avlöning till förutvarande speciallärare i samma ämnen kunna göras en besparing av 1,150 kronor och sålunda merkostnaden stanna vid 2,200 kronor.

Till avlöningar till övriga icke-ordinarie befattningshavare har för budgetåret 1938/39 beräknats dels ett belopp av 5,100 kronor, varav avlöning

till bibliotekarie	kronor 1,000
» föreståndare för museet	» 300
» skrivbiträde (institutet)	» 1,000
» » (trädgårdsförsöken)	» 1,800
» montör.....	» 1,000

dels ock avlöningar till 4 förste assistenter, placerade såsom extra ordinarie tjänstemän i 21:a lönegraden, med ett sammanlagt belopp av — efter frånräknande av föreskrivna pensionsavdrag — 22,764 kronor. Tillhoppa har således till avlöningar till övriga icke-ordinarie befattningshavare beräknats ett belopp av (5,100 + 22,764 =) 27,864 kronor eller i runt tal 27,900 kronor.

Delposten grundavlöningar m. m. har alltså beräknats till (35,000 + 27,900 =) 62,900 kronor.

Vad beträffar delposten avlöningsförhöjningar m. m., som i gällande stat är uppförd med 1,700 kronor, har lantbruksstyrelsen ansett, att densamma bör höjas till förslagsvis 2,600 kronor. Institutets styrelse har icke upptagit något belopp för detta ändamål.

I sin helhet har sålunda posten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för budgetåret 1938/39 beräknats till (62,900 + 2,600 =) 65,500 kronor.

Vad slutligen beträffar posten *särskilda löneförmåner till tjänstemän å övergångsstat* har denna post, som avser två professorer å övergångsstat och i gällande avlöningsstat är uppförd med ett belopp av 2,000 kronor, av institutets styrelse ansetts kunna med hänsyn till den ena av dessa befattningshavares inträde den 20 juli 1938 i pensionsåldern minskas med i runt tal 900 kronor.

Lantbruksstyrelsen har ansett, att under denna post bör i vedertagen ordning beräknas jämväl ett belopp till kompensation åt extra ordinarie befattningshavare (4 förste assistenter i 21:a lönegraden) för de familjepensionsavdrag de hava att vidkännas. Då dessa avdrag i förevarande fall belöpa sig till sammanlagt (4 × 219 =) 876 kronor eller i runt tal 900 kronor, har lantbruksstyrelsen ansett, att ifrågavarande post, som enligt styrelsen synts lämpligen kunna erhålla den ändrade benämningen Särskilda löneförmåner till tjänstemän å övergångsstat och vissa icke-ordinarie befattningshavare, bör uppföras med oförändrat belopp, 2,000 kronor.

Sammanlagt har alltså till avlöningar vid institutet enligt lantbruksstyrelsens beräkning för budgetåret 1938/39 upptagits ett belopp av (41,900 + 69,300 + 15,400 + 7,600 + 37,900 + 65,500 + 2,000 =) 239,600 kronor.

Statskontoret har i den 20 december 1937 avgivet yttrande anfört:

Statskontoret kunde i stort sett biträda det av lantbruksstyrelsen framlagda förslaget till avlöningsstat. Det belopp, som beräknats för täckande av det under budgetåret 1933/34 uppkomna underskottet, borde lämpligen vid

fördelningen av anslagsposten för grundavlönningar m. m. av Kungl. Maj:ts upptagas såsom en särskild delpost. Det under posten till grundavlönningar till fyra förste assistenter upptagna beloppet om tillhopa 22,764 kronor hade beräknats enligt högsta löneklassen i 21:a lönegraden eller 23:e löneklassen. För avlöningar till ifrågavarande befattningshavare borde emellertid icke upptagas högre belopp än som motsvarade till dem utgående grundavlönningar minskade med ifrågakommande tjänste- och familjepensionsavdrag. Grundavlönningen utgjorde i förevarande lönegrad och ortsgrupp 4,746 kronor. Pensionsavdragen uppginge till sammanlagt ($192 + 219 =$) 411 kronor. För avlöningar åt de fyra assistenterna borde alltså beräknas endast $[4 \times (4,746 - 411) =]$ 17,340 kronor eller ett i runt 5,400 kronor mindre belopp än av lantbruksstyrelsen beräknats.

Såsom jag anmält vid behandling av den förevarande frågan under punkt 36 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut ingivit framställningar dels om beredande av pensionsrätt åt vissa befattningshavare vid institutet, som äro anställda med viss uppsägningstid, dels ock om att föreståndarna vid Alnarps mejeri och vid Alnarps trädgårdar måtte utöver dem redan tillförsäkrade avlöningsförmåner tillerkännas särskilda arvoden. Sedan dessa framställningar numera slutremitterats, torde jag i detta sammanhang få upptaga desamma till övervägande.

I framställningen angående pensionsrätt, vilken avser sådan rätt åt de befattningshavare, som anställts med sex månaders uppsägningstid, har institutets styrelse anfört:

I skrivelse till statens pensionsanstalt den 19 januari 1934 hade institutets styrelse anmält bland annat de befattningshavare i denna grupp, som vid ifrågavarande tillfälle vore anställda vid institutet, till inträde i pensionsanstalten. Denna åtgärd hade ej lett till något resultat och enligt vad styrelsen under hand inhämtat skulle detta närmast stå i samband med vissa formella hinder. Nämnda med viss uppsägningstid anställda befattningshavare hade härigenom blivit försatta i en rätt osäker ställning. Några av dessa hade visserligen tidigare pensionsrätt i statens pensionsanstalt enligt förut gällande anställningsvillkor, vilket dock icke på något sätt kunde anses tillfredsställande.

De befattningshavare i denna grupp, som bleve nyanställda 1933 eller som hade blivit anställda senare, hade ej sin pensionsfråga på något sätt ordnad. Det måste starkt framhållas, att dessa befattningshavare vid institutet vore avgjort sämre ställda än motsvarande lärare vid lantbruks- och lantmannaskolor. Som bevis härför finge anföras, att en 1937 antagen ämneslärare i husdjurslära och mjölkhushållning vid institutet under sin förra anställning som ordinarie lärare vid lantmannaskola åtnjutit pensionsrätt i statens pensionsanstalt, men genom övergång till den utan tvivel mera krävande lärarbefattningen vid institutet gått förlustig densamma. Att detta ej vore ägnat främja förvärvandet av bästa möjliga lärarkrafter vid institutet låge i öppen dag.

Lantbruksstyrelsen, som ansett, att åtgärder borde vidtagas för att bereda ifrågavarande befattningshavare pension i statens pensionsanstalt, har anfört i huvudsak följande.

Såsom i institutsstyrelsens framställning uppgivits hade ifrågavarande befattningar ännu icke förenats med pensionsrätt i statens pensionsanstalt. En-

ligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat skulle orsaken härtill vara, att man ville söka konsekvent genomföra sådan ordning, att ifråga om helt statsavlönade befattningshavare pensioneringsfrågan finge ordnas så, att å dem, såvitt möjligt, civila tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet komme att vinna tillämpning.

Ett fasthållande av sistnämnda princip i nu förevarande fall torde, såvitt lantbruksstyrelsen kunde finna, innebära, att ifrågavarande befattningar skulle antingen uppföras å ordinarie eller extra stat eller också ombildas till extra ordinarie tjänster. Ingendera av dessa utvägar syntes emellertid i nu ifrågavarande fall erbjuda någon tillfredsställande lösning.

För befattningarna i fråga hade valts anställningsformen med viss tids uppsägningsrätt, då en viss rörlighet i fråga om dessa befattningar ansetts särskilt önskvärd. Med ett överförande av befattningarna å ordinarie eller extra stat skulle emellertid nämnda anordning med viss tids uppsägningsrätt enligt gällande anställningsformer icke kunna bibehållas och sålunda ej heller nämnda önskemål om viss rörlighet å befattningarna kunna tillgodoses.

Att åter ombilda ifrågavarande befattningar till extra ordinarie tjänster mötte väl i och för sig icke något direkt formellt hinder. En sådan åtgärd måste dock i förevarande fall ingiva starka betänkligheter. Så skulle befattningarna för att icke deras nuvarande innehavare skulle genom en sådan ombildning få sin löneställning avsevärt försämrad behöva uppflyttas två lönegrader. I fråga om extra ordinarie tjänsteman gällde ju nämligen, att begynnelselönen utginge två löneklasser lägre än för ordinarie tjänsteman i samma lönegrad, medan här ifrågavarande befattningshavare för närvarande vore i avseende å begynnelselönen beräknande likställda med ordinarie befattningshavare. Med en sådan uppflyttning skulle jämväl följa rätt till pension enligt högre lönegrad än den de nu tillhörde.

En dylik uppflyttning av ifrågavarande befattningar syntes emellertid lantbruksstyrelsen icke i och för sig motiverad och därjämte ägnad att kunna medföra icke önskvärda konsekvenser.

Möjligen kunde det tänkas, att vid en ombildning av meranämnda befattningar till extra ordinarie tjänster deras innehavare bereddes kompenstation för därmed följande minskning i avlöningsförmånerna genom särskilda lönetillägg. En sådan anordning, som skulle innebära ett slags extra påbyggnad vid sidan av det reguljära avlöningssystemet, syntes dock knappast lämplig.

Med hänsyn till ovan angivna omständigheter funne lantbruksstyrelsen sig sålunda icke kunna förorda någon sådan ombildning av ifrågavarande befattningar, som syntes förutsättas för ett inordnande av deras innehavare i det för civila statsförvaltningen gällande pensionsystemet. Vid sådant förhållande torde, på sätt jämväl syntes hava förutsatts vid befattningarnas inrättande, åtgärder böra vidtagas för beredande av pensionsrätt åt ifrågavarande befattningshavare i statens pensionsanstalt.

Statskontoret har förklarat sig icke kunna tillstyrka, att ifrågavarande befattningshavare, vilka äro statsanställda, beredas pensionsrätt genom delaktighet i statens pensionsanstalt. Enligt statskontorets mening bör dessa befattningshavares pensionering ordnas genom att civila tjänstepensionsreglementet göres tillämpligt å dem. Statskontoret har förordat, att detta skedde genom att ordinarie anställning bereddes åt dem. Skulle sådan anställning icke anses önskvärd med hänsyn till lämpligheten av att bibehålla viss rörlighet hos innehavarna av befattningarna, har statskontoret förklarat sig

icke hava något att erinra mot att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § 2 mom. b) civila tjänstepensionsreglementet beredde dem pensionsrätt.

Styrelsen för institutet har såsom stöd för framställningen om särskilda arvoden åt förenämnda två föreståndare vid institutet i huvudsak anfört följande.

Vid institutets omorganisation 1933 hade föreståndaren för lantbruksavdelningen, på grund av att han jämväl skulle intaga den ansvarsfulla ställningen som förvaltare av Alnarps egendom, utöver en lön, som motsvarade lönegrad B 28 i gällande avlösningsreglemente, tillerkänts ett förvaltararvode av 3,000 kronor per år att utgå av Alnarps egendoms medel. Å arvodet utginge icke dyrtidstillägg (prop. nr 143/1931, sid. 338). De båda andra avdelningsföreståndarna vid institutet, nämligen föreståndaren för mejeriavdelningen, vilken i egenskap av professor vid mejeriundervisningen placerats i lönegrad B 30, och föreståndaren för trädgårdsavdelningen, som liksom föreståndaren för lantbruksavdelningen placerats i lönegrad B 28, hade däremot ej tillerkänts något särskilt arvode utöver den fastställda lönen, ehuru den förre jämväl skulle vara föreståndare för Alnarps mejeri och den senare föreståndare för Alnarps trädgårdar. Styrelsen ansåge, att en var av de båda senare befattningshavarna intoge en ej mindre ansvarsfull ställning än förvaltaren av Alnarps egendom och funne det därför påkallat, att ingen skillnad i arvodeshänseende borde förefinnas mellan de tre ifrågasvarande befattningshavarna. I fråga om det antal undervisningstimmar, som de respektive befattningshavarna hade att bestrida per läsår, utgjorde detsamma cirka 230 för lantbruksavdelningsföreståndaren, cirka 300 för mejeriavdelningsföreståndaren och cirka 350 för trädgårdsavdelningsföreståndaren.

Lantbruksstyrelsen har i den 7 oktober 1937 avgivet yttrande avstyrkt förslaget om särskilt arvode till föreståndaren för mejeriavdelningen samt i fråga om föreståndaren för trädgårdsavdelningen förordat, att dennes befattning förändrades till en professorsbefattning å ordinarie stat i lönegrad B 30, i samband varmed ett till honom såsom chef för försöksverksamheten å trädgårdsodlingens område utgående arvode å 1,000 kronor borde bortfalla.

*Departements-
chefen.*

De av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppen i avlöningsstaten för institutet kan jag i huvudsak godkänna. Emellertid torde på sätt statskontoret påpekat de under posten till grundavlöningar upptagna avlöningarna till fyra förste assistenter böra beräknas till 17,340 kronor. Jag torde ock här få erinra, att jag vid anmälan av förevarande anslagsfråga under punkten 36 i nionde huvudtiteln beträffande den i anslagsäskandena upptagna posten å 2,801 kronor 67 öre, avseende brist, som balanserats i institutets räkenskaper sedan budgetåret 1933/1934, uttalat, att riksdagens medgivande borde inhämtas att av det för innevarande budgetår uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter få taga i anspråk medel för gäldande av berörda brist. Att på sätt av styrelsen för institutet ifrågasatts tilldela föreståndarna vid Alnarps mejeri och trädgårdar särskilda arvoden utöver dem tillkommande lön anser jag icke böra ske. Ej heller vad lantbruksstyrelsen föreslagit rörande trädgårdsavdelningsföreståndarens uppflyttning i lönegrad anser jag mig kunna biträda. Frågan om pensionering av vissa befattningshavare, som anställda med viss uppsägningstid, torde få anstå i avbidan på utredning huruvida det

icke vore lämpligare att upptaga berörda befattningshavares tjänster å extra stat, varigenom befattningshavarna skulle bliva pensionsberättigade såsom övriga statliga tjänstemän.

Såsom jag förut framhållit måste den av mig förordade omorganisationen av mejeriskolan medföra vissa anslagsökningar i institutets avlöningsstat. De dubbla kurserna komma nämligen att kräva en utökning av lärarkrafterna vid skolan. De av mjölk- och mejeritredningen i detta avseende framlagda förslagen torde i huvudsak kunna godtagas. Sålunda torde böra beräknas, att ytterligare lärarkrafter komma att behövas för undervisning i svenska språket, räkning, hygien, bokföring samt handelslära och affärskorrespondens. Denna undervisning synes i överensstämmelse med vad utredningen förordat kunna utövas av timplärare. Kostnaderna härför hava av utredningen beräknats till sammanlagt 4,620 kronor. Detta belopp finner jag i likhet med lantbruksstyrelsen väl högt beräknat. Kostnaderna torde kunna upptagas till det av lantbruksstyrelsen förordade beloppet av omkring 3,350 kronor. Emellertid torde på sätt lantbruksstyrelsen anfört i samband härmed kunna göras en besparing i anslaget till förutvarande speciallärare å 1,150 kronor. Något biträde åt läraren i byggnadslära, såsom utredningen ifrågasatt, finner jag med hänsyn till vad jag förut anfört rörande omfattningen av undervisningen i detta ämne icke vara behövt. Ifråga om övriga läroämnen torde på sätt utredningen föreslagit undervisningen i dem huvudsakligen böra bestridas av två fasta ämneslärare med mejerikonsulentkompetens. Undervisningen i den speciella mejeribakteriologien lär dock såsom för närvarande är fallet kunna utövas av professorn i mejerikemi och bakteriologi. De två nya ämneslärarna ha av utredningen ansetts böra placeras i lönegrad B 24 och anställas med 6 månaders uppsägningstid i likhet med vad som nu gäller för Alnarpsinstitutets ämneslärare. Ehuru de nya lärarnas undervisning i viss mån såsom utredningen påpekat ligger på ett lägre plan än den undervisning, som meddelas vid institutet, lär det dock med hänsyn till det väsentligt större antalet undervisningstimmar för dem få anses berättigat att de erhålla placering i lönegrad i enlighet med vad utredningen föreslagit. Emellertid torde ifrågavarande ämneslärare icke böra anställas med viss uppsägningstid utan befattningarna såsom ämneslärare uppföras å extra stat. Kostnaderna för dessa lärare skulle alltså efter frånräknande av vederbörliga pensionsavdrag för år räknat uppgå till sammanlagt 13,700 kronor. Med hänsyn till de av mig i det föregående förordade tiderna för de två kursernas början, oktober och april, torde under första budgetåret av den nya organisationen av ifrågavarande lärare, den ena icke böra anställas förrän under oktober och den andra icke förrän under april. Kostnaderna för dessa lärare komma vid sådant förhållande att under första budgetåret stanna vid omkring 6,900 kronor.

Vad angår instruktionspersonalen vid mejeriet i Alnarp synes även denna behöva förstärkas, därest den av mig förut ifrågasatta omorganisationen av undervisningen genomföres. Med hänsyn till att den praktiska utbildningen skall bliva mera instruktiv och att två kurser skola utbildas vid skolan lär sålunda, på sätt mjölk- och mejeritredningen förordat, ytterligare en instruk-

tionsmejerist böra anställas. Härigenom möjliggöres även, att den nuvarande förste mejeristen kan tagas i anspråk för att biträda föreståndaren för mejeriet vid övervakande av arbetena därstädes. Någon anledning att, såsom utredningen förordat, uppföra instruktionsmejeristerna å institutets stat torde däremot icke föreligga utan torde liksom för närvarande deras löner böra bäras av inkomsterna från mejeriet.

Den nu förordade ökningen av lärarkrafterna vid skolan skulle enligt det nu anförda medföra en ökad årlig kostnad för statsverket med i runt tal (2,200 + 13,700 =) 16,600 kronor.

På grund av vad sålunda anförts bör posten avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat upptagas till 41,900 kronor, posten avlöningar till tjänstemän, anställda med viss uppsägningstid, till 69,300 kronor, posten avlöningar till tjänstemän å extra stat till (15,400 + 6,900 =) 22,300 kronor, posten avlöningar till tjänstemän å övergångsstat till 7,600 kronor, posten arvoden och särskilda ersättningar till 37,900 kronor, posten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal till (65,500 — 5,400 — 2,800 + 2,200 =) 59,500 kronor samt posten särskilda löneförmåner till tjänstemän å övergångsstat och vissa icke-ordinarie befattningshavare till 2,000 kronor. Avlöningsanslaget bör alltså upptagas till sammanlagt 240,500 kronor i stället för det under punkt 36 i huvudtiteln beräknade beloppet av 259,300 kronor.

2. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Omkostnader.

Å riksstaten för innevarande budgetår är för ifrågavarande ändamål uppfört ett förslagsanslag av 75,700 kronor. För dispositionen av anslaget har Kungl. Maj:t den 25 juni 1937 fastställt följande

Omkostnadsstat!

U t g i f t e r.

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	6,400
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	43,650
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	7,650
4. Övriga utgifter:		
a) underhåll av byggnader, <i>förslagsvis</i>	kronor	16,600
b) skatter och försäkringar, <i>förslagsvis</i>	»	3,500
c) kosthåll för elever, <i>förslagsvis</i>	»	78,200
d) hälso- och sjukvård, <i>förslagsvis</i>	»	800
e) utställningsmateriel, fotografering m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,000
f) ersättning till Alnarps egendom för dags- verken och körslor, <i>förslagsvis</i>	»	2,700
g) ersättning till Alnarps trädgårdar för underhåll av parken, <i>högst</i>	»	1,200
h) ersättning till Alnarps mejeri för för- söksverksamhet, <i>högst</i>	»	5,000

i) ersättning till Skaraborgs läns hushållningssällskap för lokalhyra, <i>högst</i>	kronor	3,500
j) ersättning till Norrlands trädgårdsskola i Söråker för personalkostnader m. m., <i>högst</i>	»	3,000
k) inköp av mjölk för mejeriförsöken efter avdrag för försålda produkter, <i>förslagsvis</i>	»	1,500
l) förbrukningsartiklar för mejeriförsöken, <i>förslagsvis</i>	»	2,500
m) förbrukningsartiklar och gödslingsmedel avseende trädgårdsförsöken, <i>förslagsvis</i>	»	9,500
n) inköp av levande växter och frön, <i>förslagsvis</i>	»	2,200
o) dagsverken m. m., <i>förslagsvis</i>	»	18,480
p) kostnader för lokala försöksstationer för trädgårdsodling m. m., <i>förslagsvis</i> ..	»	1,000
q) bokinköp och bokbindning för Rånna försöksstation, <i>förslagsvis</i>	»	500
r) diverse utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	1,570 kronor

Summa utgifter kronor 210,450.

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l .

1. Hyresinkomster.....	kronor	26,600
2. Undervisnings- och kostavgifter för elever.....	»	56,850
3. Ersättning av Alnarps egendom för 8,000 elevdagsverken à 4 kronor.....	»	32,000
4. Försäljning av köksväxter.....	»	2,500
5. Försäljning av jordbruksprodukter.....	»	7,800
6. Ersättning för kontrollodlingar för statens centrala frökontrollanstalt.....	»	4,000
7. Ersättning för stamförsök för enskilda firmors räkning.....	»	5,000

Summa uppborndsmedel kronor 134,750.

S a m m a n d r a g .

Utgifter.....	kronor	210,450
Särskilda uppborndsmedel.....	»	134,750

Nettoutgift kronor 75,700

I samband med fastställande av omkostnadsstaten har Kungl. Maj:t föreskrivit

dels att anslagsposterna till reseersättningar, publikationstryck och övriga utgifter icke finge utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas,

dels att anslagsposten till expenser finge tagas i anspråk enligt följande fördelning

bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor 17,000
övriga expenser, <i>högst</i>	» 26,650,

dels ock att anslagsposterna ersättning till Alnarps egendom för dagsverken och körslor, ersättning till Alnarps trädgårdar för underhåll av parken samt ersättning till Alnarps mejeri för försöksverksamhet finge debiteras högst med belopp, som svarade mot vad de olika rörelsegrenarna visat sig hava presterat, därvid beräkningen skall ske efter självkostnadspris.

I skrivelse den 13 augusti 1937 har *institutets styrelse* gjort framställning rörande medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag samt därvid åberopat ett av styrelsen upprättat förslag till omkostnadsstat. I berörda förslag ha utgifterna beräknats ökade till 267,100 kronor samt inkomsterna till 136,950 kronor. Styrelsen har i anledning härav hemställt om ett med 54,450 kronor förhöjt anslag under nästkommande budgetår.

Lantbruksstyrelsen har i skrivelsen den 18 september 1937 upptagit förslag till omkostnadsstat för institutet. Enligt detta förslag skulle utgifterna stanna vid 254,600 kronor, samt inkomsterna beräknas till 156,600 kronor.

En jämförelse mellan de för löpande budgetåret under detta anslag upptagna poster och nu föreslagna giver vid handen följande.

Posten *reseersättningar* har såsom framgår av följande sammanställning av institutsstyrelsen upptagits till ett med 2,400 kronor förhöjt belopp.

	För budgetåret 1937/1938 anvisade belopp kronor	För budgetåret 1938/1939 av insti- tutets styrelse föreslagna belopp kronor
Reseersättning för styrelsen	1,000	1,000
» » mejeriförsöken	2,000	2,000
» » trädgårdsförsöken	$\left. \begin{array}{l} 1\ 500 \\ 2\ 000 \end{array} \right\}$	4,000
» » Rånna försöksstation	$2\ 400$	800
» » Söråkers försöksstation	$2\ 500$	1,000
	Summa kronor 6,400	8,800.

Mot de av institutsstyrelsen ifrågasatta höjningarna har lantbruksstyrelsen intet haft att erinra.

Posten *expenser* är i institutsstyrelsens förslag upptagen till 54,000 kronor eller 10,350 kronor högre än i nu gällande omkostnadsstat. Denna förhöjning sammanhänger enligt vad styrelsen uppger dels med de stegrade bränslekostnaderna och dels med att nya byggnader, som skola uppvärmas, tillkommit. Utgiftsposten för bränsle m. m. är i institutsstyrelsens statförslag beräknad till 26,000 kronor eller 9,000 kronor mer än i staten för löpande budgetår. För övriga expenser har beräknats ett belopp av 28,000 kronor

¹ Beräknat för tiden 1 juli—31 december 1937.

² » » » 1 januari—30 juni 1938.

mot 26,650 kronor i 1937/1938 års stat. Den föreslagna förhöjningen beror enligt vad styrelsen uppgivit på ökade kostnader för städning, renhållning, kontorsmateriel m. m.

Lantbruksstyrelsen har intet haft att erinra mot den av institutsstyrelsen beräknade utgiftsposten för expenser.

Posten *publikationstryck*, som i årets stat är upptagen till 7,650 kronor, har av institutets styrelse för budgetåret 1938/1939 beräknats till ett med 150 kronor förhöjt belopp eller 7,800 kronor. Styrelsen upplyser, att förhöjningen sammanhänger med att publikationstrycket för trädgårdsförsöksverksamheten i sistnämnda budgetårs stat beräknats för helt år i stället för som i årets stat för allenast ett halvt år (1 januari—30 juni 1938).

Institutets styrelse har beräknat posten *övriga utgifter* till 196,500 kronor eller således 43,750 kronor högre än i 1937/1938 års stat.

Av delposterna under rubriken *övriga utgifter* har delposten *underhåll av byggnader* beräknats till 28,000 kronor mot 16,600 kronor i 1937/1938 års stat. Denna stora förhöjning har motiverats bland annat med att kostsamma reparationer av lärarbostäder och restaurangbyggnaden måste företagas och att arbetslöner och priser å byggnadsmaterial stigit avsevärt. På grund av de skäl, institutsstyrelsen anfört, har lantbruksstyrelsen ansett sig böra förorda höjning av ifrågavarande utgiftspost till det av institutets styrelse föreslagna beloppet, 28,000 kronor.

Delposten *utställningsmateriel, fotografering m. m.*, som i gällande omkostnadsstat beräknats till 1,000 kronor för allenast ett halvt år, har nu i förslagen för helt år upptagits till 2,000 kronor.

Delposten *ersättning till Alnarps egendom för dagsverken och körslor* föreslås av institutets styrelse höjd med 1,800 kronor till 4,500 kronor. Den föreslagna förhöjningen har motiverats dels med att förut upptaget belopp för ifrågavarande ändamål varit för lågt beräknat och dels med de stegrade arbetslönerna. Lantbruksstyrelsen, som funnit den föreslagna förhöjningen av ifrågavarande utgiftspost väl hög, har föreslagit, att densamma skall upptagas till ett belopp av 4,000 kronor.

Delposten *ersättning till Alnarps trädgårdar för underhåll av parken* föreslås i institutets förslag höjd från 1,200 kronor till 2,000 kronor, och som skäl härför framhåller institutets styrelse, att kostnaderna för parkunderhållet på grund av ökade arbetskostnader och höjda fordringar på parkens skötsel stigit samt att parkområdet utökats. Nettoförlusten på parken har för de tre senaste budgetåren uppgått till i medeltal 3,300 kronor. Lantbruksstyrelsen har ansett det skäligt, att ifrågavarande utgiftspost beräknas till 2,000 kronor.

Institutsstyrelsen har i statförslaget upptagit delposten *ersättning till Alnarps mejeri för försöksverksamhet* till 8,000 kronor mot 5,000 kronor i nu gällande stat. Lantbruksstyrelsen har med hänsyn till att ifrågavarande försöksverksamhet nu bedrivs i full omfattning förordat höjning av sagda ersättning till det av institutsstyrelsen föreslagna beloppet, 8,000 kronor.

Delposterna *ersättning till Skaraborgs läns hushållningssällskap för lokalhyra och ersättning till Norrlands trädgårdsskola i Söråker för personalkostnad m. m. samt bokinköp och bokbindning för Ranna försöksstation*, vilka utgiftsposter i gällande omkostnadsstat beräknats allenast för halvt år (1 januari—30 juni 1938), hava nu i förslagen upptagits för helt år och beloppen alltså fördubblats.

Delposten *inköp av levande växter och frön* har av styrelsen för institutet beräknats till ett från 2,200 kronor till 3,000 kronor förhöjt belopp, då förstnämnda belopp visat sig otillräckligt. Lantbruksstyrelsen har intet haft att erinra mot denna höjning.

I nu gällande omkostnadsstat har delposten dagsverken m. m. upptagits till 18,480 kronor, varav 1,600 kronor för fruktodlingsförsök under ett halvt år (1 januari—30 juni 1938) och 16,880 kronor till köksväxtförsöken under hela budgetåret. På grund av stegrade arbetspriser och utvidgning av såväl fruktodlingen som köksväxtförsöken beräknar institutets styrelse ifrågavarande arbetskostnader under budgetåret 1938/39 till 28,000 kronor, varav till fruktodlingsförsöken 5,000 kronor och för de övriga försöken 23,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har ansett, att utgiftsposten bör kunna begränsas till 25,000 kronor.

Institutsstyrelsen har föreslagit, att delposten diverse utgifter höjes från 1,570 kronor till 2,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har intet haft att erinra häremot.

Institutsstyrelsen har såsom en ytterligare delpost upptagit ett belopp av 4,000 kronor till lokala försöksstationer för trädgårdsodlingen m. m. Lantbruksstyrelsen har ansett, att liksom skett i riksstaten för budgetåret 1937/1938 ett särskilt anslag för detta ändamål bör äskas jämväl för budgetåret 1938/1939.

Institutsstyrelsen har vidare föreslagit medtagande av en ny utgiftspost, nämligen 5,000 kronor till ersättning till Alnarps trädgårdar för odlingar för undervisningsändamål. Såsom skäl för denna post har styrelsen i huvudsak framhållit, att det numera icke torde vara möjligt att täcka utgifterna för odlingarna för berörda ändamål med medel, som influtit genom försäljningar.

Lantbruksstyrelsen, som funnit det skäl institutsstyrelsen anfört för att ersättning till trädgårdsavdelningen bör utgå för ifrågavarande undervisningsmateriel i viss mån bärande, har dock ansett, att medel för ändamålet bör utgå ur det särskilda till institutet anvisade anslaget till Materiel m. m. och beräknas till högst 3,000 kronor.

Övriga här ej avhandlade delposter hava beräknats till samma belopp som för löpande budgetår.

I enlighet med vad nu anförts har under posten övriga utgifter i omkostnadsstaten för budgetåret 1938/1939 upptagits ett belopp av sammanlagt 184,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har emellertid framhållit att, därest den föreslagna omorganisationen av mejeriskolan vid Alnarp skulle genomföras i enlighet med styrelsens förslag, den under övriga utgifter uppförda delposten till kosthåll för elever torde böra höjas från nu föreslaget oförändrat belopp av 78,200 kronor med 18,900 kronor till 97,100 kronor och därmed slutsumman för övriga utgifter ökas från 184,000 kronor till 202,900 kronor.

Under rubriken särskilda uppbördsmedel har posten *hyresinkomster* av institutets styrelse beräknats till 25,100 kronor eller till 1,500 kronor mindre än i nu gällande stat. Styrelsen har framhållit, att häri inginge en sänkning av hyran för två trädgårdsmästare med 300 kronor för envar. Hyran utginge för närvarande för vardera med 600 kronor. Denna hyra vore emellertid för hög i förhållande till hyresnivån i orten.

Lantbruksstyrelsen har ansett den föreslagna nedsättningen av den för trädgårdsmästarna beräknade bostadshyran från 600 kronor till 300 kronor vara väl stor. En sänkning av den beräknade hyran till 400 kronor har synt skälig och bör alltså ifrågavarande post enligt lantbruksstyrelsens mening beräknas till 25,300 kronor.

Lantbruksstyrelsen har framhållit, att vid ett genomförande av den föreslagna omorganisationen av mejeriskolan vid Alnarp bostäder skulle vid skolan beredas för 25 elever mot för närvarande 20, varigenom hyresinkomsten skulle öka med $(5 \times 125 =)$ 625 kronor.

Posten *undervisnings- och kostavgifter för elever* beräknas av instituts-

styrelsen för budgetåret 1938/1939 till 59,850 kronor, varav beräknas inflyta i undervisningsavgifter 3,000 kronor och i kostavgifter 56,850 kronor.

Lantbruksstyrelsen har påpekat, att, därest den föreslagna omorganisationen av mejeriskolan godkännes, elevantalet vid skolan skulle komma att uppgå till 50, vilka samtliga skulle erlægga kostavgifter. Posten kostavgifter skulle med anledning härav då böra höjas med ($28 \times 675 =$) 18,900 kronor. I undervisnings- och kostavgifter skulle sålunda under nämnda förut-sättning böra beräknas inflyta ett belopp av 78,750 kronor eller i runt tal 78,700 kronor.

Posterna *försäljning av köksväxter* och *försäljning av jordbruksprodukter* hava beräknats höjda med 500 kronor respektive 200 kronor. Återstående poster under förevarande rubrik äro beräknade till oförändrade belopp.

Lantbruksstyrelsen har därefter upptagit de särskilda uppbördsmedlen för budgetåret 1938/1939 till sammanlagt 156,600 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i sitt förslag till omkostnadsstat för budgetåret 1938/1939 upptagit utgifterna till 254,600 kronor och de särskilda uppbörds-medlen till 156,600 kronor. Nettoutgiften för samma budgetår har av styrelsen beräknats till ($254,600 - 156,600 =$) 98,000 kronor.

Mot lantbruksstyrelsens förslag till de särskilda posterna i omkostnadsstaten *Departements-
chefen.* har jag intet att erinra. Styrelsen har emellertid vid sin slutberäkning av utgifterna i omkostnadsstaten icke upptagit de kostnader för elevernas kosthåll, 18,900 kronor, som skulle uppkomma vid en omorganisation av mejeri-undervisningen, under det att styrelsen vid sin slutberäkning av inkomsterna räknat med motsvarande inkomstbelopp jämte förutberörda ytterligare hyresinkomst å 600 kronor. Vid ett beaktande härav bör ifrågavarande anslag upptagas till ($273,500 - 156,600 =$) 116,900 kronor.

Omkostnadsstaten för institutet kommer vid bifall till vad sålunda föreslagits att för nästa budgetår erhålla följande utseende.

Omkostnadsstat.

U t g i f t e r.

1. Resersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	8,800
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	54,000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	7,800
4. Övriga utgifter:		
a) underhåll av byggnader, <i>förslagsvis</i>	kronor	28,000
b) skatter och försäkringar, <i>förslagsvis</i>	»	3,500
c) kosthåll för elever, <i>förslagsvis</i>	»	97,100
d) hälso- och sjukvård, <i>förslagsvis</i>	»	800
e) utställningsmateriel, fotografering m. m., <i>förslagsvis</i>	»	2,000
f) ersättning till Alnarps egendom för dags- verken och körslor, <i>förslagsvis</i>	»	4,000
g) ersättning till Alnarps trädgårdar för underhåll av parken, <i>högst</i>	»	2,000

h) ersättning till Alnarps mejeri för försöksverksamhet, <i>högst</i>	kronor	8,000
i) ersättning till Skaraborgs läns hushållningssällskap för lokalhyra, <i>högst</i>	»	7,000
j) ersättning till Norrlands trädgårdsskola i Söråker för personalkostnader m. m., <i>högst</i>	»	6,000
k) inköp av mjölk för mejeriförsöken efter avdrag för försålda produkter, <i>förslagsvis</i>	»	1,500
l) förbrukningsartiklar för mejeriförsöken, <i>förslagsvis</i>	»	2,500
m) förbrukningsartiklar och gödslingsmedel, avseende trädgårdsförsöken, <i>förslagsvis</i>	»	9,500
n) inköp av levande växter och frön, <i>förslagsvis</i>	»	3,000
o) dagsverken m. m., <i>förslagsvis</i>	»	25,000
p) bokinköp och bokbindning för Rånna försöksstation, <i>förslagsvis</i>	»	1,000
q) diverse utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	2,000
		kronor 202,900
	Summa utgifter	kronor 273,500.

Särskilda uppbördsmedel.

1. Hyresinkomster.....	kronor	25,900
2. Undervisnings- och kostavgifter för elever.....	»	78,700
3. Ersättning av Alnarps egendom för 8,000 elevdagsverken å 4 kronor.....	»	32,000
4. Försäljning av köksväxter.....	»	3,000
5. Försäljning av jordbruksprodukter.....	»	8,000
6. Ersättning för kontrollodlingar för statens centrala frökontrollanstalt.....	»	4,000
7. Ersättning för stamförsök för enskilda firmors räkning.....	»	5,000
	Summa uppbördsmedel	kronor 156,600

S a m m a n d r a g.

Utgifter.....	kronor	273,500
Särskilda uppbördsmedel.....	»	156,600
	Nettoutgift	kronor 116,900.

3. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarps Materiel m. m.

Till bestridande av kostnaderna för materiel vid institutet är för innevarande budgetår under denna rubrik i riksstaten uppfört ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

I det av institutet avgivna förslaget till inkomst- och utgiftsstat för budget-

året 1938/1939 har *styrelsen för institutet* föreslagit, att ifrågavarande anslag med hänsyn till mejeriförsöksverksamhetens överflyttning till institutet måtte höjas med 2,000 kronor. Häremot har *lantbruksstyrelsen* i sitt förslag till inkomst- och utgiftsstat för institutet förklarat sig icke hava något att erinra.

Institutets styrelse har såsom förut berörts föreslagit, att å institutets omkostnadsstat skulle uppföras en post avseende ersättning till Alnarps trädgårdar för odlingar för undervisningsändamål å 5,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har såsom jämväl förut omnämnts ansett, att medel för berörda ändamål böra utgå av ifrågavarande anslag med ett skäligt ansett belopp av 3,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har sålunda ansett ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra höjas med ytterligare 3,000 kronor och således beräknas till $(10,000 + 2,000 + 3,000 =)$ 15,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har därjämte framhållit, att ett genomförande av den av lantbruksstyrelsen föreslagna omorganisationen av mejeriskolan skulle påkalla anvisandet av dels ett engångsbelopp av 12,000 kronor till inköp av undervisningsmateriel för skolan och dels ett årligt belopp av 1,000 kronor för samma ändamål.

Jag tillstyrker de av lantbruksstyrelsen förordade höjningarna av ifråga-^{Departements-} varande anslag med tillhoppa 5,000 kronor. Därjämte torde anslaget böra ^{chefen.} höjas med ytterligare 1,000 kronor till täckande av årliga materielkostnader i anledning av den föreslagna omorganisationen av mejeriundervisningen. Anslaget torde alltså böra upptagas till det under punkt 38 i huvudtiteln beräknade beloppet 16,000 kronor. Det av lantbruksstyrelsen berörda beloppet avseende engångskostnader till täckande av utgifterna för undervisningsmateriel till mejeriskolan torde icke böra upptagas under förevarande anslag utan under det i punkt 42 i huvudtiteln beräknade anslaget till byggnadsarbeten m. m.

4. *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek.*

Till bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek är i riksstaten för budgetåret 1937/1938 uppfört ett reservationsanslag av 6,000 kronor.

I sina anslagsäskanden har *styrelsen för institutet* för budgetåret 1938/1939 beräknat anslagsbehovet till 7,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig icke hava något att erinra mot denna höjning av anslaget.

Jag biträder myndigheternas förslag rörande förevarande anslag, och tor-^{Departements-} de detsamma sålunda böra upptagas till 7,000 kronor, vilket belopp beräk- ^{chefen.} nats under punkt 39 i huvudtiteln.

5. *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Stipendier m. m.*

För innevarande budgetår är i riksstaten för budgetåret 1937/1938 under denna rubrik uppfört ett anslag av 7,900 kronor.

Styrelsen för institutet har för budgetåret 1938/1939 beräknat anslagsbehovet till samma belopp 7,900 kronor, varav till stipendier 4,400 kronor och till studieresor 3,500 kronor.

Lantbruksstyrelsen har erinrat därom, att därest styrelsens förslag om mejeriskolans omorganisation genomfördes, ifrågavarande anslag borde höjas med 6,000 kronor, därav 5,000 kronor till stipendier och 1,000 kronor till studieresor.

Departements-
chefen.

I likhet med mjölk- och mejeriutredningen samt lantbruksstyrelsen anser jag, att vid omorganisationen av mejeriundervisningen vid Alnarp en höjning av förevarande anslag bör äga rum med 6,000 kronor, därav 5,000 kronor torde böra få disponeras till stipendier och 1,000 kronor till studieresor. I överensstämmelse med vad utredningen föreslagit torde därjämte ett belopp av 500 kronor böra ställas till förfogande att användas för resebidrag till elever, som äro avlägset boende i förhållande till skolan. Anslaget under förevarande rubrik bör i enlighet härmed upptagas till 14,400 kronor.

6. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Byggnadsarbeten.

Under punkt 41 i nionde huvudtiteln har för detta ändamål beräknats ett belopp av 85,000 kronor.

Vid 1933 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 208 förslag om ombyggnad av kemiska laboratoriet vid institutet för en kostnad av 30,250 kronor. Propositionen bifölls av riksdagen (R. skr. nr 353).

Vid 1934 års riksdag fattades beslut rörande utförande av ytterligare byggnadsarbeten vid institutet. Sålunda beslöts då (prop. nr 175, R. skr. nr 185), bland annat, att en ny mejeribygnad skulle uppföras. Därjämte avsågs, att sedan arbetet härmed slutförts, ombyggnad skulle äga rum av den gamla mejeribygnaden för undervisningsändamål för en kostnad av 66,975 kronor. Medel härför anvisades sedermera av 1935 års riksdag (IX H. T. p. 33, R. skr. nr 9).

I skrivelse den 8 januari 1937 har *styrelsen för institutet* — med förmålan att det anvisade beloppet för ombyggnaden av mejeriet icke vore tillräckligt för verkställande av erforderliga ombyggnadsarbeten — hemställt, att ytterligare ett belopp av omkring 30,000 kronor måtte anvisas för berörda ändamål.

Sedan yttrande över denna hemställan avgivits den 19 januari 1937 av lantbruksstyrelsen och den 2 mars 1937 av byggnadsstyrelsen, därvid den sistnämnda styrelsen beräknat kostnaderna för ombyggnaden till ett belopp av 129,000 kronor, har *institutets styrelse* i skrivelse den 24 augusti 1937 inkommit med förnyad framställning i ämnet. I denna har styrelsen hemställt, att ett belopp av 85,425 kronor måtte ställas till förfogande för ombyggnadsarbetena vid den gamla mejeribygnaden.

I sistberörda skrivelse har institutet rörande ombyggnaden anfört i huvudsak följande:

Hela bottenvåningen samt källarvåningen erfordrades för undervisningen i maskin- och redskapslära jämte fysik. Hela övre våningen behövdes för undervisningen i kemi och geologi. I denna senare hade dock avsetts skola även inrymmas bostad till städerska. För vardera av dessa båda ämnesgrupper erfordrades på grund av timantalet och det i dessa ämnen stora behovet av demonstrationer i anslutning till föreläsningarna en föreläsningssal, lokaler för övningar i maskinlära och kemi, lokaler för samlingar och material samt arbetsrum för lärare.

Föreläsningssalen i avdelningen för maskinlära måste förses med stora fönster samt vara så belägen, att maskiner och redskap bekvämt kunna flyttas in för demonstrationer under föreläsningarna. Samtliga utrymmen för förvaring av maskiner samt för övningar i denna avdelning måste vara så beskaffade, att tunga maskiner kunna uppställas där. De förutvarande lagringslokalerna i källaren, där takhöjden vore låg, beräknades med fördel kunna användas för uppställning av motorer samt maskiner och redskap för trädgårdsbruk.

Den blivande avdelningen för kemi och geologi måste för att tillfredsställa rimliga anspråk på ljus och luftvolym göras ljusare och högre. I sitt nuvarande skick vore denna våning alltför mörk, och höjden i densamma vore ej mer än 3 meter, där innertaket vore vågrätt. Närmast ytterväggen vore höjden endast 2.5 meter med fönstrens överkant 2.1 meter över golvet. Dessutom vore den totala fönsterytan synnerligen liten. Hela yttertaket måste därför höjas och nya fönster anbringas. En extra höjning måste göras över föreläsningssalen, så att denna finge en höjd från golv till tak av 3.5 meter. Då under viss tid olika kurser hade övningar i kemi samtidigt, måste utrymmet för kemilaborationer planeras med hänsyn härtill.

Entrén vore för närvarande synnerligen trång och mörk med endast 1.1 meter bred trappa till övre våningen. Den måste ovillkorligen göras ljusare och förses med trappa av brandfritt material och en bredd av minst 1.4 meter.

Beträffande planens detaljer hänvisade styrelsen till ritningar och arbetsbeskrivning uppgjorda av arkitekt G. Beijer. Förevarande förslag till omändring av gamla mejeriet till undervisningslokaler hade kostnadsberäknats till 162,400 kronor. I detta belopp inginge dock även kostnader för inredningen med 12,000 kronor, för vilket ändamål 1935 års riksdag redan hade beviljat 10,000 kronor. Om detta belopp frånräknades, nedbragtes kostnaden till 152,400 kronor, vilket dock betydligt överstege det av 1934 års riksdag beviljade beloppet.

Angående anledningen till berörda kostnadsökning och behovet av ombyggnaden i enlighet med förslaget har styrelsen vidare anfört:

Det borde beaktas, att byggnadskostnaderna sedan 1934 hade undergått en betydande stegring och att då föreliggande förslag i flera avseenden vore ofullständigt. Sålunda inginge ej i detsamma ombyggnad av entrén samt ökning av takhöjden i övre våningen och ej heller räknades med ett helt nytt tak på byggnaden. Det hade befunnits nödvändigt att företaga ombyggnad i vida större omfattning än som ursprungligen ifrågasatts.

Det nu framlagda förslaget tillgodosåge också de krav, som ur undervisningssynpunkt måste ställas på denna byggnad. Den nyligen inträdda situationen på lantbrukets arbetsmarknad med stigande löner och kortare arbetstid utgjorde enligt styrelsens uppfattning ett synnerligen tungt vägande skäl för att undervisningen i maskin- och redskapslära bereddes nödigt utrymme. Endast härigenom kunde de fordringar, som nu ställdes på denna undervisning, tillgodoses vid institutet. Både för lantbruks- och trädgårdsutbildningen måste det anses synnerligen önskvärt, att undervisningen i maskin- och red-

skapslära i största möjliga utsträckning kunde bedrivas i form av övningar och ej blott som föreläsningar.

Även för de livligt besökta kortare kurser i maskinskötsel, vilka sedan en följd av år anordnades vid Alnarp för lantbrukare och lantbruksbiträden, vore möjligheter till praktiska övningar det mest väsentliga.

Slutligen har styrelsen erinrat, att 1935 års riksdag för inredning, utrustning och inventarier vid institutet beviljat 41,000 kronor, i vilket belopp inginge 10,000 kronor till instrumentell utrustning av maskinhallen, 10,000 kronor till inredning av undervisningslokaler och 5,000 kronor till laboratorieutrustning eller sammanlagt 25,000 kronor, allt i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 132 år 1931. Enligt denna skulle de ifrågasättande undervisningslokalerna inrymmas i den förutvarande veterinärbyggnaden, men då denna enligt senare beslut iordningställdes till bostäder för eleverna i mejeriskolan, måste maskinhallen och undervisningslokalerna för kemi m. m. i stället inrymmas i den gamla mejeribygnaden.

Lantbruksstyrelsen har i ett den 18 september 1937 avgivet yttrande över nyssberörda framställning från styrelsen för institutet anfört bland annat, att behovet av ändamålsenliga lokaler — särskilt för undervisning i maskin- och redskapslära — komme att genom förslaget bliva bättre tillgodosett än genom tidigare gjorda ändringsförslag. Lantbruksstyrelsen har vidare i sitt yttrande uttalat, att styrelsen i likhet med institutets styrelse funnit det ändamålsenligt, att den gamla mejeribygnaden omändrades till undervisningslokaler, men att med hänsyn till de väsentligt ökade byggnadskostnaderna dock torde kunna ifrågasättas, om icke någon inskränkning i ombyggnadsarbetet kunde göras. Slutligen har lantbruksstyrelsen erinrat, att styrelsen i sitt utlåtande över mjölk- och mejeritredningens förslag angående omorganisation av mejeriskolan vid Alnarp föreslagit, att ett belopp av 12,000 kronor anvisades för inredning av två laboratoriesalar och ett belopp av 2,500 kronor för inredning av en lektionssal. Styrelsen har ansett, att hänsyn borde tagas härtill vid beviljande av ytterligare anslag till mejeribygnadens användning.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt, dels att för fullbordande av ombyggnaderna av gamla mejeriet och kemiska laboratoriet vid Alnarp ett reservationsanslag av 85,000 kronor måtte anvisas dels ock att styrelsen måtte bemyndigas att igångsätta och fullfölja arbetena för ombyggnaden av gamla mejeriet med anlåtande av vissa i skrivelsen omfördälda till styrelsens förfogande ställda medel å tillhoppa 97,225 kronor.

I skrivelsen har byggnadsstyrelsen efter att hava erinrat om sitt yttrande över framställningen den 8 januari 1937 från institutets styrelse vidare anfört, att, sedan arbetslönerna genom de nya avtalen mellan arbetsgivare och arbetarorganisationerna i juni 1937 höjts med omkring 9 %, den förut beräknade kostnaden för byggnadsföretaget borde höjas i motsvarande mån. Under framhållande att jämväl materialprisen stigit har styrelsen ytterligare uttalat, att försiktigheten bjöde att höja kostnadsberäkningen å 129,000 kronor med 10 % eller med i runt tal 13,000 kronor till 142,000 kronor.

Beträffande ombyggnaden av det kemiska laboratoriet har byggnadssty-

relsen anfört, att efter 1933 års riksdagsbeslut rörande denna ombyggnad icke styrelsen vederligt framkommit något nytt ombyggnadsförslag. Vid en ombyggnad enligt det för riksdagen framlagda förslaget borde enligt styrelsens mening de tidigare beräknade kostnaderna med hänsyn till de stegrade material- och arbetspriserna höjas med omkring 30 % eller med cirka 10,000 kronor till 40,250 kronor.

Styrelsen har slutligen framhållit, att kostnaderna för de båda ombyggnadsarbetena sålunda numera uppginge till $(142,000 + 40,250 =) 182,250$ kronor och att av detta belopp stode till styrelsens förfogande en summa av $(66,975 + 30,250 =) 97,225$ kronor. För arbetenas utförande erfordrades alltså ytterligare en summa av $(182,250 - 97,225 =)$ i runt tal 85,000 kronor. I första hand borde enligt styrelsens mening ombyggnaden av det gamla mejeriet verkställas och borde de tillgängliga anslagsmedlen få användas för detta ändamål.

I en den 22 januari 1938 dagtecknad promemoria rörande byggnadsarbetena vid Alnarp har byggnadschefen hos byggnadsstyrelsen, efter att hava tagit del av handlingarna i ärendet, uttalat, att byggnadsarbeten enligt institutsstyrelsens senaste förslag skulle kunna utföras inom den av byggnadsstyrelsen beräknade kostnadsramen under förutsättning att så stor sparsamhet som möjligt iakttoges och byggnadernas beskaffenhet icke visade sig vara alltför bristfälliga och föranleda för det närvarande icke beräkneliga kostnader.

Innan jag ingår på förutberörda förslag torde jag få erinra därom, att *Departement-
chefen.* under punkt 42 i nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen för budgetåret 1938/1939 beräknats 31,500 kronor till byggnadsarbeten m. m. för mejeriskola. Såsom framgår av vad jag anfört under punkt 36 i nionde huvudtiteln är av detta belopp 19,500 kronor avsedda att användas för inredande av två laboratoriesalar, lektionssal och maskinrum samt 12,000 kronor för undervisningsmateriel enligt det av mjölk- och mejerikutredningen framlagda förslaget. Rörande det närmare innehållet i förslaget har förut redogjorts.

Det gamla mejeriet torde böra ombyggas och användas helt för undervisningsändamål på sätt institutsstyrelsen i sitt förslag den 24 augusti 1937 förordat. Jämväl laboratoriet torde böra ombyggas. Dessa arbeten böra utföras i enlighet med vad byggnadsstyrelsen samt mjölk- och mejerikutredningen föreslagit. Ifrågavarande ombyggnadsarbeten synas vara i hög grad påkallade för beredande av erforderliga utrymmen för den utvidgade undervisningens bedrivande. Delvis hava såsom framgår av det förut anförda erforderliga medel för vissa delar av ombyggnadsarbetena redan ställts till förfogande. Sålunda har såsom framgår av vad förut sagts för ombyggnadsarbetena i gamla mejeriet och laboratoriebyggnaden anvisats 97,225 kronor. Denna summa är emellertid icke tillräcklig, beroende till en del därpå att kostnaderna för arbetenas utförande stigit och till en del därpå att de tilltänkta arbetena något utvidgats. Kostnaderna för de av byggnadsstyrelsen och institutets styrelse tillstyrkta ombyggnadsarbetena torde enligt vad från byggnadssty-

relsen anförts kunna utföras för 182,250 kronor. Då ett belopp av 97,225 kronor finnes disponibelt, bör alltså på sätt byggnadsstyrelsen föreslagit ytterligare ett belopp av 85,000 kronor anvisas för ifrågavarande ändamål. Därjämte torde av mjölk- och mejeriutredningen i dess betänkande föreslagna omändringsarbeten böra vidtagas. Enligt vad från byggnadsstyrelsen uppgivits ingå dessa arbeten icke i det förslag, som framlagts av byggnadsstyrelsen. Kostnaderna för de av utredningen föreslagna arbetena hava uppskattats till sammanlagt 19,500 kronor. För förut omförmälda ombyggnadsarbeten torde alltså böra anvisas ytterligare tillhoppa ($85,000 + 19,500 =$) 104,500 kronor.

7. *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Inventarier för mejeriskola.*

Under punkt 42 i nionde huvudtiteln har för byggnadsarbeten m. m. för mejeriskola beräknats ett belopp av 31,500 kronor. Såsom framgår av det anförda avser detta belopp kostnaderna för — förutom omförmälda byggnadsarbeten inom laboratoriet — inventarier för mejeriskolan för 12,000 kronor. Då dessa inventarier äro erforderliga för undervisningens bedrivande, synes ifrågavarande belopp böra anvisas för ändamålet i form av ett särskilt reservationsanslag, betecknat Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Inventarier för mejeriskola.

8. *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Byggnadsarbeten m. m. för försöksverksamhet.*

Under punkt 43 i nionde huvudtiteln har för detta ändamål för budgetåret 1938/1939 beräknats ett belopp av 18,000 kronor.

1937 års riksdag (prop. nr 261; R. skr. nr 290) beviljade ett belopp av 4,000 kronor för iordningställande till trädgårdsmästarebostad av boningshuset å fastigheten Östergård, vilken övertagits av institutet i samband med utvidgning av försöksverksamheten vid institutet.

I skrivelse den 14 september 1937 har *institutets styrelse* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att det nyssberörda av riksdagen beviljade beloppet jämte ett belopp av 18,000 kronor av överskottet å rörelsen vid Alnarps egendom för räkenskapsåret 1936/1937 eller således tillhoppa 22,000 kronor måtte få användas till uppförande av en ny bostadsbyggnad för trädgårdsmästaren.

I skrivelsen har styrelsen såsom skäl för sin hemställan anført i huvudsak följande.

Vid utvidgningen av verksamheten vid Alnarps trädgårdar hade den därför erforderliga arealen tagits från Alnarps egendom. Under tiden 1910—1936 hade egendomen avstått omkring 33.5 hektar åkerjord till trädgårdarna och den därmed förenade försöksverksamheten. Denna ansevärliga minskning av egendomens areal hade självfallet varit till stor olägenhet för egendomen, och då det under 1935 hade rests krav på ytterligare jordareal dels för utvidgning av köksväxtförsöken och dels för fruktodlingsförsök, hade styrelsen blivit nödsakad att om möjligt tillgodose behovet av jord för köksväxtför-

sökens utvidgning genom att övertaga den till kungsgården hörande utgård Östergård, som då varit utarrenderad och som omfattade cirka 17 hektar.

Arrendatorn av Östergård, Joh. Strandberg, hade innehaft arrendet där sedan 1921. Dessförinnan hade han arrenderat Mellangård, som tidigare arrenderats av hans fader. Överflyttningen från Mellangård till Östergård hade föranletts av att Mellangård 1921 tagits i anspråk till försök med köksväxter. Strandberg, som vore född 1879, hade under de senaste åren lidit av ohälsa och befunne sig i trånga ekonomiska omständigheter. Dels på grund av att han vore oförmögen till arbete samt hade svag ekonomi och dels på grund av att han själv och hans förfäder varit arrendatorer under Alnarps kungsgård omkring 100 år hade styrelsen ansett det vara skäligt, att han bereddes något vederlag vid arrendets överlämnande.

När därför Strandberg i början av 1936 hos styrelsen hemställde, att han, i den händelse han överlämnade arrendet av Östergård våren 1937, måtte under sin återstående livstid få bebo boningshuset därstädes, hade styrelsen ansett detta vara en för egendomen förmånlig lösning av denna fråga och bifallit Strandbergs hemställan. I enlighet härmed hade Strandberg överlämnat arrendet den 14 mars 1937.

Genom att boningshuset vid Östergård fortfarande beboddes av förre arrendatorn saknades emellertid bostad till den trädgårdsmästare, som skulle handhava den närmaste tillsynen av försöken. Alldenstund denne befattningshavare borde vara boende på platsen, ansåge styrelsen, att annan bostad till honom borde uppföras därstädes. Styrelsen ansåge denna fråga lämpligen kunna lösas genom att för detta ändamål användes det belopp av 4,000 kronor, som 1937 års riksdag anvisat till reparation av boningshuset å Östergård samt att återstående kostnad täcktes med överskottsmedel från egendomen. Både Östergård och Mellangård vore helt i avsaknad av arbetararbostäder. Det nuvarande boningshuset behövdes synnerligen väl härtill, när detta bleve tillgängligt.

Enligt ritningar och arbetsbeskrivning för trädgårdsmästarbostad vid Östergård skulle denna kosta 22,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i yttrande den 7 oktober 1937 förklarar sig endast under förutsättning att det visade sig absolut omöjligt att anskaffa annan lämplig bostad åt förre arrendatorn Strandberg kunna om ock med tvekan förorda bifall till institutsstyrelsens framställning.

Efter remiss har styrelsen för institutet i skrivelse den 18 november 1937 förklarar, att någon möjlighet att anskaffa annan bostad till Strandberg icke förefunnes.

I förutberörda promemoria den 22 januari 1938 från byggnadsstyrelsen har uttalats, att kostnaderna för uppförande av trädgårdsmästarbostaden borde beräknas till 24,000 kronor.

Såsom framgår av institutsstyrelsens framställning i ämnet har styrelsen medgivit, att den förre arrendatorn av Östergård skall få kvarbo i bostads-
huset å fastigheten. Med hänsyn härtill torde det bliva nödvändigt, att ny trädgårdsmästarbostad uppföres å egendomen. På sätt institutets styrelse framhållit lärer, då det nuvarande bostadshuset blir ledigt, detta bliva behöfligt såsom bostad åt andra befattningshavare. Kostnaderna för trädgårdsmästarbostället torde böra beräknas i enlighet med vad i förenämnda promemoria angivits eller till 24,000 kronor. Det torde icke vara lämpligt

Departements-
chejen.

att på sätt institutets styrelse föreslagit för ändamålet disponera vinstmedel från anläggningarna vid Alnarp utan torde medel härtill särskilt böra anvisas. För ifrågavarande ändamål torde däremot böra få användas förut för reparation av det gamla bostället anvisade 4,000 kronor. Följaktligen torde nu för ändamålet böra anvisas 20,000 kronor.

9. *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp: Lokala trädgårdsförsök.*

Till lokala trädgårdsförsök har till institutet för budgetåret 1937/1938 anvisats ett anslag av 2,000 kronor.

Institutsstyrelsen har för budgetåret 1938/1939 beräknat anslagsbehovet för ändamålet till 4,000 kronor. Anledningen till höjningen av anslaget har styrelsen uppgivit vara, att anslaget för innevarande budgetår avsåge endast halva året, då verksamheten tagit sin början den 1 januari 1938.

Lantbruksstyrelsen har icke haft något att erinra mot institutsstyrelsens framställning.

*Departementets-
chefen.*

I likhet med myndigheterna anser jag, att för ifrågavarande ändamål bör för budgetåret 1938/1939 anvisas ett belopp av 4,000 kronor.

Anslagsbehovet för Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor för kvinnor.

Jag torde härefter få upptaga till behandling frågan om anslag till de lägre mejeriskolorna för kvinnor. Såsom jag förut anfört anser jag någon omorganisation av dessa nu icke böra ske. Antalet skolor torde emellertid på sätt jag förut anfört kunna minskas från sju till fem. För närvarande utgår för varje skola ett fast anslag å 2,000 kronor samt för undervisningen omkring 2,000 kronor enligt redovisning. För innevarande budgetår är i riksstaten upptaget ett belopp av 27,000 kronor. Å ifrågavarande anslag förefanns den 30 juni 1937 en reservation å omkring 3,000 kronor. Med hänsyn till det anförda torde för budgetåret 1938/1939 till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor för kvinnor böra äskas ett belopp av $[(5 \times 4,000) - 2,000 =]$ 18,000 kronor i stället för i nionde huvudtiteln beräknade 51,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:it måtte föreslå riksdagen att

dels för lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp fastställa följande

Befattning	Personalförteckning.	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.		
3 professorer		B 30
1 eldare		B 5
3 vaktmästare		B 5
1 kontorsbiträde		B 4

Befattning

Lönegrad

Tjänstemän, anställda med viss uppsägningstid.

1	föreståndare för lantbruksavdelningen	B 28
1	föreståndare för trädgårdsavdelningen	B 28
5	ämneslärare vid lantbruksavdelningen	B 24
3	ämneslärare vid trädgårdsavdelningen	B 20

Anm. En ämneslärarbefattning vid lantbruksavdelningen skall hållas obesatt, så länge å övergångsstat för institutet finnes en professor i jordbrukslära och lantbruksekonomi.

Tjänstemän å extra stat.

2	statsagronomer	B 26
2	ämneslärare vid mejeriskolan	B 24;

dels godkända följande avlöningsstat för lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939:

Avlöningsstat.

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	41,900
2.	Avlöningar till tjänstemän, anställda med viss uppsägningstid, <i>förslagsvis</i>	»	69,300
3.	Avlöningar till tjänstemän å extra stat, <i>förslagsvis</i>	»	22,300
4.	Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat:		
	a) lön och tjänstgöringspenningar	kronor	6,900

Lön	Tjänstgöringspenningar	Befattning	Antal	Summa kronor
4,400	2,000	Professor	2	12,800

Anm. Professor åtnjuter ett ålderstillägg av 600 kronor efter 5 års tjänstgöringstid. För bostad, som upplättes åt professor, skall avdrag å lönen ske med 750 kronor årligen.

	b) ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	kronor	700	»	7,600
5.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»			37,900

Kungl. Maj:ts proposition nr 185.

6. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a) Grundavlöningar m. m.			
<i>förslagsvis</i>	kronor	56,900	
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	2,600	kronor 59,500
7. Särskilda löneförmåner till tjänstemän å övergångsstat och vissa icke-ordinarie befattningshavare, <i>förslagsvis</i>	»	2,000	
			Summa kronor 240,500;

dels för budgetåret 1938/1939 under nionde huvudtiteln anvisa följande anslag, nämligen

- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Avlöningar ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 240,500;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Omkostnader ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 116,900;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Materiel m. m. ett *reservationsanslag* av kronor 16,000;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 7,000;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Stipendier m. m. ett *anslag* av . . . . . kronor 14,400;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Byggnadsarbeten ett *reservationsanslag*
av . . . . . kronor 104,500;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Inventarier för mejeriskola ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 12,000;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Byggnadsarbeten m. m. för försöksverksamhet ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 20,000;
- till *Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp*:
Lokala trädgårdsförsök ett *anslag* av .. kronor 4,000;
- till *Lägre lantbruksundervisning m. m.*:
Lägre mejeriskolor för kvinnor ett *reservationsanslag*
av . . . . . kronor 18,000;

dels ock medgiva, att av det för budgetåret 1937/1938 anvisade *förslagsanslaget* till oförutsedda utgifter må till täckning av förut omförmälda brist användas ett belopp av 2,801 kronor 67 öre.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

Hugo Nordlander.